

Y.Z.

A NIT IFJÚSÁGSZAKMAI FOLYÓIRATA

EGYSÉGBEN AZ ERŐ: AZ ÚJJÁSZERVEZŐDŐ ERDÉLYI MAGYAR IFJÚSÁG

Kiss-Kozma Georgina

APÁTIÁTÓL A CSELEKVÉSIG: A FIATALOK POLITIKÁBA VALÓ BEVONÁSÁNAK MEGKÖZELÍTÉSEI

Vas Éva

HÁLÓZATOSODJUNK! KORAI ISKOLAEELHAGYÁS ELLENI KÜZDELEM ÉS A KOMPLEX ALAPPROGRAM

Kolozsvári Krisztina – Fejes Judit

NEMZETI
IFJÚSÁGI
TANÁCS

DOSZ
doktoranduszok
országos
szövetsége

III. évfolyam 1. szám

2023/ 1. szám

FELELŐS KIADÓ

Nemzeti Ifjúsági Tanács Szövetség
Kovács Péter

FELELŐS KIADÓ SZÉKHELYE

6726 Szeged, Fő fasor 11. I/6

FŐSZERKESZTŐ

Pillók Péter

SZERKESZTŐK:

Déri András
Gyorgyovich Miklós
Molnár Dániel
Schmidt Renáta
Székely Levente
Vajda Árpád

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR:

Kolozsvári Krisztina

SZERZŐK:

Bornemissza Krisztina Antónia
Gondi-Bokányi Zita
Kiss-Kozma Georgina
Kolozsvári Krisztina – Fejes Judit
Radnai Fanni
Vas Éva

KORREKTÚRA:

Lengyel Nóra
Schmidt Renáta

DESIGN, TÖRDELÉS:

Rudics Mónika

*A folyóiratban felhasznált fotók
a <https://www.freepik.com/>
oldalról származnak.*

Minden jog fenntartva.

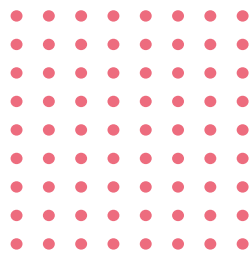
ISSN 2786-3069

**NEMZETI
IFJÚSÁGI
TANÁCS**

Szakmai együttműködő partnerünk
a folyóirat megvalósításában a:

Kedves Olvasónk!

Y.Z. nevű folyóiratunk immár harmadik éve szolgálja azt a célt, miszerint támogatja a kutatói utánpótlást, a szakmai és módszertani párbeszéd erősítését, valamint lehetőséget teremt, hogy a fiatalok egymásról, egymásnak írassanak és ezzel felhívják a döntéshozók figyelmét a terület és a fiatalok jelentőségére.

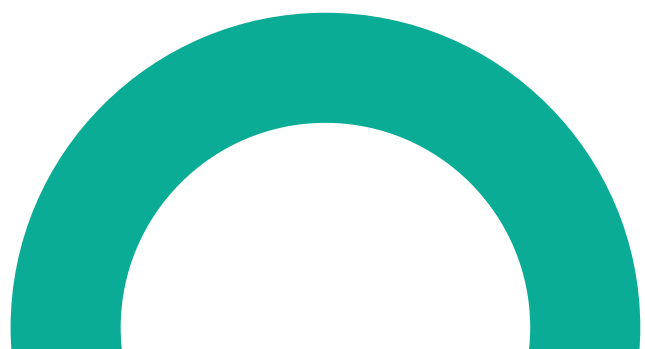
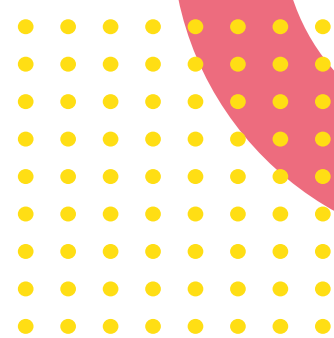
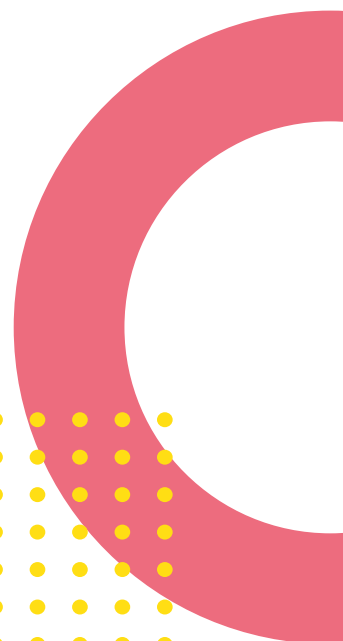
2023-ban szerkesztőbizottságunk új lendülettel folytatja eddigi munkáját: átstrukturáltuk folyóiratunk idei megjelenését, biztosítva ezzel a tudományosság még teljesebb igényét, valamint bizottságunk bővülésére is sor került. Témáink folyamatosan megújulnak, ugyanakkor idén is klasszikus kulcstémáink között szerepel majd a digitális oktatás és innováció, ifjúsági munka, önkéntesség, valamint a fiatalok társadalmi és közéleti aktivitása.

Folyóiratunk első számában a korosztályi párbeszéd-rendszerek témáján belül engedünk teret olyan ír-

soknak, melyek a különböző párbeszéd-módokat és ezek együttes működését, vagy ezek esetleges hiányosságait mutatják be, elősegítve ezzel a 13-29 éves korosztály érdekeinek artikulációját. Cikkeinkből megtudhatja többek között, hogyan szerveződött újjá az erdélyi magyar ifjúság, valamint, hogy milyen megközelítései vannak a kutatók szerint a fiatalok politikába való bevonódásának. Lapszámunkat a 2022-ben megjelent „Kívánj tized!” című könyvkötet rövid ismertetőjével zárjuk, melyben a fiatalokat érintő legégetőbb problémákat mutatjuk be a hazai nagymintás ifjúságkutatás eredményeire támaszkodva.

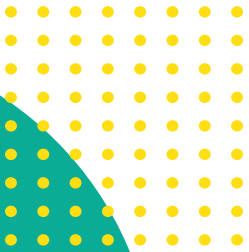
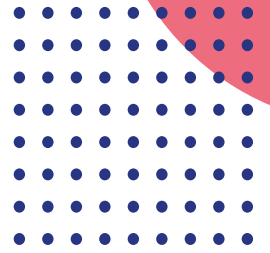
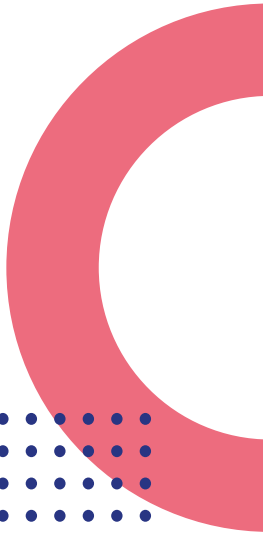
Kívánok Olvasónknak kellemes böngészést és köszönöm folyóiratunkba fektetett bizalmát!

Pillók Péter
főszerkesztő

TARTALOMJEGYZÉK

01	FIATALOK POLITIKAI RÉSZVÉTELÉNEK VIZSGÁLATA NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN	Bornemissza Krisztina Antónia 5
02	APÁTIÁTÓL A CSELEKVÉSIG: A FIATALOK POLITIKÁBA VALÓ BEVONÁSÁNAK MEGKÖZELÍTÉSEI	Vas Éva 20
03	IFJÚSÁGI RÉSZVÉTELI DEMOKRÁCIA A YOUTH WIKI ONLINE ENCIKLOPÉDIÁBAN RÉSZTVEVŐ ORSZÁGOK TEKINTETÉBEN	Gondi-Bokányi Zita 28
04	EGYSÉGBEN AZ ERŐ: AZ ÚJJÁSZERVEZŐDŐ ERDÉLYI MAGYAR IFJÚSÁG	Kiss-Kozma Georgina 41
05	HÁLÓZATOSODJUNK! KORAI ISKOLAELHAGYÁS ELLENI KÜZDELEM ÉS A KOMPLEX ALAPPROGRAM	Kolozsvári Krisztina – Fejes Judit 52
06	KÍVÁNJ TIZET! KÖNYVISMERTETŐ - MIT TUDUNK A FIATALOK LEGÉGETŐBB PROBLÉMÁIRÓL ÉS MILYEN MEGOLDÁSOKAT JAVASOLNAK A SZAKÉRTŐK?	Radnai Fanni 63

FIATALOK POLITIKAI RÉSZVÉTELÉNEK VIZSGÁLATA NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN

– Bornemissza Krisztina Antónia –

Bevezetés

A demokratikus országok helyes működéséhez elengedhetetlen, hogy az állampolgárok is részt vegyenek a politikai folyamatokban, kiváltképp képviseljék saját véleményüket, álláspontjukat. Eltérések mutatkozhatnak a társadalom tagjainak politikai részvételét illetően, a különbözőségek vizsgálatánál kiemelten fontos a fiatalok vizsgálata. A 18 és 29 év közöttiek politikához való viszonyulása, véleményük és érzéseik artikulálása a politikai szocializáció és a jövő nemzedékének megismerése szempontjából elengedhetetlen. Amennyiben országonként vizsgáljuk a célcsoportot, lehetőség nyílik az eltérő kultúrák, történelmi örökségek és politikai berendezkedések tükrében vizsgálni a generáció aktivitását. A tanulmány célja, hogy bemutassuk az European Social Survey 2020-as kutatási adatai segítségével, napjainkban a fiatal korosztályon belül hogyan alakul a politikai folyamatokba való involválódás Magyarországon, továbbá a kutatásában részt vett országokhoz képest hol helyezkedik el a magyar fiatalok politikai részvétele.

Elméleti háttér

Az elméleti részben a politikai részvétel fogalmát mutatjuk be, fókuszálva a fogalom sokszínű megjelenésére a szakirodalomban. Az elméleti áttekintés második felében a magyar kutatási eredményeket összegezzük, kiemelve a tanulmányokban szereplő hatásokat.

A politikai részvétel a polgárok politikai folyamatokban való részvételét jelenti. Ennek számtalan formája lehet, beleértve a szavazást, a politikai pártokhoz vagy érdekcsoportokhoz való csatlakozást, a tüntetéseken vagy tiltakozásokon való részvételt, a választott tisztségviselőkkel való kapcsolatfelvételt és a közhivatalokért való indulást. A politikai részvétel a demokrácia egyik alapvető aspektusa, mivel lehetővé teszi a polgárok számára, hogy beleszóljanak abba, hogyan kormányozzák őket, és hogy választott képviselőiket felelősségre vonják. A demokratikus értékek előmozdítása mellett a politikai részvétel segíthet a közpolitika alakításában, a polgári elkötelezettség előmozdításában és a társadalmi változások előmozdításában is (Fox, 2012; Hooghe, Hosch-Dayican & Van Deth, 2014). A politikai részvételt sok tényező befolyásolhatja, többek között az életkor, az iskolai végzettség, a jövedelem és

a politikai ideológia. Például a fiatalabbak, a magasabb iskolai végzettségűek és a magasabb jövedelemmel rendelkezők általában politikailag aktívabbak, mint az idősebbek, az alacsonyabb iskolai végzettségűek és az alacsonyabb jövedelműek. A politikai részvételt a politikai környezet is befolyásolhatja, például a politikai verseny szintje, a szabad és tisztességes választások megléte és a politikai rendszer nyitottsága. Egyes országokban a kormány általi elnyomása vagy a civil társadalom korlátozása korlátozhatja a politikai részvétel lehetőségeit, míg más országokban a nagyfokú politikai verseny ösztönözheti a nagyobb elkötelezettséget (Milbrath, 1981; Fox, 2012; Hooghe, Hosch-Dayican & Van Deth, 2014).

Minden politikai rendszernek relevánsnak számít a politikai részvétel, viszont a demokráciában elengedhetetlennek bizonyul a mértéke és a terjedelme (Deth, 2016). A társadalmi szerepvállalással kapcsolatban szociológusok próbálták elméleteket felállítani, hogy mi az alapja a közösségek közös tevékenységeinek. John Stuart Mill (1965) az utilitarizmussal kapcsolta össze a társadalom alakulását, mivel a többségi elv fontos

tényezője a demokráciának. Ezt pedig úgy tudja biztosítani a társadalom, ha az emberek bekapcsolódnak a politikába, ezáltal a boldogság maximalizálása elérhetővé válik. Durkheim (1893) mechanikus szolidaritással magyarázta, hogy a kölcsönös függés tartja össze a társadalmunkat, ezáltal pedig szükséges a szférákba való bekapcsolódása a polgároknak.

Politikai részvétel fogalma

A politikai szerepvállalásról szóló kutatások fokozatos változtatásokat értek meg az idők során. Ezzel párhuzamosan a politikában való részvétel definíciójának meghatározásában számtalan vita alakult ki, mely mentén elengedhetetlen a fogalom definíciójának áttekintése. A definíció alapjait Robert Dahl fektette le 1973-ban (Dahl 1973), viszont nem fogalmazta meg explicit módon. Főleg implicit úton fedte le a fogalmat, így a fogyasztás (Stolle et al., 2005) vagy akár a politikai tartalom online megosztása vagy véleményezése nem tartozik bele Dahl alkotta meghatározásba. Verba és Nie (1972) viszont már tovább gondolta a politikai részvétel jelentését, számukra a politikai részvétel: „a magánszemélyek azon tevékenységei, amelyek többé-kevésbé közvetlenül a kormányzati személyzet kiválasztásának és/vagy az általuk hozott intézkedések befolyásolására irányulnak” (Verba és Nie, 1972, 64.). Szerintük további tevékenységekkel is részt vehetnek a polgárok a politikai életben azon kívül, hogy szavaznak, csatlakoznak pártokhoz. Így náluk tovább bővült a gondolata a politikai részvétel értelmezésének közösségi tevékenységekkel, petíciók aláírásával, valamint sztrájkokban való részvétellel (Weiss, 2020; Verba és Nie, 1972).

Ezek után Verba és Nie definícióját Parry és társai (1992), valamint Pattie és társai (2004) tovább bővítették és már politikán kívüli intézményeket, szervezeteket megcélzó tevékenységeket is a politikai részvétel jellemzői közé sorolták (Weiss, 2020).

Mára a politikai részvételi tevékenységek listája széleskörűvé vált: az önkéntes munkák, blogbejegyzések, flashmobok is beleszámítanak a politikai polgári cselekvések közé. A kutatások során egyes elemek a fogalmi keretből akár mérési problémákba ütközhetnek. Míg bizonyos tevékenységeknél (tüntetés, szavazás) egyértelmű a politikai jelleg, addig sokkal homályosabb

a meghatározásuk például a „Tetszik” gomb megnyomásának vagy közterületek titkos megváltoztatásának. Azonban az egyre táguló fogalomnak az egyik negatívuma, hogy mivel túl sok dimenzió tartozik egy fogalom vizsgálatába, egyre nehezebbé válik minden részlet vizsgálata. Ezáltal pedig a demokrácia fogalmának az elemzési pontossága is csökken, emiatt pedig egyre inkább alkalmatlanná vált a kutatásokhoz (Deth, 2016; Weiss, 2020; Berger, 2009). A fogalmi keret elemeinek vizsgálata pedig véleményem szerint abban is nehézkes, hogy különbséget tegyünk a politikai részvételt érintő hatásaikban. Ha hordunk egy párt kitűzőt az milyen súllyal vehető számba, esetleg mennyivel „ért többet” egy demonstráción való részvétel vagy éppen kevesebbet.

Döntésre kényszerültek azok, akiknek céljuk a politikai részvétel kutatása, felderítése volt. Kialakultak közös szempontok, amelyeket a politikai részvétel megismerést célzó kutatók követnek. Napjainkban a kortárs politikai részvétel definíciójának 3 alapvető jellemzőjét használják fel általánosságban a vizsgálatokhoz: (1) magánszemélyek cselekszenek, (2) önkéntesen cselekszenek, (3) a cselekedet nem-kormányzati és kormányzati intézmények felé irányuljon. Mindezek szolgálnak alapjául a fogalmi meghatározáshoz és ebből indulnak ki a kutatást elindításakor (Lakatos és Musgrave, 1970; Weiss, 2020).

Deth (2016) már nem a definíció meghatározására törekedett, hanem egy fogalmi térképet (2014) alkotott, amely a politikai részvételről alkotott 5 definíciót foglalja magába. A fogalmi alternatívák egyesítésével célja az volt, hogy jóval hatékonyabban lefedje a politikai részvétel teljes skáláját, a tevékenységek célja, körülményei, továbbá a helyszíne alapján. Deth szintén a 3 alap jellemzőt tekinti kiindulópontnak, de a kutatásokhoz a politikai részvétel definíciójának alkalmazhatóságát illetően kidolgozott egy hierarchikus szabályrendszert. A rendszere 8 szabályt tartalmaz, amelyek az alábbiak:

1. Tényleges cselekvést foglal-e magába, mivel a politika iránti érdeklődés nem elegendő?
2. Az adott tevékenység szabad akaratlan alapul?
3. A tevékenységet nem szakmabeli állampolgárok végzik?

4. Az adott cselekvés a politikai szférába tartozik-e?
5. A cselekmény politikai szférára irányul?
6. A tevékenység célja a közösségi problémák megoldását foglalja magába?
7. Ha nem felel meg a 4., 5. és 6. szabálynak a tevékenység, viszont önkéntes, nem szakmai tevékenység és politikai kontextusban zajlik, akkor elismerhető politikai részvételnek.
8. A tevékenység célja, hogy kifejezésre juttassa a politikai szándékokat és célokat.

Összességében elmondható, hogy a politikai részvétel meghatározása az idők során változásokon ment keresztül, és a jelentéséről szóló viták miatt szükségessé vált a fogalom felülvizsgálata. Dahl 1973-ban fektette le a definíció alapjait, Verba és Nie azonban 1972-ben kiterjesztette azt a politikán kívüli intézményeket és szervezeteket célzó tevékenységekre is. Ma már a politikai részvételi tevékenységek listája végtelen, ami megnehezíti a kutatást. Ennek megoldásaképp dolgozta ki Deth a már említett szabályrendszerét a politikai részvétel definíciójának alkalmazhatóságát vizsgáló kutatáshoz. Kialakult egy közös kritériumrendszer, amelynek három alapvető jellemzője határozza meg a kortárs politikai részvételt: a cselekvéseknek egyének

által kell megvalósulniuk, önkéntesnek kell lenniük, és kormányokat, intézményeket, szervezeteket vagy nem kormányzati szervezeteket kell megcélozniuk.

Magyar fiatalok politikai szerepvállalása

A politikai részvétel Magyarországon úgy határozható meg, mint a polgárok aktív részvétele a politikai folyamatban. Ez olyan tevékenységeket foglal magában, mint a szavazás, a politikai gyűléseken és tüntetéseken való részvétel, a választott tisztségviselőkkel való kapcsolatfelvétel és a civil társadalmi szervezetekben való részvétel (Szabó & Kern, 2011). Magyarországon a politikai részvételt a demokrácia és a polgári szerepvállalás egyik alapvető szempontjának tekintik. A politikai részvétel szintje azonban nagy eltéréseket mutat a különböző demográfiai csoportok között, a fiatal felnőttek a politikailag legkevésbé elkötelezett csoportok közé tartoznak (Szabó & Kern, 2011).

Rengeteg kutatás témája volt már, hogy Magyarországon hogyan alakult és milyen módon nyilvánult meg a fiatalabb rétegekben a politikai részvétel (vö. Aktív Fiatalok 2019-es gyors jelentés; Domokos, Kántor, Pillók & Székely 2020, Gázsó & Laki 2000, Kovács 2017). a vizsgálatok során Domokos és társai arra

kerestek választ, hogy Magyarországon mely korcsoport involválódott leginkább a politikai szférában? További kutatási kérdés volt, hogy milyen módon nyilvánítják ki a véleményüket, hogyan próbálnak a politikai tevékenységekben részt venni, illetve milyen főbb motiváló tényezők detektálhatók arra, hogy az emberek részt vegyenek a politikában, kiálljanak a saját véleményük mellett, megvédjék azt más ideológiákkal szemben. Természetesen az ellenkezőjére is irányultak kutatások, hogy mi az oka a politikával szemben érzett közönynek, eltávolodásnak, mint például Kovács Tamásnak (2017) vizsgálata, amelyben egyetemista, főiskolai hallgatókat vizsgált a demokráciához fűződő viszonyokról. Ebben kiderült, hogy kedvezően alakult a hallgatók és a demokrácia kapcsolata és megnőtt így a demokráciát támogató fiatalok mennyisége, sőt még a vele elégedettek aránya is (Kovács, 2017).

Gaszó Ferenc és Laki László (Gaszó & Laki 2000) a magyar fiatalok politikai szocializációs jellegzetességeit kutatta a kilencvenes évek közepén, kutatásukban a rendszerváltás utáni kiábrándultság miatti feszültséget detektálták. A feszültség a fiatalok körében onnan eredt, hogy nagymértékű különbség alakult ki a rendszerváltás utáni elvárásaik és a létrejött állapotok között (Gaszó F.–Laki, 2000). Ekkor a demokrácia csak kibontakozóban volt, viszont már az elején bizalmatlanok lettek a demokratikus intézményekkel szemben, továbbá úgy vélték, hogy rendszeranomáliák jöttek létre az új demokratikus hatalmi és uralmi szerkezetek működésében. A két kutató azt mutatta ki, hogy a kiábrándultság miatt a fiatalok körében kialakult egyfajta közöny a politikával szemben, valamint elzárkózás a civil aktivitástól, az intézményes politizálástól, továbbá a kollektív szerepléstől (Gaszó F. Laki, 2000; Szabó & Kern, 2011).

Oross Dániel egy 2016-os cikkében felhívta a figyelmet, hogy az ezredforduló óta fokozatosan nőtt a demokráciából való kiábrándulás, amelyre hatással vannak a szocializációs színterek – iskola, család – diszfunkciói. Ezek hatására a fiatalok körében minimalizálódik annak lehetősége, hogy elsajátítsák a demokratikus alapismereteket és a politikában való részvételi mintázatokat. Továbbá kutatások azt igazolták (Gaszó & Laki, 2004), hogy a fiatal magyarok

szemlélete a politikával kapcsolatban makroszintű dimenzióban teljesedik ki. Inkább úgy gondolják, hogy a politika a törvények elfogadása és makroszintű, ideologikus konfrontációk mentén alakítja a közvélemény álláspontját. És ezeknek a képzeteknek hatására inkább elfordulnak a fiatalok, illetve passzívan állnak a politikai folyamatokhoz (Oross, 2016).

A politikai aktivitás vizsgálatánál új elemek jelentek meg az utóbbi évek kutatásaiban, melyek megismerése tovább árnyalja a képet. Az új színterek közé tartoznak a közösségi oldalak, továbbá a média expanziója megváltoztathatja (gyengítheti vagy éppen erősítheti) ezt a fajta attitűdöt a magyar fiatalok körében. Például Vaccari és Valeriani (2021) kutatásában is bebizonyosult, hogy a közösségi médiának nagy hatása van akár azokra a polgárookra, akiket kevésbé érdekel a politika. Azok között, akik alapvetően érdeklődnek a politika iránt pedig nem okoz változást a motivációt illetően a közösségi oldalakon látott politikai tartalom. Ezáltal pedig a közösségi média csökkentheti a szakadékat a két érdeklődési irányt mutató csoport között (Vaccari & Valeriani, 2021).

Egy felsőoktatásban tanulók körét vizsgáló kutatásban (vö. Aktív Fiatalok 2019-es gyors jelentés) megjelenik, hogy a fiatalabb korosztály tagjai merőben eltérően értelmezik a politika kifejezést. E fogalom diszkreditálódott és egyre jobban elutasítják a magyar fiatalok. Helyette pedig a mindennapok során a „közéleti” jelzőt használják az ilyesfajta tevékenységeik leírására. A kutatásban, amelyben összevették a 2012-es, 2013-as és a 2015-ös adatokat az derült ki, hogy sokkal magasabb érdeklődés volt a megkérdezettek körében a közéleti tevékenységekkel kapcsolatban, mint a politikai részvétellel. A megkérdezettek többsége mindhárom vizsgált évben érdeklődött a közéleti kérdés iránt, viszont elutasítók voltak a politika fogalmával kapcsolatban (Oross & Szabó, 2014; Oross, 2016).

Ennek következményeként pedig az elemzések során megjelenő negatív hozzáállások is adódhatnak abból, hogy a fiatalokat eltérő fogalmi rendszerekkel kellene vizsgálni, mivel teljesen más nézőpontból közelítik meg a politikai részvételt, mint az idősebb korosztályok.

Elemzés

Módszertan

A cikk elemzéséhez az European Social Survey CAPI kutatását (2020, ESS10) használtuk fel. Az intézet már 2002 óta folytat kutatásokat, amelyeket két évente ismételt meg több országban. A felmérésből azon kérdésekhez tartozó adatokat vizsgáltuk, amelyek megkísérlik felmérni a különböző társadalmakban a polgári szerepvállalás mértékét és terjedelmét. Felhasznált témák (12 változó használata): Politika iránti érdeklődés, válaszadók véleménye arról, hogy milyen mértékben engedi a polgároknak a részvételt a politikai folyamatokban az állam, bal vagy jobboldali hozzáállás, politikai aktív szerepléshez kapcsolható magabiztosság és szándék, szavazási tevékenység, kitűző viselése, kapcsoltba lépés politikussal, demonstrációkon való részvétel, politikai tartalmak posztolása-megosztása. A változók nominálisok vagy intervallum skálák. Demográfia változókból felhasználásra került a nem, lakhely és a befejezett iskolai végzettség.

A tanulmányhoz a 2020-as adatbázist használtuk fel¹, amelyben Magyarország is szerepel, így lehetőségünk nyílt a további megkérdezett országokkal összehasonlítani a fiatalok politikai részvételi attitűdjeit. A politikai cselekvésekkel kapcsolatos kérdéseket elsőként a magyarországi adatokkal mutatjuk be, aztán egy nemzetközi összehasonlítást végzünk, amely keretében a 2020-as kutatásban részt vett országok (Belgium, Bulgária, Svájc, Csehország, Észtország, Finnország, Franciaország, Egyesült Királyság, Görögország, Horvátország, Írország, Izland, Olaszország, Litvánia, Montenegró, Észak-Macedónia, Hollandia, Norvégia, Portugália, Szlovénia, Szlovákia) adataival hasonlítjuk össze a hazánkban mért attitűdöket. Az elemzéshez szükség volt az életkor szűrésére. Ehhez egy új változó készítésével kategorizáltam és szűrtem a 18-29 év közötti válaszadókra. További részekben az arányok csak az vizsgált korúakra vonatkoznak minden országgal kapcsolatban, az országokat tartalmazó szűrt adatbázis elemszáma 5085 fő.

Eredmények – magyarországi jelenségek

A politikai részvétel nagyságát jelentősen befolyásolja, hogy mennyire érdeklődnek a politikai folyamatok

iránt. Hazánkban a fiatal felnőttek minimális részét foglalkoztatja ez a téma. Magyarországon a 18 és 29 év közöttiek² csekély része (11,0%-a) érdeklődik nagyon vagy kismértékben a politika iránt. A megkérdezettek felét (51,1%-át) egyáltalán nem foglalkoztatja a politika. Az iskolai végzettség mentén a fiataloknál a más korosztályba tartozóknál megfigyelhető jelenség tapasztalható, minél inkább kistelepülésen él valaki, annál inkább igaz rá, hogy egyáltalán nem érdekli a politika – a falusiak 53,3 %-a, míg a nagyvárosiak 45,1%-a egyáltalán nem érdeklődik a téma iránt. A kapcsolat szignifikánsan kimutatható, a hatás nem túl erős (CV: 0,217). Az iskolázottság mentén úgyszintén szignifikáns, viszont gyenge kapcsolat figyelhető meg (CV:0,172), a politika iránt egyáltalán nem érdeklődők aránya egyre kisebb, minél inkább magasabb iskolázottságú csoportot vizsgálunk. Míg a maximum 8 általános végzettséggel rendelkezők 65,8%-a választotta ezt a válaszkategóriát, addig a felsőfokú végzettségűeknek csupán 33,3%-a.

Alapvetően elég minimális arányú válaszadó érdeklődik a politika iránt, viszont kérdéses, hogy miért alakulhatott így 2020-ban. A Magyar Ifjúság kutatás arra a megállapításra jutott a 2020-as kutatásuk során, hogy hiába tűnik alacsonynak a politikai érdeklődése a fiataloknak, a 2020-as évi arány eddig nem tapasztalt szintre emelkedett. Az előző években jóval kevesebben érdeklődtek a politikai témák iránt és elég hullámzóan alakultak a számok (Domokos, Kántor, Pillók & Székely 2020). A válaszadók 40,0%-a azon a véleményen van, hogy egyáltalán nem engedi a kabinet az állampolgároknak, hogy beleszóljanak a kormány tevékenyégeibe (N=255). Azok, akik viszont az ellenkezőjét gondolják, ők mindössze 4,7%-os arányban figyelhetők meg a kutatásban. A politika befolyásolásában a megkérdezettek negyede (24,8%-a) úgy érzi, hogy nagyon vagy kismértékben, de van szerepe, mint állampolgár. Azok, akik teljes mértékben úgy gondolják, hogy a politikai rendszer ezt nem engedi, ők a megkérdezettek 39,4%-át teszik ki (N=254). Ebből pedig látszódik, hogy nagymértékű bizalmatlanság van a kormány felé, hogy engedi-e Magyarország polgárainak a demokráciából adódó lehetőségeik kihasználását. Feltételezhető, hogy ez az álláspont befolyásolhatja a politika felé irányuló

¹ Válaszadók száma: 37 611, amelyből a magyar megkérdezettek: 5085 fő

² N=264 fő

érdektelenséget a magyar fiatalok körében. Nem érzik, hogy lenne befolyásuk, mert a kormány szerintük nem engedi és ezért csökkenhet az érdeklődés a politikai folyamatok iránt.

A politikában való aktív részvétellel kapcsolatban azt is vizsgálhatjuk, hogy saját magukat el tudnák-e képzelni, hogy aktív szerepük legyen egy politikai csoportban (N=254). Kiemelkedő azoknak az aránya (49,6%), akik egyáltalán nem tudnák egy ilyen helyzetben elképzelni magukat. Mindössze a válaszadók 3,6%-a lenne nagyon (2,4%) vagy teljes mértékben (1,2%) képes aktív szereplő lenni egy politikai pártban. A saját részvételükkel kapcsolatos magabiztosság terén (N=251) nagymértékű önbizalomhiány mutatható ki, a válaszadók fele (49,8%-a) nem rendelkezik önbizalommal e téren. A válaszadók pedig körülbelül negyede (28,3%) csekély mértékű önbizalommal rendelkezik. Továbbá mindössze 6,0%-a a válaszadóknak nagyon vagy teljesen magabiztosan áll ehhez a kérdéskörhöz. Érdekes megfigyelni az adatokban, hogy mennyire bizalmatlanok a kormányval szemben és közben a politikai aktivitásban is saját magukkal szemben is bizalmatlanságot éreznek. Az adatokból pedig látható, ha összevetjük a két változót (a magabiztosság a saját politikai tevékenység kapcsán továbbá a kormány iránti bizalmat, hogy mennyire engedik a polgárok befolyását a politikai szférába), hogy szignifikáns, de nem túl erős (CV: 0,29) kapcsolat áll fenn a két kérdés között. Minél inkább nem érzik azt, hogy a politikai rendszer engedi az embereknek, hogy hassanak a politikára, annál inkább nem érzik a kellő magabiztosságot, hogy politikai szerepet vállaljanak. 71,4%-a azoknak, akik azon az állásponton vannak, hogy nem engedi az emberek befolyását, azok egyáltalán nem éreznek magukban kellő erőt. Akik pedig meglehetősen pozitívan állnak a saját politikai szereplésükhöz azok közül a legtöbben (75%-uk) úgy érzik, hogy kifejezetten engedékeny a politikai rendszer a polgárok bevonása terén.

A magyarországi fiatal felnőttek politikai elkötelezettségének hiányára az egyik lehetséges magyarázat az ország egyre polarizáltabb politikai légköre. A két fő politikai párt, a Fidesz és a Jobbik erősen ellentétes álláspontot képvisel olyan kérdésekben, mint a bevándorlás, az EU és a polgári szabadságjogok. Ez a politikai rendszerbe vetett bizalom hiányához vezethet,

és ahhoz az érzéshez, hogy a szavazással talán nem is lesz jelentős különbség.

Tényleges részvétel

A politikai részvétel során fontos, hogy a véleményünk kinyilvánításában mennyire vagyunk magabiztosak. Akik nem rendelkeznek kellő mértékű önbizalommal, lehetséges, hogy nem is vesznek részt politikai eseményeken.

Érdekes, hogy sokan nem bíznak abban, hogy a politikai rendszer engedi, hogy az emberek hatással legyenek a politikai cselekvésekre, viszont a válaszadók közül nagyjából ugyanolyan arányban figyelhetőek meg azok, akik a legutóbbi szavazáson részt vettek (N=261). Nagyjából a megkérdezettek ötöde (22,6%) a legutóbbin nem szavazhatott, de 39,8% letette a voksát és 37,5%-uk nem szavazott a legutóbbi választáson. Az iskolai végzettség és a szavazás megtétele között szignifikáns, de gyenge kapcsolat (CV: 0,18) mutatható ki. A diplomások 62,5%-a ment el szavazni, míg az általános iskolás végzettségűek csupán negyede (18,4%). Az aktív részvétellel kapcsolatos nagymértékű önbizalomhiányhoz képest a valóságban az alapvető politikai szerepvállalásba tartozó szavazás terén így látható, hogy többen aktivizálódtak. A szavazás és a politikai érdeklődéssel kapcsolatban is megfigyelhető egy gyenge (CV:0,19), de szignifikáns kapcsolat. Főképp azok mennek el szavazni, akiket mindinkább érdekel a politika. A politika iránt egyáltalán nem érdeklődők mindössze 27,6%-a döntött a szavazás mellett, míg a kiváltképp politikai érdeklődésű válaszadók 50%-a ment el szavazni.

Az erőteljes párt melletti kiállás szerfelett csekély a fiatalok körében Magyarországon. A nyílt állásfoglalással kapcsolatos kérdések kapcsán rendkívül elenyészőek voltak, azok, akik pozitívan válaszoltak. A kitöltők kiugróan magas aránya (96,9%) az elmúlt 12 hónapban nem került kapcsolatba politikussal vagy a helyi önkormányzattal (N=259). Szignifikáns, viszont nem erős (CV:0,31) kapcsolat figyelhető meg azonban a politikussal való kapcsolatba lépés és a saját önbizalmuk között. Azon válaszadók között, akik egyáltalán nem rendelkeznek kellő magabiztossággal a 98,4%-uk nem lépett kapcsolatba az elmúlt 12 hónapban bármilyen politikussal vagy a kormánnyal. A kampányjelvények vagy a matricák viselete is egy nyílt állásfoglalásnak bizonyul a magyar válaszadók körében (N=260). A meg-

kérdezettek 99,6%-a az elmúlt 12 hónapban nem viselt semmilyen politikai kitűzött vagy matricát. A nyilvános tüntetéseken az elmúlt hónapokban elég nagymértékben nem vettek részt a megkérdezettek, mindössze 2,3%-uk volt az elmúlt egy évben tüntetésen (N=260).

Az interneten általában sokkal könnyebben osztunk meg híreket vagy akár a véleményünket másokkal. Ebben az is közre játszhat, hogy nem történik meg az a nagyfokú személyes interakció, mint egy élő beszélgetésben és így nyugodt szívvel nyomunk rá a megosztás gombra. Sőt manapság egyre inkább áttérünk a közösségi oldalakon való kommunikációra. Manapság már a legtöbb újságcikk megjelenik a közösségi oldalakon és ott lehetőségünk nyílik rá, hogy hangulatjelekkel, kommentekkel reagáljunk akár politikai témájú cikkekre. Akár névtelenül vagy felvállalva személyünket.

A válaszadók aktivitása is megnő ebben a témában, viszont még mindig alacsonynak mondható (N=258). Az elmúlt 12 hónapban a kitöltők 6,2%-a posztolt vagy osztott meg valamilyen politikai tartalmat. Itt szintén megmutatkozik a bizonytalanságuk, mivel még ennél a kérdésnél a válaszadók több, mint 90%-a (93,8%-a) nem posztol vagy oszt meg politikával kapcsolatos tartalmat. Szignifikáns, viszont gyenge kapcsolat (CV: 0,20) van a lakhely és a posztolás, megosztás között. Ahogy közelítünk a nagyobb településekhez úgy nagyobb az aktivitás és a nagyvárosokban élők 11,8%-a posztol és oszt meg a közösségi oldalakon politikai tartalmat, míg a falvakban, községekben élők csupán 4,9%-a.

A megkérdezettek nem igazán vállalnak aktív szerepet és nem is érzik az ehhez szerintük szükséges magabiztosságot, viszont a kitöltők negyede (27,6%-a) közel érzi magát egy bizonyos párthoz. Viszont 72,4% nem érzi magát közel egyik párthoz se (N=250). Ez látszik abból az eloszlásból is (N=215), amelynél el kellett helyezniük a válaszadóknak saját magukat egy bal és jobb oldali skálán. A válaszadók több, mint a harmada (38,6%-a) a kettő között helyezi el magát. Lehetséges, hogy azért sem állnak ki egy adott párt mellett, mivel nem érzik magukat közel egyikhez se.

Ezek alapján látható, hogy saját maguk és a kormány felé is egyfajta bizalmatlanságot táplálnak magukban. Az aktív részvétellel kapcsolatos tevékenységeknél a

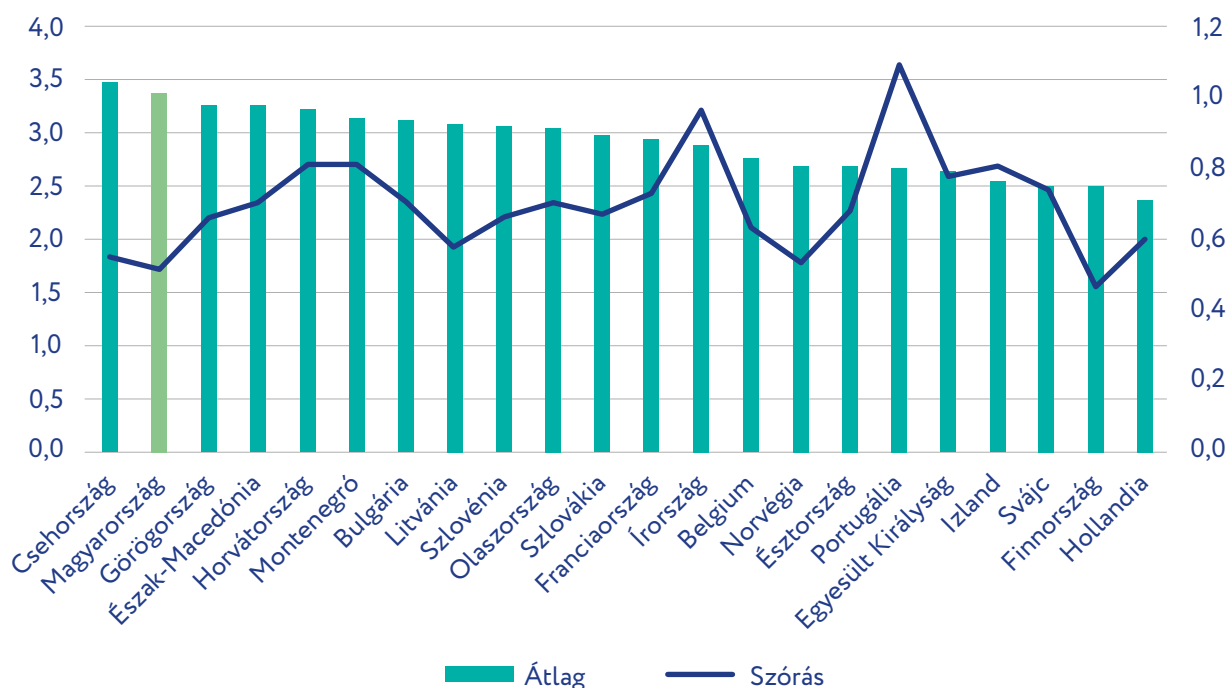
magyar fiatalok feltűnően kismértékben vesznek részt, viszont valamennyire látszik, hogy az interneten történő politikai aktivitás nem kiugróan, de sokkal nagyobb aktivitást eredményez a fiatalok körében. A megállapításokhoz hozzájárulhat Oross Dániel kutatásában felmerülő állítások érvényessége, mivel ebben a kutatásban is a politika fogalmat használták és a fiatalok körében pedig inkább közéleti tevékenységnek fogják fel ezeket a cselekedeteket és a politika szó körül egyfajta elutasító hozzáállás érződik.

Nemzetközi összehasonlítás

A magyar fiatal állampolgárok politikai érdeklődése érdekesen alakul nemzetközi összehasonlításunkban. (N=5066). Az országok elosztását tekintve legtöbb országban 10% alatt marad azon válaszadók száma, akik kiváltképp érdeklődnek a politika iránt. A magyar fiatalok között mindössze 1,5% teljesen érdeklődik a politika iránt, míg, ha a fejlettebb országok adatait nézzük meg, mint például Svájcot, ott már a fiatalok 12,2%-a kifejezetten érdeklődik a politika iránt. Országokat összevetve látható, hogy a magyar fiatalok sokkal inkább az érdektelenség felé húznak a politikai témákkal kapcsolatban, míg Hollandiában a válaszadók döntő többsége (49,6%-a) nagyon érdeklődő a politika iránt.

1. ábra. Mennyire érdeklí Önt a politika? (n=5066)

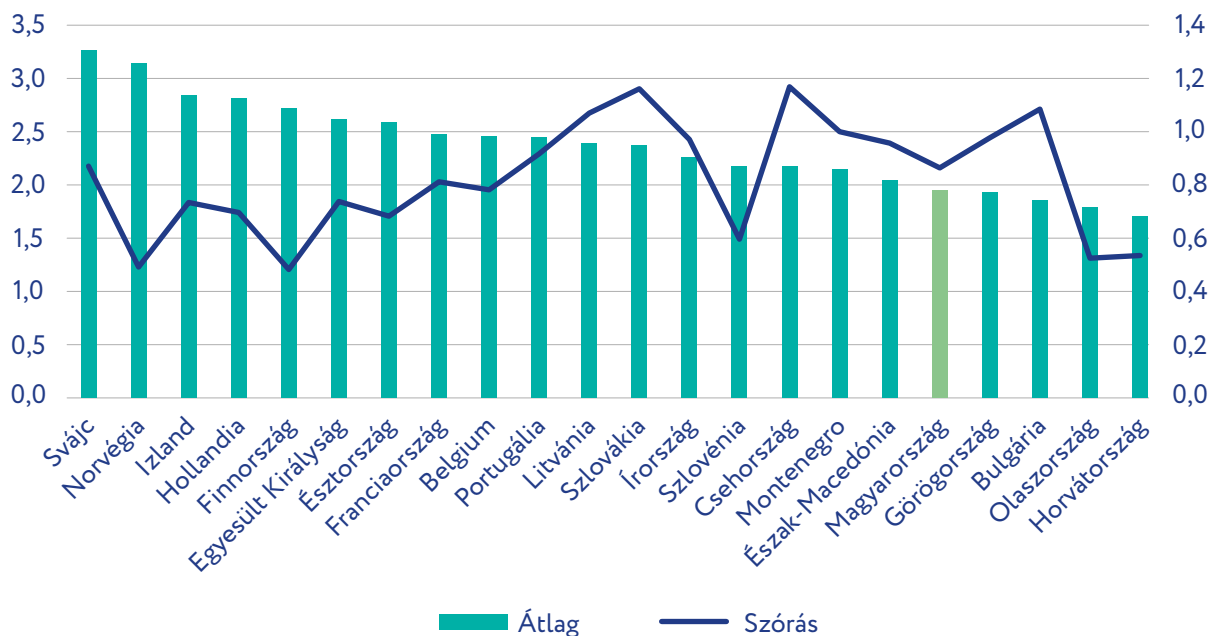
(ESS-adatok alapján saját szerkesztés)

Ebben a kérdéskörben Hollandia az egyik a pozitív értékkel szerepel az országok között. Sokkal nagyobb arányban érdeklődnek a politika iránt a fiatalok, mint Magyarországon. Ez ahhoz is köthető, hogy Hollandiában majdnem minden parlamentben képviselt politikai pártnak van politikai ifjúsági szervezete, amelyek alapszabályukat tekintve kapcsolódnak valamely politikai párthoz. Ezek a szervezetek négy funkcióval rendelkeznek: oktatás, toborzás, érdekvédelem, támogatás. Így olyan tevékenységeket látnak el, mint például kongresszusok, viták valamint egyéb politikai tevékenységek megszervezése, véleménycikkek írása, kampányolás, továbbá a fiatalság képviselése az anyapárt felé. Nincs semmilyen feltétele a tagságnak, mindössze annyi, hogy 14–27 évesnek kell lennie a jelentkezőnek. A kormány is támogatja a fiatalok bevonódását, anyagi támogatásban részesíti azokat az anyapártokat, amelyeknek 1000 tagra bővül a politikai ifjúsági szervezete. Az idők során Hollandiában ezek a politikai ifjúsági szervezetek egyre nagyobb mozgásteret kaptak (Welp, 1997). Ezáltal pedig lehetővé tették a fiatalok számára, hogy sokkal nagyobb mértékben kifejezhessék véleményüket. A holland Belügyminisztérium becslései alapján a politikai pártok egyre nagyobb nehézségekbe ütköztek, hogy bővítsék és megtartsák tagjaikat, viszont ezek az ifjúsági szervezetek mindinkább növekedést mutattak (Hulst, 2012).

Mivel az idők során egyre népszerűbbek lettek ezek a szervezetek, így kialakult egyre jobban a fiatalokon belül az érdeklődés a politika iránt, hiszen 14 éves kortól lehetőség nyílt bekapcsolódni a folyamatokba, akár a döntéshozatalba.

Abban a kérdésben, hogy a politikai rendszer mennyire hagyja meg a lehetőséget az állampolgárainak, hogy beleszólhassanak a kormány cselekedeteibe (N=4912), több ország is rosszabb helyzetet mutatott az adatok. A politikai rendszer engedékenysége kapcsán Magyarországi fiatalok 40,0%-a érzi, hogy egyáltalán nem engedi az állampolgárokat beleszólni a kormány tetteibe. Viszont tőlünk sokkal rosszabbnak látják a helyzetet Horvátországban, ahol majdnem a válaszadók fele (44,8%-a) állítja, hogy nem engedik az embereket beleszólni a kormány tevékenységeibe. Svájc esetében jobban eltolódik pozitív nézőpont felé a válaszok aránya, mivel ott a megkérdezettek 38,0% százaléka szerint nagyon is engedi a politikai rendszer az emberek beleszólási lehetőségét. Norvégiában élők is pozitívabb képet látnak ebben a kérdéskörben, viszont náluk mindössze 26,9%-uk választotta azt, hogy nagyon engedékeny a politikai rendszer.

2. ábra. A politikai rendszer mennyire engedi meg a polgároknak, hogy beleszóljanak abba, amit a kormány tesz? (N= 4912)

(ESS-adatok alapján saját szerkesztés)

Egyre több európai országban a nyílt társadalmi innováció egyik formájaként nő a polgári szerepvállalás a társadalmi problémák megoldására (von Lucke et al., 2012). Ezáltal pedig az állampolgárok a szavazásokon kívül egyre inkább involválódnak a politikai véleményalkotás és döntéshozatal folyamataiba. Több országban bevezették a népszavazásokat, petíciókat és például Svájcban intézményesítették az úgynevezett „Direct Democracy” programot (Altman, 2015; Zimmermann, 2016). Továbbá Svájcban az UNICEF elindított egy programot³, amely a „Kinderfreundliche Gemeinde”, vagyis a gyermekbarát önkormányzat nevével viseli. Ezen a programon belül a gyermekeknek is lehetőséget biztosítanak, hogy különböző témájú eseményeken részt vegyenek, például közigazgatási vagy politikai témákban. Sőt egyre több önkormányzatot ruháztak fel a gyermek- ifjúságbarát önkormányzat megnevezéssel (Zimmermann, 2016). Ebből látható, hogy Svájcban a közvetlen demokráciának („Direct Democracy”) nagy hagyománya van, és céljuk, hogy minél fiatalabb korban megismertessék a gyerekekkel ezeket a témaköröket. Sőt a svájci kormány 2011-ben elfogadta azt a törvényt⁴, amelyben támogatja és

ösztönzi is az ország vezetősége a fiatalokat a megfelelő ifjúsági tevékenységekre. Továbbá ifjúsági parlamentet és bizottságot is létrehoztak a fiatalok számára önkormányzatokban és nagyobb városokban (Zimmermann, 2016).

Érdekesen alakult az országos összehasonlításban azoknak az aránya, akik úgy érzik, hogy egyáltalán nem engedi a politikai rendszer a polgároknak, hogy befolyásuk legyen a politikai folyamatokba (N=4931). A magyar válaszadók negatív hozzáállásuk mértékével a középmezőnyben helyezkednek el 39,4%-kal. Hozzájuk képest sokkal rosszabb helyzetben látják a társadalomnak a politikára való befolyását Olaszországban. Ott a válaszadók 48,8%-a szerint nem igazán és 36,6%-a egyáltalán nem érzi úgy, hogy az emberek hathatnának a politikára. Főképp Norvégia emelkedik ebben a kérdésben is ki a pozitív hozzáállással, mivel 35,4%-uk azon az állásponton van, hogy a politikai rendszer engedi a polgárok hassanak a politikára. Itt még fontos tényező az, hogy mennyire érdeklődnek egyáltalán a politika iránt és ezzel kapcsolatban milyenek a viszonyok az emberek politikai befolyását illetően. Szlovénia, Nor-

³ Lásd: <https://www.unicef.org/child-rights-convention>

⁴ Lásd: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2012/698/de>

végia, Finnország és Izland kivételével több országban is szignifikáns, viszont nem túl erős kapcsolat figyelhető meg a két kérdést illetően. Például a svájci fiatalok közül (CV: 0,31), akik szerint nem engedi a rendszer az emberek hatását több mint a fele (58,3%) nem is érdeklődik a politika iránt. Portugáliában (CV: 0,3) szintén a politikai rendszer engedékenységében kételkedők 55,8%-a nem érdeklődik a politikai témakörök iránt. Magyarországgal kapcsolatban szintén gyenge (CV: 0,17), szignifikáns kapcsolat van. Magyar politikai rendszer által megengedett polgárok befolyásában kételkedő fiatalok 67,0%-a nem is érdeklődik a politika iránt.

Az országok polgárai szintén nagymértékű eltérést mutattak abban, hogy mennyire érzik magukat arra megfelelőnek, hogy aktív szerepet vállaljanak egy politikai csoport működésében (N=4954). Viszont látható, hogy azokban az országokban, amelyekben nem igen hisznek a polgárok politikába való beleszólásának lehetőségében, már nem olyan kiemelkedőek e kérdést illetően az optimista gondolkodók. Magyarországról a fiatalok mindössze 3,6%-a érzi azt, hogy nagyon vagy teljes mértékben szerepet tudna vállalni egy politikai csoportban. Az országunkban inkább a szándék hiánya felé nőnek meg az arányok. Finnországban viszont jóval többen a válaszadók majdnem ötöde (23,8%-a) nagyon vagy teljes mértékben érzi a képességet önmagában. Hozzánk hasonló negatív hozzáállás például Csehországban figyelhető meg, ahol a fiatalok 64,3%-a egyáltalán nem érzi magát képesnek politikai csoportban való tevékenységre, továbbá Bulgáriában is nagyon a negatív hozzáállás felé tolódnak el az arányok. Ebben a kérdéskörben nemcsak azt vizsgáltuk meg, hogy az országokon belül a fiatalok mennyire lennének képesek aktív szereplők, lenni egy politikai csoportban, hanem azt is, hogy mennyire érzik az ehhez szükséges önbizalmat (N=4948). A magyar fiatalok inkább a képességek hiánya felé növekednek. 49,8%-uk nem érzi magát egyáltalán magabiztosnak. Itt Izland és Norvégia is kiemelkedő a magabiztosságot illetően. Norvégiában a válaszadók 10,5%-a egyáltalán nem magabiztos, viszont 18,8%-uk érzi inkább a megfelelő képességeket a politikai szereplésre. Izlandot is hasonló arányok figyelhetőek meg. Az aktív részvételhez szükséges magabiztossággal a cseh fiatalok 68,6%-a nem rendelkezik. A cseh fiatalok részéről mindössze 3,4%-uk érzi, hogy nagyon vagy teljes mértékben magabiztos a képességeit illetően.

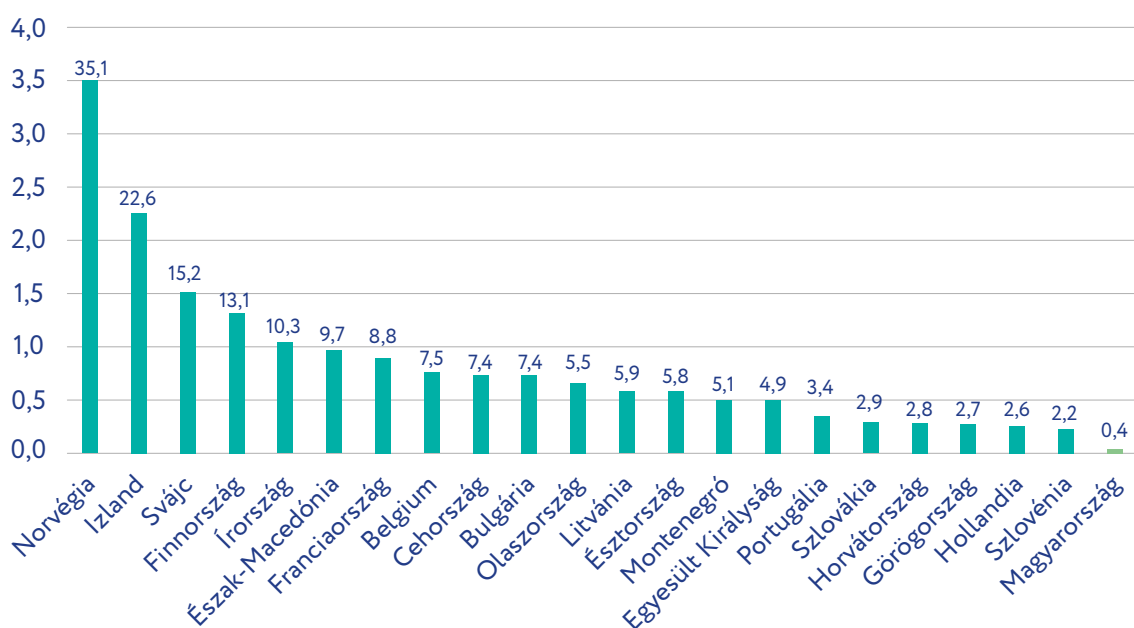
Tényleges részvétel

A politikai részvételen belüli tevékenységek tekintetében a nemzetközi összehasonlításban is ugyanazokat a kérdésköröket vesszük sorra, mint amelyeket a Magyarországi elemzés során.

Az utolsó választáson való részvételben nincsenek olyan nagymértékkel kiugró adatok az országok között (N=5022). Magyarországon nagyjából egyenletesen oszlik meg a szavazók (39,8%) és a nem szavazók (37,5%) aránya. Viszont Montenegróban kiemelkedően magas (76,2%) azoknak az aránya, akik elmentek szavazni a legutóbbi választáskor. Görögországban is 62,0% lelkesnek bizonyul a szavazás kapcsán. Továbbá érdekes, hogy Franciaországban érzékelhetően kevesebben vannak azok, akik szavaztak (19,1%), mint a nem szavazók (31,7%). A válaszadó magyar fiataloknak mindössze 3,1%-a került kapcsolatba a kormánnyal vagy politikussal az elmúlt 12 hónapban. Ezzel az aránnyal mi vagyunk, akiknél a fiatalok körében a legkevesebb az ilyen jellegű tevékenység. Svájcban (15,7%), Észtországban (14,5%), Izlandon (16,7%) Montenegróban (16,4%), illetve Észak-Macedóniában (17,3%) sokkal nagyobb arányban figyelhetőek meg az országok szerinti arányokban azok, akik kapcsolatba kerültek politikussal vagy kormánnyal az elmúlt 12 hónapban. A leginkább kevés aktivitást mutató ország Litvánia, ahol a válaszadók 4,3%-a került csak kapcsolatba politikussal (N=5033).

A kampány kitűzők, matricák viselése se gyakori Magyarországon a fiatalok körében. Ennél a kérdéskörnél a mi országunké a legalacsonyabb érték nemzetközi összehasonlításban. Mindössze a magyar fiatalok 0,4%-a viselt az elmúlt 12 hónapban kampány kitűzőt vagy matricát. Hozzánk legközelebbi arányt itt is Szlovénia válaszadói értek el (2,2%). Ezen a téren kiemelkedik az országok közül Norvégia. 35,1%-os arányban a norvég fiatalok az elmúlt 12 hónapon belül viseltek kampány kitűzőt vagy matricát. Érdekes, hogy ilyen nagymértékű különbségek figyelhetőek meg; vannak országok, ahol sokkal inkább észrevehetően kiállnak a politikai értékek mellett. Bár az elméleti összefoglalóban említésre került, hogy jó páran kutatásokban korlátozzák ezen tevékenységek vizsgálatát a fogalom kiszélesedése miatt.

3. ábra. Hordott-e vagy megjelenített-e magán kampány kitűzőt vagy matricát az elmúlt 12 hónapban? (%), Igen válaszok) (N=5041)

(ESS-adatok alapján saját szerkesztés)

Norvégia több kérdést illetően is kitűnt. Főleg a politikai pártok adakozását és a kampány kitűzők, matricák viselését illetően. Egy 2008-as tanulmány szerint (Ødegård & Berglund, 2008) az évtizedek során egyre inkább megnövekedett az ügyorientált politikai részvétel számos országban, köztük Norvégiában is (Topf, 1995; Bjørklund and Saglie, 2000; Ødegård & Berglund, 2008). Egy másik kutatásban (Lidén and Ødegård, 2002) pedig megfigyelték, hogy generációk közti vizsgálódásban kitűnik, hogy a fiatalok vonzódnak az ilyesfajta cselekvésekhez. Az idősebb korosztály inkább a formális tevékenységeket végzi, mint a politikai gyűlések, a fiatalabb korosztály pedig inkább a tiltakozó tevékenységekben mutat nagyobb aktivitás. Ez pedig magyarázhatja a kitűzők, matricák viselését. A politikai pártok kiállnak bizonyos társadalmi ügyek mellett, amelyeket megjelenítenek a kampány kitűzőkön, matricákon. Az ügyorientált norvég fiatalok sokkal szívesebben viselik ezeket, hogy megmutassák a társadalomnak, hogy miben hisznek.

A demonstrációkon való részvétellel kapcsolatban Magyarország aránya 2,3 a magyar fiatalok között. Hasonló arányban jelenik meg Észtország (2,9%), Horvátország (3,6%). Ezen országok fiataljai vettek részt legkevésbé

nyílt demonstráción az elmúlt 12 hónapban. Viszont a svájci válaszadók közel negyede (18,1%-a) és az Izlandiak 14,5%-a jelölte meg, hogy elmentek ez elmúlt egy évben demonstrációra (N=5045).

Ezekből erőteljesen megmutatkozik, hogy a többi országhoz képest, a magyar fiatalok nem merik, vagy nem akarják felvállalni ilyen tevékenységekkel nyíltan a politikai állásfoglalásukat és nem vesznek részt ilyen jellegű, mindenki számára látható cselekedetekben. Az elméleti szekcióban ismertetett magyar kutatásban említésre került a szocializmusból kialakult hallgatás, mint magatartásforma a magyar társadalomban. Az adatokból pedig kiválóan látszódik, hogy a 18–29 évesek körében is máig megmaradt ez a társadalmi szokás, hogy jobb nyíltan nem vállalni a politikai gondolatainkat.

A politikával kapcsolatos posztolás, megosztás terén szintén a magyar fiatalok közül mindössze 6,2% posztol. Alapvetően látszik, hogy mindegyik országban nem igazán teszik meg a posztolást, kitűző viselést, de például az Egyesült Királyság fiataljai között 39,2% az elmúlt hónapokban posztolt vagy megosztott politikai tartalmat. Görög fiatalok esetében is elérte a 30%-ot a posztolók aránya (30,8%).

Konklúzió

Az állampolgárok részvétele elengedhetetlen elem a politikai folyamatokban egy demokrácián alapuló társadalmon belül. A politikai aktivitás már az évek során több különböző nézőponttal megközelítve vizsgálták. A definíció konceptualizálása a nézőpontok különbözősége miatt egyre nehezebbé alakult. A fogalom szűkítésével vagy épp tágításával a kutatások nehezen összehasonlíthatóak, összeilleszthetőek lettek. Alapvetően konszenzus alakult ki a politikai részvétel alapjelenésében. Olyan cselekvést foglal magába elsősorban a kifejezés, amelyet magánszemély végez önkéntesen és kormányzati vagy nem-kormányzati intézmények felé irányul. Fontos tényező azonban az országok politikai rendszere. Az országok történelmi háttere, politikai helyzetének változása nagyban hatást gyakorol az ott élők politikai érdeklődésére. Negatív vagy pozitív irányba is befolyásolhatja.

Magyarországon is több kutatást végeztek a politikai részvétel vizsgálatával kapcsolatban. Több kutatás a szocializmus és a rendszerváltás hatásait vizsgálta hosszútávon a politikai aktivitásra. Legtöbb kutatás egyetért abban, hogy Magyarországon fellelhető egyfajta kiábrándultság, nagyfokú bizalom veszteség. Főképp a fő gondolat, hogy a politikai folyamatok inkább makroszinten teljesednek ki, és az embereknek kevés hatásuk van a politika alakulására.

Fontos a fiatalok politikai részvételének vizsgálata, mivel az előregedő társadalmunkban egyre inkább rájuk lesz bízva, hogy mit kezdenek a demokrácia által nyújtott lehetőségekkel. Azonban több vizsgálat során kiderült, hogy a fiatalok politikai aktivitását érdemes másképp megközelíteni. A fiataloknak a szlenghasználata is más és egyre inkább online térre fókuszálódik a kommunikációjuk. Ehhez mérten pedig érdemes más fogalmi rendszerrel vizsgálni a politikai aktivitásukat, mert lehet a fogalom használat miatt ilyen alacsonyok a részvételi arányok.

Összességében az látható, hogy a fiatalok körében Magyarországon nagymértékű a bizalmatlanság a saját politikai rendszerük felé, miszerint az ország kormánya adna lehetőséget az állampolgároknak, hogy a politikai tevékenységeket befolyásolják vagy részt vegyenek benne. Viszont ezt mérsékli, ha nemzetközi összeha-

sonlításban is megnézzük a magyar arányokat, mivel itt már látható, hogy más országok jóval pesszimistábbak a politikai rendszerük engedékenysége kapcsán. A politikai aktív szerepvállalás terén a magyar 18 és 29 év közöttiek az országon belül is és az országokkal való összehasonlításban alacsony értékeket mutatnak. Ezek szerint nincs elegendő önbizalmuk, illetve nem érzik kellőképpen azt a szándékot, hogy tevékenykednének a politikai szférában.

Továbbá a magyarországi adatokon belül látható volt, hogy a magyarok nem igazán érdeklődnek a nyílt politikai véleménynyilvánítás felé. A szavazáson kívül a kampányjelvények viselése, az adakozások, a demonstrációkon való részvétel aránya mind nagyon alacsony mértéket mutatott. Mindeközben a magyarok körében már nagyobb arányú politikai tevékenység mutatkozott meg az online politikai tartalmak megosztása kapcsán, viszont ennek mértéke nemzetközi összehasonlításban elmarad más országokétól.

Az eredményeket nézve erősen meglátszik a magyar fiataloknak a bizalmatlansága saját tettük hatékonyságában és a magyar politikai rendszerben. Viszont fontos lenne a jövőben megnézni, hogy pontosan miből épül fel a bizonytalanságuk. Sőt mivel elég tágra értelmezik a különféle kutatások a politikai részvétel fogalmát, fontos meghatározni, hogy a társadalomnak mit jelent a politikai aktivitás, mely tevékenységek, tettek járulnak hozzá. Továbbá vizsgálni szükséges, hogy mi az oka a saját magukban vetett bizalom hiányán kívül, ami miatt az itt felsoroltakban nem mernek vagy nem szeretnének részt venni.

A magyarországi fiatal felnőttek alacsony politikai részvételi szintje általában hasonló arányt mutatott, mint a környező országoké, amelyeknek hasonló a történelmi múltjuk, nagyjából azonos politikai folyamatokon mentek keresztül. Ezek pedig mind hatással lehetnek a jelenlegi politikai aktivitásra a fiatalok körében. Ahogy a szakirodalmi összefoglalóban is felhívtuk a figyelmet a szocializmusból megmaradt szokásokra, mint például a nyílt politikai megnyilvánulás családi szinten történő visszaszorítására, amelyek máig megmaradtak bizonyos szinten és máig önbizalomhiányt, sőt a politikai rendszer felé érzett bizalmatlanságot is eredményezhet a fiatalok körében. Azon országok, amelyek pedig ellentétes

adatokat mutattak több kérdésben is más politikai folyamatokon mentek keresztül. Ebből adódóan teljesen más politikai döntéseket hoztak, akár Hollandiát, akár Svájcot vesszük górcső alá. Mindkét országban már gyermekkorban kezdik politikával kapcsolatos informálást. Akár törvényhozással is céljuk növelni a fiatalok politikai szerepvállalását a parlamentben képviselt pártokhoz kapcsolódóan.

Nyugati fejlett országokban sokkal lelkesebbek a fiatalok bizonyos tevékenységben, amely a politikai élethez kapcsolódik. Míg a fejletlenebb, keleti országokban vagy középkelet országokban mérsékelt a politikai részvétel. Több országban, ahol magasabbak a fiatalok politikai részvétele, látszódik, hogy az állami kezdeményezések a fiatalok politikai részvételének növelésére. Látható, hogy sok országban önbizalomhiánnyal rendelkeznek a fiatalok és így lehetőségek híján nem is tud megfelelően kialakulni a kellő szándék, önbizalom a politikai aktivitáshoz. Olyan országok, ahol vannak kezdeményezések nemcsak a fiatalok politikai részvételének többféle aspektusában aktívak, hanem jóval nagyobb bizalmuk van a kormányuk iránt. A kormány az ifjúság bevonásával, politikai informálással akár növelheti a jelenlegi vezetés iránti bizalmat. Mivel ilyen alacsonyok a magyarországi adatok kérdéses maga a fogalom használat. Régebbi kutatás is bizonyította, hogy fiatalok körében szükséges más definíciók használata, mert e korosztályban már a politikai részvétel fogalmá-

val negatív jelentést kapcsolnak össze és nem a valós tevékenységeiket tükrözik az adatok.

Jelen írással az volt a célunk, hogy felhívjuk a figyelmet a kontinensen látható heterogenitásra a politikai aktivitás területén. Illetve további kutatási irányokat mutassunk fel, melyek mentén maga a cselekvés megérthető és bizonyos eszközökkel erősíthető. Jól látható, hogy nem egy dimenzió mentén alakul az aktivitás – például a politikába való beleszólásba való hit. Legalább három jól elkülöníthető részt láthatunk az eredmények alapján: maga a politika szó értelmezése és az ahhoz kapcsolódó asszociációk köre – itt nem csak generációs eltérések figyelhetők meg, hanem a történelmi sajátosságok mentén kialakult kapcsolódások is –, a beavatkozásba vetett hit és bizalom a demokrácia működésébe, illetve a saját magukba vetett hit, önbizalom. A három pont teljesen eltérő kutatásokat igényel. Továbbá a három irány más-más szinten érinti a témát, más típusú programokra, beavatkozásokra van szükség. Amennyiben sikerül a fiatalok önbizalmát, önmagukba vetett hitét erősíteni, nem csak a részvételnél lehet elérni emelkedést, de feltételezhető, hogy az élet minden területén javítható a fiatalok önazonos működése, ezáltal a saját sikerességük. További kutatási irányoknál – a fentiek mentén – a politika, mint kifejezés kutatását javasoljuk a fiatalok körében, továbbá a demokráciába, kormányba vetett bizalom építőelemeinek azonosítását, végül az önbizalom, önértékelés elemzését.

Bibliográfia

- Altman, D. (2015). *Measuring the Potential of Direct Democracy Around the World (1900–2014)*. Gothenburg. <http://ssrn.com/abstract=2701164>
- Berger, B. (2009). Political theory, political science and the end of civic engagement? *Perspect. Politics* (7), 335–350. doi: 10.1017/S153759270909080X
- Bjørklund, T. and Saglie, J. (2000). *Lokalvalget i 1999: rekordlav og rekordhøy deltakelse*. Oslo. Institutt for samfunnsforskning.
- Dahl, R. A. (1973). *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Domokos Tamás, Kántor Zoltán, Pillók Péter, Székely Levente (2020). *A Magyar Fiatalok* 2020.
- Durkheim, É. (2000 [1893]). *A társadalmi munkamegosztásról*. Budapest: Osiris.
- Fox, Stuart (2012). Is it Time to Update the Definition of Political Participation?. In: *Parliamentary Affairs*. 67(2). pp. 495–505. doi: <https://doi.org/10.1093/pa/gss094>
- Friedrich-Ebert-Stiftung Foundation. (2018). Youth and Politics in Hungary. Retrieved from <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14811.pdf>
- Gazsó Ferenc & Laki László (2000). *Esélyek és orientációk – fiatalok az ezredfordulón*. Budapest.
- Guro Ødegård & Frode Berglund (2008) Political participation in late modernity among Norwegian youth: an individual choice or a statement of social class?. *Journal of Youth Studies*. 11(6). pp. 593–610, DOI: 10.1080/13676260802247573
- Hulst, R.F.W. van der (2012). *Jong Geleerd... De invloed van politieke jongerenorganisaties op hun moederpartijen*. Leiden University. Szakdolgozat. url: <https://hdl.handle.net/1887/20595> (Letöltés dátuma: 2023. 04. 20.)
- Hooghe, Marc, Hosch-Dayican, Bengü & Van Deth, Jan W. (2014). Conceptualizing political participation. In: *Acta Polit.* 49. pp. 337–348. <https://doi.org/10.1057/ap.2014.7>
- Kenneth N. (2002). *European Social Survey Round 1 module proposal. Citizenship, Involvement and Democracy*. European Social Survey. URL: https://www.europeansocialsurvey.org/docs/round1/questionnaire/ESS1_newton_proposal.pdf
- Kovács Tamás (2017). Támogatás, közöny és kritika: látkép a hallgatók demokráciához fűződő viszonyáról. In: Szabó Andrea & Oross Dániel (szerk.). *Csendesek vagy lázadók? – A hallgatók politikai orientációi Magyarországon (2011–2015)*. pp. 77–98.
- Kovács Tamás & Szabó Andrea (2019). *Aktív Fiatalok Magyarországon*. Gyors Jelentés.
- Lakatos, I. & Musgrave, A. (1970). *Criticism and the Growth of Knowledge*. London: Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9781139171434
- Milbrath, L.W. (1981). Political Participation. In: Long, S.L. (eds) *The Handbook of Political Behavior*. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-3878-9_4
- Mill, John Stuart (1965). *Essays on literature and society*. New York: Collier Books.
- Oross Dániel (2016). A magyar fiatalok politikai részvételének változása. In: *Metszetek*. 5(4). doi: 10.18392/METSZ/2016/4/2
- Oross, D. & Szabó, A. (2014). A demokratikus részvétel tendenciái a magyar egyetemisták és főiskolások körében. In: Szabó, A. (szerk.): *Racionálisan Lázadó Hallgatók II*. Budapest – Szeged, Belvedere Meridionale. pp. 77–99.
- Parsons, Talcott (1969). *Politics and social structure*. New York: The Free Pr.
- Parry, G., Moyser, G. & Day, N. (1992). *Political Participation and Democracy in Britain*. Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9780511558726
- Pattie, C., Seyd, P. & Whiteley, P. (2004). *Citizenship in Britain: Values, Participation and Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9780511490811
- Simmel, Georg (1970). *Grundfragen der Soziologie: (Individuum und Gesellschaft)*. Berlin: De Gruyter.
- Stolle, D., Hooghe, M. és Micheletti, M. (2005). Politics in the supermarket: political consumerism as a form of political participation. *Politic Science Review*, (26), 245–269. doi: 10.1177/0192512105053784
- Szabó Andrea & Kern Tamás (2011). A magyar fiatalok politikai aktivitása. In: Bauer B. és Szabó A., *ARCTALAN (?) NEMZEDÉK. Ifjúság 2000–2010*. (37–81). Budapest: Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Topf, R., 1995. Beyond electoral participation. In: D. Fuchs and H.-D. Klingemann. *Citizens and the state*. New York. Oxford University Press, 5293.
- Vaccari, Cristian & Valeriani, Augusto (2021). *Outside the Bubble. Social Media and Political Participation in Western Democracies*. New York.
- van Deth, J. W. (2014). A conceptual map of political participation. *Acta Politica*, 49(3), 349–367.
- van Deth, J.-W. (2016). What Is Political Participation?. *Oxford Research Encyclopedias*. doi: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.68>
- Verba, S. és Nie, N. H. (1972). *Participation in America. Political Democracy and Social Equality*. New York: Harper and Row.

von Lucke, J., Herzberg, J., Kluge, U., vom Brocke, J., Müller, O., & Zimmermann, H.- D. (2012). Open Societal Innovation – The Alemannic Definition. <https://esocietybodensee2020.wordpress.com/publikationen/open-societalinnovation-the-alemannic-definition/>

Weiss, J (2020). What Is Youth Political Participation? Literature Review on Youth Political Participation and Political Attitudes. *Political Science*. (2). Doi: 10.3389/fpos.2020.00001

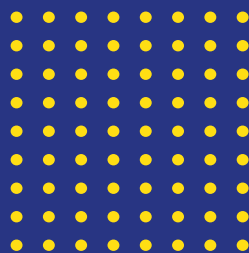
Weber, Max (1987). *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. 1. kötet: Szociológiai kategóriatan*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. The Economist. (2018). Why young Hungarians are turning their backs on politics. Retrieved from <https://www.economist.com/europe/2018/02/08/why-young-hungarians-are-turning-their-backs-on-politics>

Welp, P. (1999). De jongerenorganisaties van de Nederlandse politieke partijen, 1945--/995. In G. Voerman. *Jaarboek Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen 1998* (pp. 199–230). url: https://www.parlement.com/9353000/1/j4nvih7l3kb91rw_j9vvknrezmh4csi/vjckbfng92n4/f=/pjo_welp_de_jongerenorganisaties_van_de_nederlandse_politieke_partijen.pdf (Letöltés dátuma: 2023. 04. 20.)

Zimmermann, Hans-Dieter (2016). 2016 Youth e-participation: Lessons Learned from an Ongoing Project in Switzerland. 29th Bled eConference Digital Economy. Bled, Slovenia. url: (PDF) Youth e-participation: Lessons Learned from an Ongoing Project in Switzerland (researchgate.net) (Letöltés dátuma: 2023. 04. 20.)

Felhasznált adatbázis:

ESS Round 10 2020: Democracy, Digital social contacts. In: European Social Survey URL: <https://ess-search.nsd.no/> (Letöltés dátuma: 2023. 07. 03.)

APÁTIÁTÓL A CSELEKVÉSIG: A FIATALOK POLITIKÁBA VALÓ BEVONÁSÁNAK MEGKÖZELÍTÉSEI

– Vas Éva –

Bevezetés

Az ifjúság aktívabb bevonása a politikai életbe fokozatosan egyre nagyobb teret nyert magának az elmúlt évtizedben, mivel a fiatal korosztályok politikai érdeklődése egy ideje csökkenő tendenciát mutat. Wray-Lake (2019) szerint a fiatalok sok esetben később, vagy csak kisebb mértékben csatlakoznak be a politikai szerepvállalásba, illetve kisebb arányban tájékozódnak a döntéshozatali kérdésekről. Mivel a véleményük új nézőpontokat adhatna a politikai párbeszédhez, egyre több kormány tartja fontosnak a fiatalok megszólaltatását, és törekvések látszanak arra, hogy programokat dolgozzanak ki az aktív állampolgárrá nevelés érdekében. Ezek az intézkedések – amellet, hogy hozzájárulnak a fiatalok korábbi politikai szerepvállalásához – napjaink globális problémáinak megoldását is elősegíthetik az ifjúság egyedi látásmódjának becsatornázásával, amely ösztönzően hathat; felkeltheti a fiatalok érdeklődését a politikai kérdések iránt.

Napjainkban gyakran fogalmazódik meg az az állítás, hogy a fiatalok elidegenedtek a politikától, illetve hogy politikailag egyre apatikusabbá válnak. Wallace (2003) meglátásai szerint ennek egyik kiváltó oka, hogy a fiatalok egyre jobban individualizálódnak, és a hagyományos politika helyett már inkább új értékekkel és kérdésekkel foglalkoznak. Wallace (2003) egy több országban végzett kutatás eredményei alapján arról számol be, hogy a fiatalok összességében nem képviseltetik magukat erőteljesen a hagyományos politikai pártokban vagy politikai vitákban. Hammer és Charle (2002) szerint ennek a hátterében az áll, hogy a hagyományos politikában ritkán foglalkoznak a fiatalok érdekeivel, ezért ők nem szívesen csatlakoznak be a párbeszédbe, mivel nem érzik magukat érintettnek, és emiatt inkább távol maradnak a politikával kapcsolatos fórumoktól. A jelenség egyik oka az lehet, hogy a legtöbb nyugati országban az általános demográfiai változások miatt kisebb a fiatalok aránya a többi korosztályhoz képest, ezért a politikusok nem tesznek nagy erőfeszítéseket az ő szavazataik megszerzésére, mivel más korosztályi csoportok támogatása elegendő a megválasztásukhoz. A másik magyarázat a fiatalok foglalkoztatottságának csökkenése lehet – egyre magasabb körökben a munkanélküliség, illetve egyre hosszabb ideig maradnak az oktatásban –, amely együtt jár azzal, hogy csak később csatlakoznak be a politikába.

Kovacheva (1995) Európán belüli különbségekre hívja fel a figyelmet, így például szerinte Kelet-Európában a politikai részvétel egyértelmű csökkenése tapasztalható, míg Nyugat-Európában a fiatalok bevonása és a politikai részvételre való ösztönzés egyre nagyobb teret kap, melynek következtében a csökkenő tendencia megállt, vagy akár a visszájára fordult. A kelet-európai országokban a hagyományos politikai színtereken kevés a fiatalok részvevő, viszont fontos kérdések esetén mégis képesek mozgósítani őket, ami azt jelenti, hogy nem zárkoznak el teljesen a politikai kérdésektől. Bynner és munkatársai (idézi Wallace, 2003) kimutatták, hogy a fiatalok bizonyos politikai dimenziókban jobban megtalálhatók, mint amilyen az erkölcsi konzervativizmus (beleértve a szexuális etikát és a munkaetikát), valamint a környezetvédelmi kérdések területe.

Fogalmi tisztázás

Kaase (idézi Gaiser et al., 2010) szerint politikai részvétel alatt általában azokat a tevékenységeket értjük, „amelyeket a polgárok egyedül vagy másokkal együtt végeznek, és amelyeket önként vállalnak a politikai döntések befolyásolása érdekében”. Gaiser és munkatársai (2010) végigvették a fogalom történetét: az 1960-as évek elejéig a politikai részvétel még elsősorban a politikai döntéshozatali folyamatokban való közreműködésként jelent meg, és a választásokon való részvétel, valamint a politikai pártokhoz történő csatlakozást értették alatta, míg a későbbiekben már különbséget tettek a politikai részvétel hagyományos és nem hagyományos formái között is. Utóbbiak közé tartoznak a tiltakozó kampányok, tüntetések, sztrájkok, valamint petíciók indítása, aláírása. Ugyanakkor a választásokon való részvétel maradt továbbra is a politikai részvétel leggyakoribb módja a fiatalok körében. Többségük a szavazást tartja a demokratikus részvétel és a politikai befolyás gyakorlásának legfontosabb színterének, míg második helyen a petíciókhoz csatlakozás áll, majd pedig az engedélyezett tüntetéseken való részvétel következik a sorban (Gaiser et al., 2010).

Az ifjúság politikai szerepvállalásának elterjedése

Fiatalok jelenléte a politikában

Youth (2013) felhívja a figyelmet arra, hogy a fiatalok politikai szerepvállalásának középpontba állítása viszonylag új keletű jelenség, de mindenképpen időszerűnek tekinthető, főleg, mivel sok országban zajlott le demokratikus átmenet az utóbbi évtizedek során. A *World Programme of Action for Youth to the Year 2000 and Beyond*¹ (Youth, 2013) kiemeli a fiatalok döntéshozatalban való részvételének fontosságát, de nem fogalmazott meg konkrét irányelveket ennek megvalósítására.

A legtöbb országban 25 éves vagy idősebb kortól lehet bejutni a parlamentbe, és általában a politikusok körében „fiataloknak” nevezik a 35–40 év közöttieket is. Ha az Európai Parlament 2019–2024 közötti ciklusának képviselőit nézzük, látható, hogy az életkor átlagosan 45–50 éves kor között mozog. Találunk azonban példát ténylegesen az ifjúsági korozályhoz tartozó politikusokra is, így például

Dániából a legfiatalabb képviselő 21, Franciaországból 23, Spanyolországból pedig 25 éves volt. Youth (2013) szerint egyre több országban ismerik fel a fiatalok szerepét az új ötletek felvetésében, vagy éppen a konfliktusok hatékony megoldásában, ezért napirendre került az ifjúsági tervek kidolgozása, esetenként pedig új, innovatív programok, események létrehozása a fiatalok tájékoztatása érdekében.

Fiatalok bevonásának előnyei

Gaiser és munkatársainak (2010) megállapításai alapján a szervezetekben, klubokban és egyesületekben való tagság és aktív részvétel lehetőséget nyújt a fiataloknak arra, hogy megéljék érdeklődési körüket, kommunikáljanak egymással, fejlesszék identitásukat és szociális kapcsolatokat építsenek ki. De a közéleti tevékenységekben való részvétel nemcsak egyéni, hanem társadalmi szinten is fontos; a modern társadalmak működésének előfeltétele lehet.

Az International IDEA (2022) 2022 novemberében rendezett online eseményén elhangzottak alapján a fiatalok részvétele hasznos a politikában, mivel lelkesedésük és innovációs készségük fontos hajtóereje lehet a változásnak, főleg olyan részvételi módszerekben, amelyek ötvözik a fiatalok szenvedélyét az idősebb politikai szereplők és döntéshozók tapasztalatával. A beszélgetésen elhangzott, hogy sok országban csökken a választásban részt vevők száma, ami gyengíti a demokrácia részvételi aspektusát. Az arány növelésének egyik módja lehet, ha az egyes országok figyelmet szentelnek a fiatalok érdemi és aktív részvételének kiépítésére, amely magában foglalja azt, hogy a fiatalok hangját valóban meghallgassák és bevonják őket a döntéshozatali folyamatba, esetleg viták formájában ismerjék meg a véleményüket.

Politikai részvétel lehetséges formái

Gaiser és munkatársai (2010) szerint a társadalmi és politikai részvételnek három csoportját különböztethetjük meg a szervezeti forma alapján, melyek megismerése segítséget nyújthat a fiatalok bevonásában különböző programok vagy felületek segítségével. Egyfelől léteznek olyan hagyományos klubok, egyesületek, szervezetek, amelyekben az érdekek egyértelműen tisztázottak, funkci-

¹ Az Egyesült Nemzetek Szervezete 1995-ös Közgyűlésen fogadta el a *World Programme of Action for Youth to the Year 2000 and Beyond* (WPAY) politikai keretet, ami gyakorlati iránymutatásokat biztosít a nemzeti fellépésekhez és a nemzetközi támogatáshoz a fiatalok helyzetének javítása érdekében a tagországok számára.

² [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/637976/EPRS_ATA\(2019\)637976_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/637976/EPRS_ATA(2019)637976_EN.pdf) (Letöltés dátuma: 2023. 04. 12.)

ók szerint strukturáltak és amelyek tagsági szervezatként tekintenek saját magukra. Ebben a formában az egyének tagsága hosszabb távú, sokszor elköteleződéssel jár együtt és az instrumentális kapcsolatok viszonylag erősek. A hagyományos szervezeti formáknak lehetnek politikai színterei (pl. politikai pártok), vagy szerveződhetnek érdekek, célok mentén is (pl. szakszervezetek vagy szakmai társulások, szövetségek), végül pedig létrejöhetnek nem politikai, vagyis magánérdek mentén is, erre jó példák a sportklubok és társadalmi/civil szerveződések. A második szerveződési forma az informális csoportokat határozza meg, melyek nem kormányzati szervezetek, és általában „új társadalmi mozgalom” (new social movement) név alatt szokták emlegetni őket. Ebbe a kategóriába tartoznak a környezetvédő csoportok, polgári kezdeményezések és önszerveződő csoportok. Ezek a csoportosulások a bevett politika keretein kívül szerveződnek, de a legtöbb esetben kapcsolódnak politikai vagy közéleti témákhoz. Ez a típus nem szigorúan szervezett – mint a hagyományos szervezeti formák – és általában nem rendelkezik olyan hosszú múlttal, mint az első csoport. A harmadik a szituáció-specifikus forma, amely a részvételi aktivitási tevékenységeket foglalja magában. A részvétel ezen formája olyan politikai tevékenységekre összpontosít, amelyek ideiglenesen vagy szituációspecifikusan szolgálnak politikai célokat, mint például a petíciók vagy a tüntetések.

Obradovic és Masten (2007) megállapították, hogy serdülőkortól a fiatal felnőttkorig folyamatosan változik az ifjúság politikai szerepvállalásának módja, annak függvényében, hogy a fiatalok egyre több képességre, rendszerismeretre és egyéb kompetenciára tesznek szert. Az olyan közösségi kötődések, mint az iskolák vagy a közösségi szervezetek (vallási vagy kulturális intézmények) lehetőséget kínálnak a fiataloknak arra, hogy egy közösséghez tartozzanak és képesek legyenek kialakítani egy csoporton belüli tagságot, ez a tapasztalat pedig elősegítheti a fiatalok eredményesebb bekapcsolódását a későbbi életük során megjelenő politikai folyamatokba. Ezek a közösségek azzal segítik elő a politikába való belépést, hogy társadalmi tőkét nyújtanak a fiataloknak, ezáltal könnyebben tudnak bekapcsolódni a politikai szerveződésekbe, hiszen ennek következtében rendelkezni fognak olyan ismerősi körrel és tagsági tapasztalattal, ami hatékonyan segíti a politikai bevonódásukat. Serdülőkorban ilyen közösségi kötődés van a kortársak között, ami sok esetben a tanórán kívüli tevékenységek keretén belül is

érvényesül. Longitudinális vizsgálatok bizonyítják, hogy a fiatalok művészeti tevékenységekben vagy klubokban való részvétele optimálisabb társas kapcsolatokkal függ össze, amely aktívabb politikai szerepvállalást jósol számukra a jövőben.

Ezzel szemben Wray-Lake (2019) szerint a politikai elkötelezettséget támogató társadalmi tőke formái kultúraspecifikusak lehetnek, így nem beszélhetünk általános érvényű tényezőkről. Az egyes országok történetében megjelent vagy megjelenő kirekesztő és befogadó attitűd alakulása határozza meg egy csoport polgári kultúráját. Így például a személyközi és intézményi diszkrimináció vagy a marginalizációval kapcsolatos tapasztalatok demotiválhatják a választási elkötelezettséget és csökkenthetik a fiatalok hitét a társadalom és a kormány igazságosságában (Wray-Lake, 2019). Ezért fontos a fiatalok politikai aktivitásának vizsgálata során minden ország esetében figyelembe venni a politikatörténeti eseményeket is, és ennek függvényében megfogalmazni a jövőbeli irányelveket az ifjúság hatékonyabb bevonása érdekében.

Wray-Lake (2019) szerint jelentős befolyásoló tényező még az osztályteremben, kortársakkal, valamint a családtagokkal folytatott beszélgetés, amelyek akár egymástól függetlenül is elősegítik a politikai elkötelezettséget, ami azt mutatja, hogy az ilyen jellegű párbeszéd kontextusokon átívelő jelentőséggel bírnak a fiatalok életében. Egyetértés van abban, hogy a politikai viták elősegítik a politikai elkötelezettség kialakulását a serdülőknél, ennek ellenére napjainkban még mindig sok országban nincsenek ilyen jellegű programok lehetővé tévő platformok, sem az iskolákban, sem más közösségi színtereken. Ennek oka, hogy főleg a kelet-európai társadalmakban a tanárok nem szívesen beszélnek osztálytermi kereteken belül politikai kérdésekről, illetve sok családban is tabunak számít a fiatalok politikai nevelése.

A politikai bevonódást nehezítő tényezők

A politikai rendszerek reprezentativitásának fontos eleme, hogy a társadalom minden részét bevonják a politikai folyamatokba, így, ha a fiatalok jelentős részének nincs befolyása vagy beleszólása a csoport életét érintő kérdésekbe, akkor ez a reprezentativitás sérül. Emiatt hosszú távon fontos, hogy a fiatalok részt vegyenek és beleszólhassanak a mai és a jövőbeli politika alakításába. Az aktív politikai részvétel alapvető politikai és demokratikus

jog, amely elengedhetetlen a stabil és békés társadalom építéséhez. Ahhoz, hogy a fiatalok megfelelő képviselete biztosított legyen a politikai színtéren, ismerniük kell jogaikat, ehhez pedig elengedhetetlen, hogy az országok vezető döntéshozóitól széles körű tájékoztatást kapjanak. Ezen jogok és kötelezettségek ismeretében lesznek csak képesek a fiatalok érdemi módon részt venni a döntéshozatalban, ezért szükségszerű már korán elkezdni a politikai életbe való bevezetést, amely végbemehet az oktatási rendszer keretein belül, vagy akár az önkéntes programokban való részvétel növelésével (The Electoral Knowledge Network, 2023).

Az Electoral Knowledge Network (2023) meghatározása alapján, nehezíti az ifjúság bevonódását, hogy a fiatalok hamar elveszíthetik érdeklődésüket a politikai folyamatba való bekapcsolódás iránt, ha ezek intézményesített részvételének akadályai vannak. Ezt a jelenséget erősítheti, ha a fiatalok úgy érzik, hogy a politikai döntéshozók nem veszik komolyan a véleményüket, vagy egyáltalán meg sem hallgatják őket. Ez a másik oldalról azt választ válthatja ki, hogy a politikusok is elveszítik az érdeklődésüket a fiatalok véleményének figyelembevételéről, mivel úgy látják, hogy nem tudják megnyerni a szavazataikat, ennek következtében pedig már nem ők lesznek az elsődleges célcsoport, amikor politikai programokat terveznek.

Ez a folyamat, amelyet mind a fiatalok, mind a politikai döntéshozók tapasztalnak, ahhoz vezet, hogy a fiatalok egyre jobban kirekesztődnek a döntéshozatalból, illetve a számukra is kulcsfontosságú társadalmi-gazdasági és politikai kérdésekről szóló vitákból (The Electoral Knowledge Network, 2023).

Wray-Lake (2019) rámutatott, hogy a demokratikus országokban a fiatalok a bevándorlókkal, etnikumokkal vagy szexuális kisebbségekkel szembeni ellenséges politikai légkör miatt idegenednek el a politikai részvételtől, mert számukra az már nem komfortos. Ugyanakkor a fiatalok támogatóbázist jelentenek a politikai és társadalmi változásokkal kapcsolatos erőfeszítések esetében; nemcsak a szavazások során „hallatják a hangjukat”, hanem részt vesznek a jelöltekkel kapcsolatos interakcióban, követik a politikai híreket és állást foglalnak a politikai, környezeti kérdésekben is. A politikai elkötelezettség magában foglalja az olyan megnyilvánulásokat is, mint a politikai meggyőződés, attitűdök, érdeklődés, hatékonyság és tudás.

Schlozman (2012) szerint a fiatalok bevonását nehezíti, hogy a politikai részvételi lehetőségek megoszlása közel sem egyenlő; a társadalmi-gazdasági szempontból előnyös helyzetű egyének nagyobb valószínűséggel szavaznak,

vagy lépnek kapcsolatba a képviselőkkel, illetve mutatnak politikai érdeklődést és rendelkeznek ezirányú ismeretekkel, mint a kevésbé tehető társaik. Kahne és Middaugh (2008) amerikai fiatalok körében vizsgálták a politikai egyenlőtlenségeket, amely szerintük már egyészen fiatal korban tetten érhető és alapvetően az esélykülönbségekől fakad: vagyis, hogy a képzetesebb szülőkkel rendelkező, fehér bőrű és magasabb iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok több állampolgári tanulási lehetőséggel rendelkeznek, mint más kortársaik. Wray-Lake (2019) kiegészíti ezt a megállapítást azzal, hogy bár számos lehetőség áll rendelkezésre a politikai szerepvállalás gyakorlására, ennek ellenére mégis rengeteg fiatal hátrányos helyzetből kezdi meg a politikai részvételét.

Weiss (2020) felhívta a figyelmet arra, hogy a politikai részvétel nem jelent prioritást, amikor az egyén életében sürgetőbb, személyes gondok állnak fenn, ami különösen igaz a fiatalok esetében. Mivel az embereknek véges mennyiségű idejük van, ezért a politikával való foglalkozás költségesebb azoknak, akik még nem rendezték be az életüket, ami elsősorban a serdülőkre és fiatal felnőttekre igaz. Weiss több kutatás eredményeit is idézi, melyek szerint, az életkor előrehaladtával – ahogy egyre több tapasztalatot szereznek a fiatalok a választási és politikai folyamatokkal kapcsolatban – aktívabb politikai érdeklődés alakulhat ki körükben. Ilyen hajlamosító tényezők a letelepedés, házasság, végzettség megszerzése vagy a munkába állás.

A fentebb sorra vett okok miatt Weiss (2020) negatív jövőképet jósol a generációs hatások elmélete szerint, amely azon a feltételezésen alapul, hogy a serdülőkori szocializáció jelentős hatást gyakorol a politikai szocializációra. Vagyis ennek alapján a mai fiatalok kevésbé aktívak, ezért a későbbi politikai jelenlétük szintje nem fogja elérni a jelenlegi idősebb korosztályok politikai részvételi arányát. Ezt az elméletet arra is visszavezetik, hogy a mai fiatalok nehezebben érik el a felnőttkor mérföldköveit, ezzel párhuzamosan pedig a politikai részvételük is késleltetett lesz, ami csökkentheti annak az esélyét, hogy aktívan jelen legyenek a politikai párbeszédben. Összességében a generációs hatások elmélete a jövőbeli felnőttek passzívabb politikai részvételét vetíti előre.

Fiatalok bevonásának lehetőségei

A felmerülő nehézségek és a fiatalok alacsony politikai jelenléte miatt 2022. november 15-én online konferencia zajlott a International IDEA és az Európai Bizottság együttműködésének keretében, *A fiatalok szerepének előmozdítása a politikai és demokratikus terekben* címmel. A találkozón a részt vevő kormányok által az S4D-n³ tett, ifjúsággal kapcsolatos kötelezettségvállalásokat vizsgálták. A szervezők lehetőséget kínáltak az európai uniós és unión kívüli kormányok, civil társadalmi szervezetek és más érdekelttek számára a részvételre, melynek keretében a fiatalok politikai szerepvállalásáról és jövőbeli megoldásokról esett szó.

A konferencia során megfogalmazódott, hogy fontos a fiatalok demokráciában való részvételének régi és új módszereinek együttes erősítése. A régi módszerek közé sorolták a fiatalok választási részvételre való hajlandóságát, így például ösztönzésként Braziliában 16 évre csökkentették a választójogi korhatárt, hogy a fiatalok hamarabb hallathassák a hangjukat. Ilyen megoldási ötlet volt továbbá az is, hogy Ghánában a politikai pártokat megnyitották a fiatalok előtt is, ami azt jelenti, hogy már a választójogi korhatár betöltése előtt is csatlakozhatnak, és megismerkedhetnek a politikai folyamatokkal, ami hosszabb távon az aktív bevonódás lehetőségét vetíti előre. Az új módszerek közé pedig elsősorban az online eszközök használata tartozik, amelyek segítenek nagyobb beleszólást biztosítani a fiataloknak a politikába. Így a közösségi média jobban felkeltheti a fiatalok figyelmét a politikai kommunikációra, hiszen az itt jelen lévő információkkal gyakrabban találkoznak, mint a hagyományos kommunikációs eszközök által közvetített üzenetekkel. A fiatalok politikai szerepvállalásához a meglévő szereplőkre is szükség van, hogy megnyissák az ajtókat a fiatalok előtt és aktívan segítsék őket. Ide sorolhatók a politikai pártok vezetői, a szülők, akik képesek arra, hogy a fiatalokat iránymutatással lássák el a politika területén. Ezen tényezők összessége szerepet játszik a fiatalok döntésében, hogy végül aktív politikai aktorokká válásában, ezért mindenképpen megfontolandó a fenti módszerek együttes használata a kormányzati vezetők számára (International IDEA, 2022).

³ S4D (Summit for Democracy) egy virtuális demokrácia-csúcstalálkozó, amelyet 2021 decemberében rendeztek meg először. A találkozó célja a „külföldi autokráciák elleni küzdelem”, valamint a demokráciák megújítása.

A fiatalok bevonásának lehetőségei között a közösségi média és az online felületek használata is fontos szerephez jut, azonban ez olyan kockázatokkal is együtt jár, mint például a nem hiteles információkból eredő félretájékoztatás, ami bizonytalanságot kelthet a tájékozódni vágyó ifjúság körében, ezért fontos a kommunikációs felületek átláthatóságának biztosítása és félretájékoztatások elleni intézkedések bevezetése (International IDEA, 2022).

Xenos és munkatársai (2014) még hozzátesszik, hogy napjainkban a közösségi médiaoldalak felületet biztosítanak a politikai kérdések megvitatására, a politikai információk fogyasztására és cseréjére, valamint jelöltek és ügyek támogatására. Az offline politikai jelenléte hatékonyan növelheti az online politikai vitákban való részvétel, ezért egyre több országban használják a közösségi médiát a politikai párbeszédre is.

Korábban említettük, hogy kultúránként eltérő megközelítésekkel találkozhatunk a politika gyakorlásának tekintetében. Mivel az Egyesült Államokban komoly hagyománya van az állampolgári ismeretek oktatásának, érdemes erről szót ejteni mint a fiatalok bevonásának egy lehetséges módjáról. Wray-Lake (2019) az állampolgári ismereteket oktató tantárgyakat vizsgálta amerikai min-tán, és eredményként igen vegyes képet kapott. Mivel a legtöbb esetben az órákon tanultakhoz nem párosul-tak tantermen kívüli tevékenységek, ezek hatékonysága nem mutatkozott meg egyértelműen a fiatalok politikai részvételében. Az ifjúság megszólításának egyik nem hagyományos oktatási formája az action civics, amelynek lényege, hogy a fiatalok a politikai szerepvállalás iránti elkötelezettséget a politikai folyamatokban való közvetlen részvétel során tanulják meg és gyakorolják be, azaz a módszer kifejezetten arra összpontosít, hogy a fiatalokat bevonja a politikai életbe. Ezek a folyamatok tipikusan iskolai keretek között zajlanak, és a fiatalok általában egy őket érdeklő probléma azonosítását és kutatását végzik el, így a tanulás során nem csak megértik a politikai gyakorlatot, de részesévé is válnak.

A fiatalok bevonására egyik politikai eszköze a korai választási előjegyzés bevezetése, amelyre már van példa az

Egyesült Államokban, ugyanis ott több államban is már 16 évesen regisztrálhatnak a fiatalok.⁴ Emellett néhány ország, köztük Ausztria, Brazília és Norvégia lehetővé tette, hogy néhány, vagy az összes választáson 16 éves kortól részt vehessenek a fiatalok. A legnagyobb hatás várhatóan akkor jelentkezik, ha a választói korhatár csökkentését és a fiatalok választásra való felkészítését célzó állampolgári nevelést együttesen alkalmazzák (Wray-Lake, 2019).

Az ifjúság bevonása a politikába – példa egy nemzetközi jógyakorlatra

Youth (2013) nemzetközi jógyakorlatként az ifjúság bevonására az UNDP 2011-es pályázati felhívását veszi alapúé, amelynek keretében az ifjúsággal kapcsolatos innovatív ötleteket támogattak. Ennek keretében az ENSZ Fejlesztési Programja létrehozta *Cselekvő Ifjúság* néven a fiatalokat célzó politikai párbeszédet elősegítő pályázatot. Ennek célja a fiatalok hatékony vezetőkké képzése, az igazságszolgáltatáshoz és demokratikus kormányzáshoz való szélesebb hozzáférés biztosítása, illetve a politikai szerepvállalásról szóló informatív tájékoztatás elérhetővé tétele volt. A programon belül végül harminchét pályázatot fogadtak el, ebből kilencet Afrikában, nyolcat az arab államokban, ötöt Ázsiában és a Csendes-óceáni térségben, nyolcat Közép- és Kelet-Európában, további hetet pedig Latin-Amerikában és a Karibi-térségben.

Youth (2013) cikkében kiemeli, hogy a pályázatot elnyerő országoknál jellemző volt a fiatalok távol maradása a politikától, éppen emiatt számos ország vezetett be a fiatalok politikai részvételét vagy tájékoztatását elősegítő programokat. Bangladesben például Nemzeti Ifjúsági Parlamentet hoztak létre, melynek keretében a fiataloknak lehetősége nyílt hozzájárulni a nemzeti politika alakításához és közvetlen párbeszéd bontakozhatott ki a parlamenti képviselőkkel. Moldovában közvetlenül a fiatalok azon – kiszolgáltatottabb – csoportjait célozták meg, akik eleve nehezebben vonódnak be a közéleti folyamatokba. A programban hátrányos helyzetű fiatalok stratégiai érdekérvényesítő készséget sajátíthatnak el, amelyet a legfontosabb politikai jelenléttel kapcsolatos problémák esetén tudnak majd alkalmazni.

⁴ Az előzetes regisztráció (preregistration) egy olyan eljárás, amely lehetővé teszi a 18 évnél fiatalabb személyek számára a választási regisztrációt, akik így jogosultak lesznek szavazni, amikor elérik a 18. életévüket. Bizonyos államokban a fiatalok már 17 éves korukban részt vehetnek az előválasztáson, ha az általános választások előtt betöltik a 18. életévüket. <https://www.ncsl.org/elections-and-campaigns/preregistration-for-young-voters> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 29.)

Továbbá volt olyan kezdeményezés is, amiben multimédiás eszközök segítségével szerettek volna elérni fiatalokat. Kambodzsában televíziós és rádiós adássorozatot készítettek oktatási céllal, amelyben a fiatalok állampolgári jogairól és kötelezettségeiről mutattak be tartalmakat szórakoztató módon, ezzel próbálták lerombolni azokat a sztereotípiákat, miszerint a fiataloknak tartózkodniuk kell a politikától. Ezekből a példákban is látszik, hogy milyen sokféle módon lehet felhívni az ifjúság figyelmét a politikában való aktívabb részvételre, vagy érdeklődést kelteni a politikai témák, viták iránt.

Az Európai Parlament jelentése⁵ alapján különböző jó gyakorlatokat láthatunk az európai országok esetében is. Olaszországban például az önkormányzat a fiatalokra bízta az ifjúságpolitika alakítását, melyhez létrehozták az Ifjúsági Tanácsadó Testületet (Consulta Giovanile), melynek révén eljuthat a döntéshozókhoz a fiatalok véleménye, ezáltal akár befolyásolhatják is a politikai döntéseket. Svédországban megszervezésre került a Blue Hill Ifjúsági Központ (The Blue Hill Youth Center), ahol több mint 250 különböző háttérű fiatal találkozhat egymással, hogy kortárs tanulási program keretében sajátíthassák el a közösségi tagságot és bővíthessék érdeklődési körüket politikai kérdésekkel. A központ mindezt nem formális politikai keretek között teszi, hanem a fiatalok számára zenés, táncos és sportrendezvényeket szerveznek, ami segít megélni a résztvevőknek a közösséghez tartozás élményét. Ezek a kezdeményezések kifejezetten jók arra, hogy a fiatalok fontosnak érezzék a véleményüket és a szerepüket a politikai párbeszédekben, képesek legyenek kifejezni a gondolataikat és bekapcsolódhassanak az aktív politikai részvételbe is.

Az Európai Parlament 2012-ben kiadott *EU Youth Report*⁶ című dokumentumában további jó gyakorlatokat ismeret. Bulgáriában a „Youth in Action Programme” keretén belül 2010 októberében egy országos ifjúsági találkozót tartottak, amelynek során fiatalok mutathatták be helyi szintű tapasztalataikat és javaslatokat fogalmazhattak meg korosztályuk közéleti szerepvállalásának növelé-

sére vonatkozóan. Megvitattak továbbá a döntéshozókkal olyan fiatalokat érintő problémaköröket, mint a karrierépítés és munkaerőpiacon való elhelyezkedés nehézségei, ami így a politikai szereplők figyelmébe került. A program sikerességét mutatta, hogy hatékony párbeszéd tudott kibontakozni a fiatalok és a politikai döntéshozók között.

Összefoglaló

Napjainkban már számos országban láthatók törekvések a fiatalok korai politikai részvételre nevelésében, illetve egyre több szervezet foglalkozik a középiskolások tájékoztatásával, állampolgári jogaik és kötelezettségeik ismertetésével (Wray-Lake, 2019). Az egyik ilyen célt szolgáló honlap az European Youth Forum . A mögötte álló szervezetet 1996-ban hoztak létre nemzetközi ifjúsági tanácsok és nem kormányzati ifjúsági szervezetek, fő célja, hogy a fiatalok ugyanolyan mértékben legyenek képesek alakítani a politikát, mint ahogy az idősebb korosztály tagjai. A European Youth Forum⁷ napi működését tekintve a fiatalok álláspontját és véleményét képviseli a politika területén, valamint az ifjúságpolitika szélesebb körű alkalmazását népszerűsíti különböző intézményi szereplők előtt. Emellett lehetőséget biztosít a politikai párbeszédre, hogy a fiatalok megvitassák a legégetőbb globális problémákat, és akár megoldási javaslatokat dolgozzanak ki ezekkel kapcsolatban. Egyre több ország ismeri fel, hogy a fiatalok innovatív lehetőségeket fogalmaznak meg aktuális politikai kérdésekben, ezért időszerű a politikai bevonásuk ösztönzése.

Bár számos európai országban vannak jelen az ifjúságot a közéletbe bevonni kívánó programok, stratégiák, Magyarország esetében nem található ezirányú konkrét projekt vagy megszervezett esemény. A terület szakirodalmának tekintetében is megállapítható, hogy a magyar fiatalok politikai részvételéről csak elvettve található vizsgálatok, ugyanakkor a téma jelentőségének fokozatos növekedése miatt kívánatos lenne hazánkban is több kutatást végezni.

⁵ https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/policy/youth_strategy/documents/youth-participation-brochure_en.pdf (Letöltés dátuma: 2023. 03. 31.)

⁶ https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/reports/eu-youth-report-2012_en.pdf (Letöltés dátuma: 2023. 03. 31.)

⁷ <https://www.youthforum.org/> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 23.)

Irodalom

European Youth Forum (2023). Letöltés dátuma: 2023. 03. 23., forrás: <https://www.youthforum.org/about>

EU Youth Report (2012). Luxembourg: Publications Office of the European Union. Letöltés dátuma: 2023. 03. 31., forrás: https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/reports/eu-youth-report-2012_en.pdf

Gaiser, W., De Rijke, J. & Spannring, R. (2010). Youth and Political Participation – Empirical Results for Germany within a European Context. *Young*, 18(4), 427–450. Letöltés dátuma: 2023. 03. 09., forrás: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/110330881001800404>

Good Practice in Youth Field (2008). Letöltés dátuma: 2023. 03. 31. forrás: https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/policy/youth_strategy/documents/youth-participation-brochure_en.pdf

Hammer, T. & Charle, J. (2002). *Welfare and Citizenship Among Unemployed Youth in Europe*. Oslo: NOVA – Norwegian Social Research. Letöltés dátuma: 2023. 03. 20. forrás:

International IDEA (2022. 12. 05.). *Promoting the Role of Youth in Political and Democratic Spaces*. Letöltés dátuma: 2023. 03. 10., forrás: <https://www.idea.int/news-media/news/promoting-role-youth-political-and-democratic-spaces>

Kaase, M. (2002) 'Politische Beteiligung' (Political Involvement), in Martin Greiffenhagen and Sylvia Greiffenhagen (eds) *Handwörterbuch zur politischen Kultur der Bundesrepublik Deutschland (Manual of Political Culture in the Federal Republic of Germany)*, (pp. 349–63). Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.

Kahne, J. & Middaugh, E. (2008). *Democracy for Some: The Civic Opportunity Gap in High School*. [Circle Working Paper 59] Medford: Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement (CIRCLE).

Kovacheva, S. (1995). Student Political Culture in Transition: The Case of Bulgaria. In CYRCE – Circle for Youth Research Co-operation in Europe (szerk.), *The Puzzle of Integration. European Yearbook on Youth Policy and Research*, 1 (pp. 105–124). Berlin: Walter de Gruyter.

Members of the European Parliament, 2019–2024 [munkaanyag az Európai Parlament számára]. Letöltés dátuma: 2023. 04. 12., forrás: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/637976/EPRS_ATA\(2019\)637976_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/637976/EPRS_ATA(2019)637976_EN.pdf)

National Conference of State Legislatures (2023). *Preregistration for Young Voters*. Letöltés dátuma: 2023. 04. 12., forrás: <https://www.ncsl.org/elections-and-campaigns/preregistration-for-young-voters>

Obradovic & Masten (2007). Developmental antecedents of young adult civic engagement. *Applied Developmental Science*, 11, 2–19.
Schlozman, K. L., Verba, S. & Brady, H. E. (2012). *The Unheavenly Chorus: Unequal Political Voice and the Broken Promise of American Democracy*. Princeton: Princeton University Press.

The Electoral Knowledge Network (2023). The Importance of Youth Participation in Formal Political Processes. Letöltés dátuma: 2023. 03. 10., forrás: <https://aceproject.org/ace-en/topics/yt/yt10/yt210/the-importance-of-youth-participation-in-formal>

Wallace, C. (2003). Introduction: Youth and Politics. *Journal of Youth Studies*, 6 (3), 243–246. Letöltés dátuma: 2023. 03. 09., forrás: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/1367626032000138237?needAccess=true&>

Weiss, J. (2020). What is Youth Political Participation? Literature Review on Youth Political Participation and Political Attitudes. *Frontiers in Political Science*, 2(1), 1–13. Letöltés dátuma: 2023. 03. 17., forrás: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpos.2020.00001/full>

Wray-Lake, L. (2019). How Do Young People Become Politically Engaged? *Child Development Perspectives*, 13(2), 127–132. Letöltés dátuma: 2023. 03. 10., forrás: https://srcd.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/cdep.12324?saml_referrer

Xenos, M., Vromen, A. & Loader, B. D. (2014). The Great Equalizer? Patterns of Social Media Use and Youth Political Engagement in Three Advanced Democracies. *Information, Communication & Society*, 17, 151–167. Letöltés dátuma: 2023. 03. 17., forrás: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2013.871318>

Youth, G. (2013). Youth Political Participation And Decision-Making. *United Nations Youth*, 11(15), 1–8. Letöltés dátuma: 2023. 03. 11., forrás: <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-political-participation.pdf>

IFJÚSÁGI RÉSZVÉTELI DEMOKRÁCIA A YOUTH WIKI ONLINE ENCIKLOPÉDIÁBAN RÉSZTVEVŐ ORSZÁGOK TEKINTETÉBEN

– Gondi-Bokányi Zita –

Bevezetés

A demokratikus politikai rendszer működésének egyik meghatározó elemét jelenti az állampolgárok részvételi kultúrája. Ezen belül a fiatal korosztály politikai aktivitása évek óta foglalkoztatja az Európai Uniót. A kérdéskört tágabban szükséges értelmezni, mert az nem pusztán az érdeklődésük függvénye, hanem nagyban befolyásolja az is, milyen kulturális, társadalmi, jogszabályi, intézményi háttérrel rendelkeznek, valamint milyen mobilizációs és egyéb csatornák érhetőek el számukra. Éppen ezért a fiatalok demokratikus politikai folyamatokba való bekapcsolódásának vizsgálatakor célszerű figyelembe venni az adott ország teljes berendezkedését, intézményi hátterét és azt, hogy kik milyen szinten és szemléletben, illetve milyen hatékonysággal vonják be őket a döntéshozatalba (Oross, 2016).

Jelen írás célja, hogy górcső alá vegye az egyes európai országok ifjúságpolitikájának részvételi demokráciára fókuszáló szeptet és kísérletet tegyen csoportosításukra a fiatalok közéleti aktivitásának szempontjából. Az egyes országokkal kapcsolatos információk alapja kizárólag a YouthWiki¹, a nemzeti ifjúságpolitikák enciklopédiája, mely minőségi információkat gyűjt az ifjúságpolitikáról Európa-szerte, és amelyet a nemzeti kapcsolattartók évente frissítenek. Az oldalnak köszönhetően lehetővé válik a részt vevő országok ifjúságpolitikái reformjainak és trendjeinek elemzése az ifjúsággal foglalkozó szakemberek számára.

Az Európai Unió irányelvei

Az Európai Unió ifjúsági stratégiája fontos célként tűzi ki a fiatalok politikai és társadalmi szerepvállalási lehetőségeinek és forrásainak bővítését. Az Európai Unióról szóló szerződés² 11. cikk (1)–(2) bekezdés kodifikálja a részvételi demokráciát mint az európai társadalmi modell alapját, miszerint az intézmények a megfelelő eszközökkel biztosítják, hogy a polgárok és az érdekképviseleti szervezetek az unió bármely tevékenységéről véleményt nyilváníthassanak, és azokat nyilvánosan megvitathassák. Az intézmények az érdekképviseleti szervezetekkel és a civil társadalommal nyílt, átlátható és rendszeres párbeszédet tartanak fenn. Az Európai Unió elvárja, hogy a tagállamok vezessenek be olyan intézkedéseket, amelyek támogatják az ifjúsági szervezeteket, lehetőséget teremtenek a közintézmények és a fiatalok közötti vitára, illetve hatékonyan használják

ki az információs és kommunikációs technológiákat a részvétel szélesítése és elmélyítése érdekében.

Országcsoportosítás

A Youth Wiki enciklopédiában résztvevő országokat három fő csoportra osztottam aszerint, hogy a politikai részvétel társadalmi változását érintő kérdésekkel összefüggésben milyen intézkedéseket vezettek be az elmúlt években, valamint ezek milyen hatékonysággal és intenzitással működnek. A fiatalok részvételének megértése és csoportosítása során nem csupán az érdekes, hogy a fiatalokat mennyire érdekli a politika, hanem azt is érdemes vizsgálni, hogy milyen lehetőségeik vannak arra, hogy érdeklődésük kialakuljon, és van-e módjuk arra, hogy a demokratikus politikai folyamatokba ténylegesen bekapcsolódjanak. Mindezek alapján, a Youth Wiki³ adatait feldolgozva, a továbbiakban erős, közepes

¹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 21.)

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 21.)

³ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 21.)

és gyenge részvételi demokráciával bíró országok csoportjait ismertetem.

Erős részvételi demokrácia

Erős részvételi demokráciával azokat az országokat jellemezhetjük, amelyek évtizedek óta kiépített jogszabályi és intézményi háttérrel rendelkeznek a fiatalok részvételének biztosításához. A fiatalokat és az ifjúsági szervezeteket igyekeznek bevonni az ifjúságpolitika kialakításának, végrehajtásának és nyomon követésének folyamataiba. Véleményüket a nyilvános párbeszéd, a kritikus gondolkodás és az aktív közreműködés általános légkörének ösztönzésével veszik figyelembe, a képviseleti demokrácia és a részvétel demokráciája által biztosított eszközök és kapacitások felhasználásával. A fiatalok polgári és politikai részvételének előmozdítása a nemzeti ifjúságpolitika kiemelt dimenziója, melyet a formális, nem formális és informális oktatás keretében, az oktatás, az állampolgárság és egyenlőség, az ifjúság és a sport területén, az ágazatok közötti és együttműködési perspektívában tett kezdeményezések támogatják.

Ide sorolt országok: Belgium, Bulgária, Észtország, Finnország, Írország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Németország, Norvégia, Portugália, Svédország, Törökország.

Belgium

Belgium szövetségi állam, amely három közösségből és három régióból áll; a flamand, a francia és a német nyelvű régióból. A szövetségi szervek csak korlátozott hatáskörrel rendelkeznek ifjúsági ügyekben, például az igazságügyi ifjúságvédelem egyes aspektusaiban. Mindegyik közösségnek van egy ifjúságért felelős minisztere és parlamenti bizottsága.

A Flamand Közösségben a politikai döntéshozatal minden szintjén vannak ifjúsági tanácsok, melyekben ifjúsági szervezetek és fiatalok találkoznak, hogy tanácsot adjanak politikai kérdésekben. A Flamand Ifjúsági Tanács rendszeresen szervez részvételi projekteket és ad hoc ifjúsági felméréseket, hogy megismerje a fiatalok véleményét bizonyos témákról. Az ifjúsági és gyermekjogi szakpolitikai terv a szakpolitikai részvételre összpontosít. A flamand kormány hozzá kíván járulni olyan előfeltételek megteremtéséhez, amelyek az állandó részvételi attitűdöt alapulvé teszik.⁴

A Belgiumi Francia Közösség különös figyelmet fordít a fiatalok részvételére, például a közelmúltban vezették be az állampolgári nevelést önálló iskolai tantárgyként.

A Német Nyelvi Közösség Ifjúsági Tanácsának célja, hogy előmozdítsa minden olyan tevékenységet, amely lehetővé teszi a fiatalok részvételét az őket érintő döntésekben és intézkedésekben. A tanács olyan platformnak tekinti magát, amely lehetőséget biztosít a fiataloknak az ifjúságpolitika kialakításában való aktív részvételre, projektek kidolgozására és az (európai) demokrácia megtapasztalására.

Bulgária

Az állami ifjúságpolitikát a minisztertanács az ifjúsági és sportminiszteren keresztül, a Nemzeti Ifjúsági Stratégiával összhangban folytatja. A minisztérium egyik legfontosabb munkamódszere a fiatalok és az ifjúsági szervezetek bevonása az ifjúságpolitika kialakításának, végrehajtásának és nyomon követésének folyamataiba.⁵ A bolgár fiatalok

⁴ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/belgium-flemish-community/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁵ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/bulgaria/overview> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

részvétele a demokratikus életben nemzeti, regionális és helyi szinten a kormányzati program (2017–2021) egyik prioritása volt, amely a nemzeti és helyi hatóságokkal való aktív együttműködéssel valósult meg. Az ország területén számos településen önkormányzati ifjúsági tanácsokat és gyermekparlamenteket hoztak létre, amelyek az ifjúságpolitika területén a helyi hatóságok kiegészítő és konzultatív szervei.

Észtország

Az ifjúságpolitika Észtországban jól megalapozott, az ifjúsági munkáról szóló törvény 1999-es elfogadása óta külön szakpolitikai területet alkot.⁶ A legtöbb politikai párt rendelkezik külön programmal a fiatalok bevonására – akár a szervezet alatti struktúráról, akár külön szervezetről van szó. Az „ifjúsági parlament” kifejezést jogilag csak a helyi ifjúsági parlamentnek megfelelően határozzák meg, amelynek közvetlen fordítása „ifjúsági tanács”. Észtországban helyi és megyei szintű ifjúsági részvételi tanácsok működnek, melyek tevékenységét és fejlődését ez Észt Nemzeti Ifjúsági Tanács koordinálja; ezeken kívül iskolai és felsőoktatási diákszervezetekkel is találkozhatunk. Az ifjúsági ágazat 2021–2035-ös fejlesztési tervében a fiatalok jogainak védelme és döntéshozatalban való részvétele a négy stratégiai célkitűzés egyikeként szerepel.⁷

Finnország

Finnország külön jogszabályba rögzítette a fiatalok jogainak tiszteletben tartását. Az ifjúsági törvény elősegíti a társadalmi befogadást, a döntéshozatalban való részvétel lehetőségét az őket érintő ügyekben, az egyének képességeinek fejlesztését, az életkörülmények javítását, a szabadidős tevékenységekhez és az ifjúsági munkához való hozzáférést. A 2019–2023 közötti időszakra vonatkozó *Befogadó és kompetens Finnország – társadalmilag, gazdaságilag és ökológiailag fenntartható társadalom* című kormányprogram tartalmazza a generációk

közötti tisztességes és egyenlő bánásmódra vonatkozó ígéretet, valamint kiemeli a részvételt és a társadalmi befogadást, amelyet digitális eszközökkel támogatnak, és erőfeszítéseket tesznek a fiatalok médiaműveltségének javítása érdekében.⁸ A finn alkotmányból kiindulva minden fiatalnak joga van ahhoz, hogy részt vegyen az életét érintő ügyek tervezésében, döntéshozatalában és végrehajtásában. Az ifjúsági törvény 2006 óta kötelezettségként határozza az önkormányzatok számára a fiatalok részvételét és meghallgatását.⁹

Németország

A fiatalok szükségleteivel, jogaival és ifjúsági kérdésekkel foglalkozó hivatalos dokumentum 1991 januárjában lépett hatályba, melyhez minden tartomány saját végrehajtási törvényt bocsátott ki.¹⁰ Az egyik vezérelv a fiatalok bevonása a Szövetségi Családügyi, Idősügyi, Női és Ifjúsági Minisztérium (BMFSFJ) ifjúsági stratégiájának megvalósításába. A BMFSFJ az ifjúsági szervezetek és a civil társadalom más érdekelt feleinek közreműködésével egy ifjúsági felülvizsgálati programot (Jugend-Check) dolgozott ki, amely a szövetségi politikák ellenőrzését végzi annak érdekében, hogy azok összhangban legyenek a fiatalabb generáció érdekeivel.

Az egyik fontos kérdés a demokratikus jogok és értékek tudatosítása a fiatalok körében. Számos program, kezdeményezés és projekt támogatja a fiatalok állampolgári nevelését és a választásokon való fokozottabb részvételt.¹¹ Németországban mintegy 70 ifjúsági információs központ nyújt konzultációs lehetőséget a fiatalok számára az őket érintő kérdésekben, melyek közül a dél-németországi centrumok 1997-ben szövetségbe tömörültek (Verbund der Süddeutschen Jugendinformationszentren).¹² A fiatalokat minden szinten bevonják és bevonják a különböző stratégiák megtervezésébe, kidolgozásába és aktualizálásába, melyre online és offline konzultációk keretében kerül sor.¹³

⁶ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/estonia/overview> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁷ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/estonia/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁸ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/finland/overview> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/finland/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

¹⁰ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/overview> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

¹¹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

¹² <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/58-raising-political-awareness-among-young-people> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

¹³ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/54-young-peoples-participation-in-policy-making> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

Írország

A Comhairle na nÓg Írország gyermek- és ifjúsági tanácsa, amely az ország mind a 31 helyi önkormányzatát érintve a célcsoport helyi döntéshozatalban való részvételének legfontosabb nemzeti struktúrája. A gyermek- és ifjúsági tanácsokat a Nemzeti Gyermekstratégia (2000) keretében hozták létre, valamint működik egy nemzeti ifjúsági parlament (Dáil na nÓg) is. Ennek a testületnek az a feladata, hogy országos fórumot biztosítson a fiatalok számára, ahol megvitathatják az életüket érintő kérdéseket.¹⁴

Lettország

Lettország ifjúságpolitikája olyan célzott intézkedések összessége, amelyek elősegítik a fiatalok teljes és átfogó fejlődését, társadalmi beilleszkedését és életminőségük javítását. Az ifjúsági törvény megállapítja, hogy az ifjúságpolitika egyik alapelve a részvétel, amely szerint a fiataloknak lehetőséget kell biztosítani arra, hogy az ifjúságpolitikát érintő döntésekkel kapcsolatos vitákban részt vehessenek a végleges döntés megszületése előtt.¹⁵

Az Ifjúsági Parlament a lett országgyűlés egy olyan projektje, amely lehetőséget biztosít a fiataloknak arra, hogy kifejezzék és megvédjék elképzeléseiket, valamint megismerkedjenek a parlamenti képviselők mindennapi munkájával. A projekt keretein belül fiatalok benyújtják ötleteiket a választásokra, és szavazatokat gyűjtenek azok támogatására. 2016-ban hatodik alkalommal valósult meg ilyen projekt Lettországbán. A parlamenti székért való induláshoz a fiataloknak – előzetes regisztrációt követően – fel kell töltenie azt az elképzelést, amelyet az Ifjúsági Parlamentben képviselni kíván.¹⁶

Az ifjúságpolitika keretében 2008 óta rendszeres nyomon követési kutatást végeznek a fiatalok életminőségéről, az önkéntességben való részvételükről, az ifjúsági szervezetek tevékenységeiről, a fiatalok számára fontos információkhoz való hozzáférésről és az ifjúságpolitika egyéb aspektusairól. Ez lehetőséget nyújt a végrehajtott

politika rövid, közép és hosszú távú sikerének értékelésére, mivel a méréseket hasonló módszertan és eszközök alapján végzik.¹⁷

Litvánia

A litván oktatási rendszer középfokú intézményeiben az állampolgársági ismeretek oktatása kötelező és önálló tantárgyként jelenik meg. A litván fiatalokra jellemző, hogy az idősebbekhez képest nagyobb arányban vesznek részt önkéntes szervezetekben, aktívabbak általában erősebben hisznek abban, hogy képesek befolyásolni a politikai folyamatokat.¹⁸

A Litván Diákszemélyiségfejlesztési Parlament (LMP) 1999 óta működik civil szervezetként bejegyezve, és jelenleg 95, Litvánia különböző részein élő középiskolás diákból áll. Ahhoz, hogy egy iskola diákja tagja lehessen ennek a parlamentnek, részt kell vennie a demokratikus választásokon, amelyeknek két szakasza van. Az első szakasz a középiskolában, a második a településen zajlik. Az egyes településeken megválasztott képviselők száma a település méretétől függ.

Az Európai Ifjúsági Fórum (EYP) is aktív Litvániában, melynek küldetése, hogy ösztönözze a fiatalok tudatosságát, érdeklődését Litvánia, az európai politika és az uralkodó társadalmi problémák iránt; lehetőséget biztosítson a fiatalok számára véleményük kifejezésére; fejlessze személyes képességeiket; elősegítse a kultúrák közötti, vallási, ideológiai és gyakorlati eszmecserét.

A Litván Ifjúsági Tanács (LiJOT) a nemzeti civil ifjúsági szervezetek és ezek regionális szövetségeinek legnagyobb nem kormányzati, nonprofit ernyőszervezete, melynek jelenleg 62 tagja van, és több mint 200 ezer litvániai fiatal képviselnek. A LiJOT az ifjúság érdekeit képviselő és az ifjúságpolitikát alakító szervezet, amely a kormány partnereként az Ifjúsági Ügyek Tanácsának alkotmányának a kidolgozója, valamint az Európai Ifjúsági Fórum teljes jogú tagja.¹⁹

¹⁴ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/ireland/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

¹⁵ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/latvia/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

¹⁶ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/latvia/53-youth-representation-bodies> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

¹⁷ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/latvia/55-national-strategy-to-increase-youth-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

¹⁸ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/lithuania/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

¹⁹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/lithuania/53-youth-representation-bodies> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

Luxemburg

Luxemburgban a nemzeti ifjúságpolitika az Oktatási, Gyermek- és Ifjúsági Minisztérium hatáskörébe tartozik, melynek egyik fő célkitűzése annak lehetővé tétele, hogy a fiatalok részt vehessenek a társadalom alakításában és beleszólhassanak a politikai döntéshozatal folyamatába. Ezért az elmúlt években számos részvételi lehetőséget hoztak létre (pl. ifjúsági parlament, ifjúsági tanács, helyi ifjúsági tervek). A luxemburgi ifjúságpolitika egyik legnagyobb kihívása a migráns háttérű (és/vagy alacsony társadalmi-gazdasági státuszú) fiatalok alacsony politikai részvétele, mind a választásokon, mind pedig az egyéb ifjúságspecifikus részvételi lehetőségek tekintetében.²⁰

A 2008-as ifjúsági törvény által létrehozott Fiatalok Nemzeti Gyűlése ifjúsági parlamentként funkcionál; fiatalokból, valamint az ifjúsági szervezetek és a fiatalok érdekében tevékenykedő nem kormányzati szervezetek küldötteiből áll. Minden 14 és 24 év közötti, Luxemburgban élő fiatal jogosult a részvételre. A tagok nem választás útján kerülnek be, csupán jelentkezniük kell, így minden érdeklődő részt vehet a gyűlés munkában. A Fiatalok Országos Gyűlésének anyagi és logisztikai, valamint oktatási támogatásért az Országos Ifjúsági Tanács a felelős, melyet az Ifjúsági Információs Központ

lát el politikai kérdésekkel kapcsolatos tájékoztatással, továbbá közreműködik rendezvények szervezésében.²¹

Málta

Máltán a fiatalok számos módon részt vehetnek a társadalmi és politikai életben, többek között pártok, diáktanácsok, ifjúsági parlamentek, helyi ifjúsági tanácsok tagjaiként, de a Gazdasági és Szociális Fejlesztési Bizottságban is képviseltetik magukat. 2015-től a 16 évesek is szavazati jogot kaptak a helyi tanácsi választásokon. Jelenleg konzultációs folyamat zajlik a 16 évesek szavazati jogának kiterjesztéséről a nemzeti és európai parlamenti választásokra.

Az Ifjúsági Parlamentet (mely nem része az ország alkotmányos felépítésének) évente a Nemzeti Ifjúsági Tanács állítja össze, és látja el működésének felügyeletét. Az Ifjúsági Parlamentnek nincs meghatározott számú tagja, az érdeklődő fiatalok felhívás útján jelentkezhetnek az egyéves mandátumokra. A parlament két csoportra oszlik: az egyikbe a 13–18, a másikba pedig a 19–35 év közötti fiatalok tartoznak.²²

A Nemzeti Ifjúságpolitika 2030-ig tartó időszakának céljai között szerepel a fiatalok részvételét lehető-

²⁰ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/luxembourg/52-youth-participation-in-representative-democracy> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

²¹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/luxembourg/53-youth-representation-bodies> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

²² <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/malta/53-youth-representation-bodies> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

vé tevő biztonságos tér megteremtésére, és a fiatalok készségfejlesztésének elősegítése annak érdekében, hogy eredményesen bevonódhassanak a politikai folyamatokba.²³

Norvégia

Az ifjúság részvétele fontos eleme Norvégia átfogó ifjúságpolitikai kezdeményezéseinek, amint azt a kormány 2015-ös gyermek- és ifjúságpolitikai kezdeményezésekről szóló terve is kifejti. A dokumentum kimondja, hogy minden gyermeknek és fiatalnak lehetőséget kell biztosítani az őket érintő ügyekben való részvételre, azok befolyásolásra. Az ifjúsági részvétel fontossága a nemzeti költségvetésben és az ifjúsági szervezetek számára elkülönített támogatási összegeken keresztül is kifejezésre jut. Mindazonáltal Norvégiában nincs rendszeres, hivatalos konzultációs testület állami végrehajtó vagy törvényhozói szinten (nemzeti ifjúsági parlament vagy intézményesített ifjúsági tanács).

2010-ben került sor az Ifjúsági Nemzetgyűlés elnevezésű kísérleti projektgyűlésre, melynek keretében a megyék 18 év alatti ifjúsági küldöttei képviseltették magukat. A gyűlés megszavazta egy intézményesített, állami szintű politikai testület létrehozását. 2019-től, az önkormányzati törvény felülvizsgálatával kötelezővé vált hivatalos ifjúsági konzultatív testületek, tanácsok létrehozása települési és megyei szinteken, melyeket döntési jogkörrel ruháztak fel egyéb, fiatalokat tömörítő részvételi szervek összetételét illetően.

A Norvég Gyermek- és Ifjúsági Tanács (LNU) egy független ifjúsági ernyőszervezet, amely 100 – országos hatókörrel rendelkező – önkéntes, független és demokratikus alapokon álló ifjúsági szervezetet képvisel.²⁴

Portugália

Portugáliában az Ifjúsági Parlament nem képviseleti szerv, hanem egy oktatási program, amelynek célja, hogy növelje a fiatalok érdeklődését az aktív állampolgári és politikai részvétel iránt. Országos szinten két nagy fórum kép-

viseli az ifjúságot és az ifjúsági egyesületi mozgalmat: az Országos Ifjúsági Tanács és az Ifjúsági Egyesületek Országos Szövetsége. Szintén nemzeti hatáskörben működik a kormány ifjúságügyért felelős tagjának tanácsadó testülete, az Ifjúsági Tanácsadó Testület.²⁵

Svédország

A fiatalok társadalmi és képviseleti demokráciában való részvétele évtizedek óta prioritás Svédországban. Lokális szinten az ifjúsági tanácsok és más ifjúsági képviseleti szervek állnak nyitva azon fiatalok előtt, akik ifjúsági projekteket kívánnak létrehozni, vagy kapcsolatba szeretnének lépni a helyi politikusokkal. Az iskolai és egyéb diákszervezeteket jelentős részben állami támogatásokból finanszírozzák, amely egy jól bevált gyakorlat a svéd ifjúságpolitikában. Bár a fiatalok választási részvételi aránya emelkedett, a 2002-es 70%-os arányról a 2018-as parlamenti választásokon 85%-ra, a fiatalok politikai tudatosságának növelését célzó intézkedések a kormány demokráciapolitikájában továbbra is prioritást élveznek.²⁶

Törökország

A fiatalok döntéshozatali és szakpolitika-fejlesztési folyamatokban való részvételének ösztönzésére szolgáló keretet a Nemzeti Ifjúsági és Sportpolitikai Dokumentum (Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi) vázolja fel. A fiatalok politikai-közigazgatási szervek életébe való bevonása és civil társadalmi kiterjesztéseik tekintetében a politikai pártok ifjúsági tagozatai fontos szerepet töltenek be; ezek elsősorban a fiatal politikusok kinevelését szolgáló központi területek. A pártpolitikán kívül más hatóságok, különösen az Ifjúsági és Sportminisztérium ifjúsági szolidaritási mechanizmusai is bekapcsolódhatnak a fiatalok, országos szinten, illetve az önkormányzatokban pedig az ifjúság bevonásával foglalkozó tanácsok, valamint az iskolákban szervezett gyűlések adnak erre lehetőséget. Az ifjúsági központok erős információs hálózatot alkotnak, amely helyben szerveződik, és hozzájárul az ifjúság részvételi mechanizmusainak előmozdításához.²⁷

²³ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/malta/55-national-strategy-to-increase-youth-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

²⁴ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/norway/53-youth-representation-bodies> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

²⁵ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/portugal/53-youth-representation-bodies> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

²⁶ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/sweden/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

²⁷ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/turkiye/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

Közepes részvételi demokrácia

Közepes részvételi demokráciával azokat az országokat jellemezhetjük, amelyeknek van valamilyen szinten kiépített jogszabályi és intézményi háttére, azonban a gyakorlatban kevésbé érvényesül a fiatalok tényleges jelenléte a demokratikus folyamatokban. Jellemző, hogy a fiatalok részvételével kapcsolatban nincsenek mindenhol államilag támogatott kutatók, ugyanakkor több civil közösség, köztük ifjúsági szervezetek is tevékenykednek ezen a területen, és így nyomást gyakorolnak az államra, hogy fejlessze a tevékenységét ezen a területen. A csoportba tartozó államok az ifjúsági törvények megalkotásakor valamilyen szinten konzultáltak a fiatalokkal igényeikről és véleményükről, de a helyi vagy nemzeti ifjúságpolitikák esetében még mindig hiányzik a fiatalok szisztematikus részvétele.

Ide sorolt országok: Ausztria, Cseh Köztársaság, Dánia, Észak-Macedónia, Franciaország, Görögország, Hollandia, Izland, Magyarország, Olaszország, Románia, Szlovákia, Szlovénia

Ausztria

Az ifjúságpolitika kialakítása a szövetségi kormány hatáskörébe tartozik; elsősorban a Kancellári Hivatal Csálád- és Ifjúságügyi Osztálya felelős az ifjúságpolitikáért, különös tekintettel a fiatalok iskolán kívüli nevelésére. A tartományi kormányokban működő ifjúsági osztályok (Landesjugendreferate) feladata a helyi ifjúságpolitikai intézkedéseinek végrehajtása az iskolán kívüli ifjúsági munkában.

A politikát illetően az országos választójogi korhatárt 16 évre csökkentették. Ehhez kapcsolódva, annak érdekében, hogy a fiatalok számára megalapozott döntéshozatalt biztosítsanak, megerősítették az osztrák ifjúsági információk központokat és nagyobb hangsúlyt fektetnek az online ifjúsági portálra. Az aktív állampolgári szerepvállalás terén egyelőre az önkénteskedésről szóló adatok mutatnak biztató eredményt: a 15 év felettek 46%-a végez önkéntes munkát; a 15–29 év közötti fiatalok 43%-a önkénteskedik. A 2001-ben hatályba lépett szövetségi ifjúságfejlesztési törvény (Bundes-Jugendförderungsgesetz) olyan támogatandó

projekteket határoz meg, amelyek a fiatalok aktivitását, valamint a felelősségvállalást, az önállóságot és a demokrácia előmozdítását tekintik az ifjúsági munka alapelveinek.²⁸

Cseh Köztársaság

A fiatalok politikai részvételének növelése a 2014–2020-as cseh ifjúsági stratégia egyik legfontosabb prioritása volt, melynek során az alulról építkező együttműködések részesítették előnyben, amely azonban a felső, rendszerszintű kezdeményezések hiányához is vezet. 2014 óta csak egy országos kezdeményezés figyelhető meg, a fiatalokkal folytatott strukturált párbeszéd nemzeti munkacsoportjának létrehozása, amely jelentős folyamattá és kezdeményezéssé nőtte ki magát a fiatalok állampolgári, közéleti és politikai részvételének támogatása érdekében, a kormányzás minden szintjén – beleértve az ENSZ ifjúsági küldött programjának bevezetését a cseh fiatalok számára.

Az ifjúsági munka területén voltak kísérletek az online részvételi eszközök bevezetésére, azonban a korlátozott hatókör miatt ezek többé-kevésbé eredménytelenek voltak.

Az elmúlt évtizedben az ifjúsági részvétel narratívája az inkább oktatási célú megközelítésről a fiatalok proaktívabb bevonása, illetve afelé mozdult el, hogy a tényleges politikai döntéshozatalra is befolyást gyakoroljanak minden szinten. A sikeres ifjúsági részvétel egyik előfeltételét az állampolgári nevelésben azonosították, amelynek új állami keretének kialakításáról a cseh kormány 2017-ben közmeghallgatást tartott. Bár a 2017 októberi választásokat követően a témát a Kormányhivatal továbbdolgozta, a munkálatokat végül 2018 nyarán a miniszterelnök leállította. Bár a fiatalok részvételének kutatását az állam pénzügyileg nem támogatja, több civil szervezet, köztük ifjúsági szervezetek is tevékenykednek ezen a területen, és így nyomást gyakorolnak az államra, hogy fejlessze tevékenységét ezen a területen.²⁹

Dánia

Dániában az ifjúságpolitikát az ágazati minisztériumokban alakítják ki, ám a terület szakpolitikai reformjai

²⁸ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/austria/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

²⁹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/czech-republic/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

gyakran ágazatközi jellegűek és több minisztérium által koordináltak. A dán parlament (Folketinget) határozza meg a nemzeti ifjúságpolitika jogi keretét, melynek végrehajtásáért a régiós és helyi önkormányzatok felelősek.³⁰ Annak ellenére, hogy Dániában nincs ifjúságpolitikai téren állami szintű, rendszeresen összehívott hivatalos konzultációs szerv, számos lehetőség van arra, hogy a fiatalok részt vegyenek a döntéshozatali folyamatokban, például az önkormányzati ifjúsági tanácsokon, vagy a különféle ifjúsági testületeken keresztül. Ezenkívül Dániában elterjedtek a diákszövetségek, a diáktanácsok és az ifjúsági egyesületek, melyek számára országos és helyi szinten többféle finanszírozási forrás áll rendelkezésre.³¹

Franciaország

A fiatalok társadalmi, szakmai és állampolgári integrációja, valamint védelme és oktatása-fejlesztése már régóta a francia politikai élet központi témái közé tartozik. Az ifjúságpolitikának azonban nincs állandósult modellje

az egymást váltó kormányok változatos megközelítési módja miatt.³² A fiatalok politikai részvételének ösztönzése, különösen a közpolitikák kidolgozásában, régóta halogatott feladata a francia hatóságoknak, illetve visszatérő követelése a polgári egyesületeknek és ifjúsági mozgalmaknak. A fiatalok részvétele helyi, önkormányzati szinten hatékonyabb és aktívabb, míg országos szinten szétagoltabb módon történik. Ezenkívül a politikai, és általában véve az egyesületi részvételt erős társadalmi reprodukció jellemzi, ami a fiatalok közötti egyenlőtlenségek kiegyenlítéséhez vezet. A fentiek miatt az elsődleges kihívás a fiatalok részvételét célzó állami intézkedések ösztönzése, az ez előtt álló akadályok leküzdése és a fiatalok bevonásának új formáinak elismerése, függetlenül társadalmi körülményektől és képzettségi szintjüktől.³³

Görögország

A görög ifjúsági stratégia végrehajtását alakító és felügyelő nemzeti hatóság az Oktatási és Vallásügyi Mi-

³⁰ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/denmark/overview> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

³¹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/denmark/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

³² <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/france/overview> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

³³ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/france/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

nisztérium (MoE) alá tartozó Szakképzési, Egész Életen Át Tartó Tanulásért és Ifjúságért Felelős Főtitkárság (GSVETLL&Y). Az alá tartozó Ifjúsági és Egész Életen Át Tartó Tanulásért Alapítvány (INEDIVIM), mint nemzeti ifjúsági ügynökség, az egész életen át tartó tanulóval és ifjúsággal kapcsolatos intézkedéseket, programokat és projekteket kíván megvalósítani, különös tekintettel a fiatalok innovációjának és mobilitásának támogatására. Az ágazatközi együttműködés céljainak elérése érdekében a GSVETLL&Y 2022 márciusában kiadta a 30964. számú miniszteri határozatot egy tárcaközi munkacsoport létrehozásáról az Oktatási Minisztériumon belül, melynek célja, az egyes minisztériumok meglévő, fiatalokat érintő szakpolitikáinak rögzítése, valamint hogy központként működjön a vonatkozó információk összegyűjtésében, többek között a 17 fenntartható fejlődési cél megvalósítása kapcsán.³⁴

Magyarország

”

„A MAGYAR FIATALOK KÖZÉLETI, POLITIKAI RÉSZVÉTELÉNEK ALAKULÁSÁT A MAGYAR POLITIKAI SZOCIALIZÁCIÓS FOLYAMATOKON KERESZTÜL VIZSGÁLÓ KUTATÁSOK EREDMÉNYEI ALAPJÁN” OROSS (2016: 26) KIJELENTI, HOGY „A DEMOKRATIKUS POLITIKAI ÉRTÉKEK ÉS ISMERETEK ÁTADÁSA TÉRÉN SZÁMOS ELLENTMONDÁS ÉS HIÁNYOSSÁG MUTATKOZIK.”

”

Kiemeli továbbá, hogy „a fiatalok részvételére vonatkozó szemlélet a rendszerváltást követően a pártpolitika, a »makropolitika« dimenziói mentén értelmeződött.”

Magyarországon négyévente országos ifjúsági felmérést végeznek, melyek során folyamatosan vizsgálják a fiatalok politikai kérdések iránti érdeklődését és részvételét (önértékelés alapján). A magyar kormány célja a fiatalok részvételének előmozdítása, amely több dokumentumban és cselekvési tervben is megjelenik. Ezzel elsődlegesen a Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009–2024 foglalkozik, de fontos megemlíteni a Nemzeti Ifjúsági Stratégia – Akciótervek programot, valamint az Új Nemzedék Jövőjéért Programot is.³⁵ A kormány által létrehozott Országos Diákszövetség 2–3 évente ülésezik, a köztes években pedig az Országos Diáktanács tart gyűlést. Ezen túlmenően vannak egyéb alulról jövő kezdeményezések, akciók és különböző formációk is. Ezek közül kiemelendő a Független Diákszövetség; a 2014-ben alakult civil, önszerveződő, nem államilag finanszírozott diákképviselői szervezet a 2019/2020-as tanévben Alternatív Diákközpontú Oktatásért Mozgalom (ADOM) néven diákmozgalommá alakult.³⁶

Izland

Az izlandi ifjúságpolitika-alkotás decentralizált, illetve nem létezik nemzeti stratégia a fiatalok politikai és civil társadalmi részvételének növelésére, amelyet széles körben problematizálnak az izlandi társadalomban.³⁷ Mind a parlamenti, mind az önkormányzati választásokon 18 éves korhatár van érvényben. A fiatalok a legtöbb parlamenti párt esetében elérhető ifjúsági tagozatokon keresztül kapcsolódhatnak be a politikai életbe. Ilyen módon befolyásolni tudják a parlamenti képviselőket, különösen a saját pártjukban. A fiatalok nem kormányzati szervezetek munkájában is részt vehetnek – ezzel hatva a politikai döntéshozókra –, mint amilyen többek között az Izlandi Ifjúsági Munka és a Felsőoktatási Diákszövetség.³⁸

Olaszország

Olaszországban az ifjúságpolitika viszonylag új ágazatnak számít az állami politikák között. Számos szervezet képviseli a fiatalokat különböző területeken, de ifjúsági

³⁴ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/greece/overview> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

³⁵ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/hungary/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

³⁶ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/hungary/53-youth-representation-bodies> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

³⁷ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/iceland/55-national-strategy-to-increase-youth-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

³⁸ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/iceland/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

parlament nem alakult. A képviselőház és a szenátus kezdeményezéseivel igyekszik elérni, hogy az iskoláknak olyan eszközöket kínáljanak, amelyek a tantervekbe építve segítik elő az alkotmány elveinek és jelentőségének megtervezését és átgondolását, valamint, hogy a fiatalokat multidiszciplináris tevékenységek révén hozzák közelebb annak értékeihez.

A Nemzeti Ifjúsági Tanács a fiatalok új tanácsadó és képviseleti szerve, amely 2019-ben lépett a Nemzeti Ifjúsági Fórum helyébe. Alapszabálya szerint független és demokratikus egyesület, amely a fiatalok jogait és érdekeit képviseli a közhatalom, különösen a Minisztertanács elnöke vagy a delegált politikai hatóság előtt, és amely szervezetet a fiatal generációkat érintő politikai ügyekben az illetékes miniszterek kérésére meghallgatnak. A fiatalok részvételi szervei szinte minden régióban aktívak, különböző fórumok, asztalok és tanácsok formájában. A testületek saját szabályokkal és célkitűzésekkel rendelkeznek, amelyek a regionális törvényeken alapulnak.³⁹

Hollandia

Az ifjúságpolitikát Hollandiában az Egészségügyi, Jóléti és Sportminisztérium (VWS) koordinálja. A kormány célja, hogy ösztönözze valamennyi fiatal aktív polgári szerepvállalását. A Nemzeti Ifjúsági Tanács (Nationale Jeugdrad, NJR) egy fiatalok részvételével működő tanácsadó testület, amelyet a VWS támogat.⁴⁰ Az Egészségügyi, Jóléti és Sportminisztérium, valamint a Nemzeti Ifjúsági Tanács együttműködésének azonban nincsenek hivatalos mechanizmusai, a legtöbb egyeztetés informális módon között zajlik, csupán a jogi keret adott, amely ösztönzi a diákok bevonását az oktatási intézményekben.⁴¹

Észak-Macedónia

Az Észak-Macedón Köztársaságban létezik Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2016–2025), amelynek kilenc tematikus területe közül az egyik az ifjúsági részvétel. A fiatalok általában bekapcsolódnak azokba a konzultációs folyamatokba, amelyek témája az őket érintő legfontosabb

kihívások meghatározása és ezen problémák megoldására vonatkozó hosszú távú célok kitűzése. A fent említett stratégia megalkotására irányuló egyeztetésbe az ifjúság képviselőinek széles körét vonták be. Az első ifjúsági törvény megalkotásakor szintén konzultáltak a fiatalokkal igényeikről és véleményükről, de a helyi vagy nemzeti ifjúságpolitikák esetében még mindig hiányzik a fiatalok szisztematikus részvétele.⁴²

Románia

Romániában az ifjúságpolitikával kapcsolatos legtöbb konzultációt a döntések átláthatóságáról szóló 52/2003. számú törvény szerint szervezik, amely két fontos részvételi szabályozást ír elő: (1) minden közintézménynek, amely normatív aktust kezdeményez (amely egy adott területre általánosan alkalmazható, tehát nemzeti vagy helyi rendelet), legalább 30 nappal annak elfogadása előtt közzé kell tennie a jogalkotási javaslat tervezetét, és nyitottnak kell lennie arra, hogy bármely állampolgár észrevételeket és javaslatokat, módosításokat fogalmazzon meg a rendlettervezethez; (2) ha egy jogszerűen létrehozott szervezet (nem kormányzati szervezet, szak-szervezet, munkáltatói szervezet stb.) kéri, az állami intézményeknek nyilvános vitát kell szervezniük, személyes (vagy online) találkozó formájában, a javasolt jogszabálytervezet iránt érdeklődő valamennyi szervezet és állampolgár számára.

2020-ban létrehozták a Nemzeti Ifjúsági Tanácsot (NCFY), amely az ifjúsági civil szervezetek 50 képviselőjét foglalja magában, és az Ifjúsági és Sportminisztérium tanácsadói testületként működik, minisztériumi rendelet alapján. Ezen kívül Romániában nincs szabályozott és/vagy szervezett ifjúsági parlament, amely a fiatalok képviseleti szerveként funkcionálna.⁴³

Szlovákia

A fiatalok közügyekben és a társadalmi életben való részvétele nemcsak a szavazati és választójogot foglalja magában, hanem a szabadidős aktivitást is. Az ifjúsági

³⁹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/italy/53-youth-representation-bodies> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁴⁰ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/netherlands/55-national-strategy-to-increase-youth-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁴¹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/netherlands/54-young-peoples-participation-in-policy-making> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁴² <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/republic-of-north-macedonia/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁴³ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/romania/53-youth-representation-bodies> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

részvétel fogalma a jogszabályokban (az ifjúsági munka támogatásáról szóló törvény alapján) a fiatalok aktív részvételeként van rögzítve, a társadalmi és gazdasági élet területén zajló események és projektek tervezési, döntéshozatali és végrehajtási folyamatában. A fiatalok érdekeit olyan ifjúsági szervezetek képviselik, mint például a Szlovák Ifjúsági Tanács, vagy a regionális ifjúsági tanácsok, valamint a középiskolai és egyetemi hallgatókat képviselő szervezetek.

A fiatalok számára a legnagyobb lehetőség a jogszabályok kidolgozásának befolyásolására a stratégiai dokumentumok előkészítése során nyílik, az ifjúságpolitikáért is felelős Oktatási, Tudományos, Kutatási és Sportminisztérium munkájába bekapcsolódva. Szlovákiának jelenleg nincs olyan kötelező érvényű dokumentuma, amely kifejezetten az ifjúság részvételének témájával foglalkozna, míg a 2014–2020 közötti időszakra szóló ifjúsági stratégia külön fejezetben foglalkozott a kérdéssel. Az aktív részvételi kompetenciák fejlesztése előtérbe került: a formális oktatás során a polgári nevelés is hangsúlyt kap, a középiskolákban iskolatanácsok, az egyetemeken pedig akadémiai szenátusok működnek. Az ifjúság részvétele szerves részét képezi majd a közelgő nemzeti ifjúsági stratégiának és a 2021–2028 közötti időszakra vonatkozó új generációs ifjúsági programoknak.⁴⁴

Szlovénia

A fiatalok 15 éves kortól lehetnek a politikai pártok ifjúsági szervezeteinek tagjai, míg a képviselőjelöltek korhatára 18 év. A fiatal jelöltek számára semmilyen szinten nincsenek kvóták vagy fenntartott helyek. A közérdekű ifjúsági ágazatról szóló törvény a kormány Ifjúsági Tanácsát olyan tanácsadó testületként határozza meg, amely segítséget nyújt az ifjúságot és az ifjúsági ágazatot érintő kérdésekkel kapcsolatos döntések meghozatalában; javaslatokkal, ösztönzőkkel és ajánlásokkal ellátva az érintett minisztériumokat.

Jelenleg nincs hatályos stratégia az ifjúság részvételének növelésére, ahogy olyan szakpolitikai intézkedésről sem tudni, amely a fiatalok e-részvételének előmozdítására

összpontosítana. Ugyanakkor a Nemzeti Ifjúsági Program 2013–2022-es ciklusának egyik célkitűzése a fiatal nők és férfiak politikai részvételének és képviselétének előmozdítása volt. Nincs.⁴⁵

Gyenge részvételi demokrácia

Gyenge részvételi demokráciával azokat az országokat jellemezhetjük, amelyekben egyáltalán nem épült még ki a jogszabályi és intézményi háttér a fiatalok részvételi demokráciájával kapcsolatban, vagy még nagyon gyermekcipőben járnak ezen a téren. A fiatalok tagsága a politikai pártokban, szakszervezetekben és más hagyományos, a politikai életben aktív szervezetekben általában elenyésző.

Ide sorolt országok: Bosznia-Hercegovina, Ciprus, Horvátország, Lengyelország, Spanyolország, Szerbia

Bosznia-Hercegovina

Bosznia-Hercegovinában egyelőre nem létezik nemzeti ifjúságpolitika. Bizonyos jogköröket (mint például az ifjúságügy) az alkotmány kormányzati szinthez köt. Ami az ifjúságpolitika fejlesztésére szolgáló mechanizmusokat illeti, Bosznia-Hercegovina nemzeti szinten több eszközzel is rendelkezik, amelyek közül a legfontosabb minden bizonnyal az ifjúsági ügyek koordinációjával foglalkozó bizottság, amely a minisztertanács és a Polgári Ügyek Minisztériuma keretében működik. Az ifjúság részvételével foglalkozó nemzeti stratégia, mint átfogó nyilvános dokumentum, ugyanakkor nem érhető el.⁴⁶

Horvátország

A nemzeti ifjúságpolitika a Demográfiai és Ifjúsági Központi Állami Hivatal hatáskörébe tartozik, melyen belül ifjúsági ügyekkel foglalkozó osztály működik. A Nemzeti Ifjúsági Stratégia az országos ifjúságpolitika fókuszpontjának tekinthető.⁴⁷ A kutatási eredmények azt mutatják, hogy a horvátországi fiatalok körében alacsony a polgári és politikai részvétel, ezért a kormány egyik, a Nemzeti Ifjúsági Programban megfogalmazott célja a fiatalok részvételének támogatása. A fiataloknak számos lehetőségük van arra, hogy részt vegyenek a döntéshozatali folyamatban, akár

⁴⁴ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/slovakia/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁴⁵ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/slovenia/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁴⁶ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/bosnia-and-herzegovina/55-national-strategy-to-increase-youth-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁴⁷ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/croatia/overview> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

intézményi lehetőségeken (például Ifjúsági Tanács, ifjúsági tanácsadó testületek), akár konzultációkon keresztül.⁴⁸

Ciprus

Az ifjúságpolitika a Ciprusi Köztársaság kiemelt területévé vált. Az átfogó Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2017-es kidolgozása mérföldkő a területen, amely jelzi, hogy az állami tisztviselők növekvő jelentőséget tulajdonítanak az ifjúságpolitikának.⁴⁹ Az országban nem létezik önálló, a fiatalok politikai részvételét célzó stratégia, bár a téma a Nemzeti Ifjúsági Stratégia nyolc tematikus területének egyikeként szerepel. Az országban azonban még mindig korlátozottak a szerepvállalás elsajátítására irányuló kezdeményezések.⁵⁰

Lengyelország

A fiatalok részvétele a politikai pártokban, szakszervezetekben és más hagyományos, a politikai életben aktív szervezetekben alacsony, emiatt az aktív állampolgárság kérdése jelenleg is napirenden van a társadalmi diskurzusban – bár jelenleg nincs olyan kormányzati stratégiai dokumentum, amelynek fő célja a fiatalok polgári és politikai életben való részvételének növelése lenne.⁵¹

Európa többi részéhez hasonlóan, a 18–24 évesek körében a legalacsonyabb a választási részvétel (ugyanakkor ebben a csoportban viszonylag magas a szélsőséges politikai megoldások támogatottsága), viszont a fiatalok társadalmi életben való részvételének alternatív formái (melyeket jellemzően nem kormányzati szervek kezdeményeznek) egyre nagyobb teret hódítanak. Ám a diákönkormányzatok gyakori jelenléte és viszonylag erős pozíciója nem mindig garantálja a tényleges befolyásukat az iskolai helyzetre. Az iskolai állampolgári nevelés széles körű támogatást élvez a kormány, az EU és a tercier szektor képviselői által kínált programok és projektek formájában.

Szerbia

A Szerb Köztársaságban ifjúsági parlament nem létezik, viszont ifjúsági törvénnyel (Zakon o mladima) létrejött az

Ifjúsági Tanács. A szerbiai egyetemek hallgatóinak legfőbb képviselői szerve a Szerbiai Egyetemek Hallgatói Konferenciája (SKONUS), amelyet a felsőoktatási törvény szabályoz. Tagjai az akkreditált egyetemek diákparlamentjeinek hallgatói képviselői.

Az Ifjúsági és Sportminisztérium által támogatott további fontos szervek a Szerbiai Ifjúsági Nemzeti Tanács (Krovna organizacija mladih Srbije, KOMS), valamint az Ifjúsági Munka Gyakorlóinak Országos Szövetsége (Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada, NAPOR) és a Helyi Ifjúsági Irodák Országos Szövetsége (Nacionalna asocijacija Kancelarija za mlade). Nincs külön stratégia, amely kifejezetten az ifjúság politikai részvételével foglalkozna.⁵²

Spanyolország

A Spanyol Ifjúsági Tanács (Consejo de la Juventud de España, CJE) feladata a fiatalok részvételének előmozdítása az állam politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésében a globális környezetben. A politikáknak a célcsoportok igényeihez való igazítása céljából, valamint az Európai Unió által indított strukturált párbeszéd (Dialogo Estructurado) kezdeményezését követve a szociális jogok és a 2030-ig szóló hivatalban levő felelős minisztérium garantálja, hogy az ifjúsági képviselők és az ifjúsági szervezetek aktívan részt vegyenek a fiatalok foglalkoztatására és vállalkozóvá válására irányuló politikák és cselekvési tervek kialakításában és alkalmazásában.⁵³ Spanyolországban a fiatalok politikai részvételének növelését célzó nemzeti stratégia az Ifjúsági Stratégia 2020 (Estrategia Juventud 2020) keretében valósul meg, amelynek referenciaidőszaka az Európa 2020 stratégiára utal. Ez a 2014 szeptemberében jóváhagyott tervezet a különböző minisztériumi tárcák fiatalokat érintő intézkedéseire terjed ki az oktatás és képzés, a foglalkoztatás és vállalkozói szellem, a lakhatás, az egészségügy, a szabadidő és sport, a részvétel, valamint az önkéntesség, az együttélés és a társadalmi befogadás területén.⁵⁴

⁴⁸ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/croatia/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁴⁹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/cyprus/overview> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁵⁰ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/cyprus/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁵¹ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/poland/55-national-strategy-to-increase-youth-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁵² <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/serbia/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁵³ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/spain/5-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

⁵⁴ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/spain/55-national-strategy-to-increase-youth-participation> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 25.)

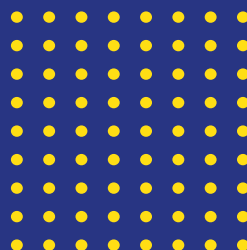
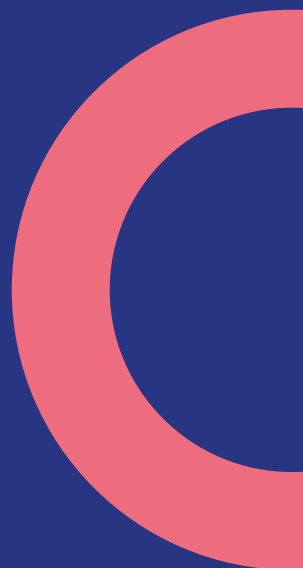
Felhasznált irodalom

Az Európai Bizottság Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökségének honlapja. *YouthWiki, Countries*. Letöltés dátuma: 2023. 03. 21., forrás: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/countries>

Az Európai Unió ifjúsági stratégiája (2019–2027). Letöltés dátuma: 2023. 03. 21., forrás: http://publications.europa.eu/resource/cellar/413b5b69-70d4-11ed-9887-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_1

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Letöltés dátuma: 2023. 03. 21., forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

Oross D. (2016). A magyar fiatalok politikai részvételének változása. *Metszetek*, 5(4), 25–41. DOI 10.18392/METSZ/2016/4/2

EGYSÉGBEN AZ ERŐ: AZ ÚJJÁSZERVEZŐDŐ ERDÉLYI MAGYAR IFJÚSÁG¹

– Kiss-Kozma Georgina –

Az erdélyi magyarság életét több rendszerváltozás is jelentősen befolyásolta, köztük a legfontosabb az 1918-as impériumváltás volt, amely alapjaiban új helyzetet eredményezett. A következő – az 1944-es és az 1989-es – rendszerváltozások jelentősen módosították az önszerveződési és megnyilvánulási kereteket, lehetőségeket, ugyanakkor a korábbi paradigma keretéből nem léptek ki. A kulcskérdés azonban mindhárom korszak esetében az önmeghatározás és az önszerveződés volt (Kántor, 2000: 230–231). Az 1989-es román fordulat új helyzetet teremtett, és ezzel természetes kiindulópontját jelentette az erdélyi magyar közélet újjászervezésének.

Az 1989-es román forradalmat megelőzően, a hetvenes évek második felétől kezdődően a gazdasági és politikai krízisre a kommunista rezsim nemzeti diskurzussal reagált, amelynek középpontjába a homogenizáció és agresszív társadalmi átalakítások kerültek (Novák, 2014: 194). A nyolcvanas évek végén tapasztalható elvándorlási hullám nagyban érintette az értelmiségi réteget is, hiányuk a magyar kisebbségi társadalomban pótolhatatlannak bizonyult (Cseke, 1993). Az 1989-es romániai fordulat előtt a diktatúra „kemény” időszakában az értelmiség szellemi és intellektuális szempontból fuldoklott. Ebből kifolyólag a szamizdatok – *Ellenpontok*, *Limes-kör*, *Kiáltó Szó* – által nyújtott nyilvánosság az értelmiségnek kiemelten fontos volt, és az előttük álló két lehetőség, a szellemi leépülés és a kivándorlás mellett egy harmadik utat biztosított számukra. Bár a hatóságok igyekeztek minden értelmiségi törekvést kontroll alatt tartani – és csak az 1988-ban indult *Kiáltó Szó* élte túl az elfojtást –, ezeknek az illegálisan működő értelmiségi műhelyeknek a történelmi szerepe meghatározó volt. A forradalmat követően viszont már szabadon újra lehetett definiálni egyén és közösség, kisebbség és többség, nemzet és nemzetiség viszonyát, nyilvánosan lehetett értelmezni és vitát folytatni a romániai magyar közösség léthelyzetéről, és ezen belül a kisebbségi lét feltételeit garantáló intézményhálózat újjászervezésének elvi és gyakorlati lehetőségeiről.

A romániai magyar ifjúság intézményesülése 1989 után különböző korszakokra bontható. Jelen tanulmányban az 1990 és 1995 közötti időszak, az ún. hőskorszak ismertetésére vállalkozom.²

1989-1990: az alakulási korszak

Az 1989-es rendszerváltást követően a civil társadalom újjáéledése során az ifjúság a demokratizálódás folyamatában részt vevő legdinamikusabb tényező volt (Kósa, 2005: 212). A fordulatot követően a kezdeti lendület több ezer fős tagsággal rendelkező szervezetek megalapításához és nagy tömegeket vonzó rendezvények megszervezéséhez vezetett. A gombamódon szaporodó, alulról kezdeményezett

romániai magyar ifjúsági szervezetek – többnyire MADISZ néven³ – az idősebb generáció szervezeteivel párhuzamosan jöttek létre. Az ifjúsági szervezetek szinte azonnal felvették egymással a kapcsolatot, majd több országos találkozót is megszerveztek, amelynek eredményeképpen megalakították az első országos szervezeteket. Ebben az időszakban több fontos találkozóra is sor került Kézdivásárhelyen, Nagyváradon, Sepsiszentgyörgyön, Marosvásárhelyen.

¹ A tanulmány alapját a szerző *A cselekvő erdélyi magyar ifjúság. Az erdélyi magyar ifjúsági szervezetek intézményesülése a kisebbségi nemzetépítés aspektusából* címet viselő doktori disszertációja képezi.

² A terjedelmi korlátok miatt a lehetséges periodizációs kísérletekre nem tudok kitérni. A kisebbségi nemzetépítés aspektusából megkísérelt korszakalkotási kísérletről bővebben lásd: Kiss-Kozma 2021a, 2021b.

³ Például Kolozsváron MADISZ (Magyar Demokrata Ifjak Szövetsége), Nagyváradon MIDESZ (Magyar Ifjúsági Demokrata Szövetség), Temesváron TEMISZ (Temesvári Magyar Ifjúsági Szervezet), Csíkszeredán DMISZ (Demokrata Magyar Ifjak Szövetsége) néven, stb.

lyen, valamint Csíkszeredában, és kialakult a nagy ifjúsági szervezeti struktúra, megjelentek az első ifjúsági vezetők az erélyi magyar közéletben. A fiatalok törekedtek az idősebb generációval való szoros együttműködés kialakítására, ugyanakkor fontos volt számukra önállóságuk megőrzése. Az ifjúság nemzeti alapon szervezte meg önmagát, amely azt is jelentette egyúttal, hogy a generációs ügyek mellett ugyanúgy foglalkoztak az egész erdélyi magyarságot érintő kérdésekkel, például a kisebbségi jogok kiharcolásával is.

Az első fontos találkozóra 1990. január 5–7. között Kézdivásárhelyen került sor, ahová Marosvásárhelyről, Csíkszeredáról, Sepsiszentgyörgyről, Nagyváradról, Barótról, Szentkeresztbányáról és Bukarestből is érkeztek tagok. Az alulról szerveződő ifjúsági szervezetek elsősorban szervezési kérdésekkel foglalkoztak, ugyanakkor egy országos hálózat kiépítésének fontosságát is hangsúlyozták. A helyi szervezetek autonómiájának megóvása mellett a központi koordináló szerepet Kolozsvárnak szánták, és az idősebb generációval való viszonyuk tekintetében a fiatalok egyenrangú, partneri kapcsolat kialakítását tűzték ki célul (Tóth-Bartos, 2014: 371).

A következő országos összejövetel 1990. január 20–21. között Nagyváradon zajlott. A „csúcstalálkozón” egységes program kidolgozására, a szervezethez kapcsolódó lapok működtetésére⁴, valamint az RMDSZ-hez való viszonyulásukra koncentráltak. Közös nyilatkozatban számoltak be arról, hogy országos struktúra létrehozásáról döntöttek és elfogadásra került a Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége (MISZSZ) név is, amely az egyes városokban megalakult magyar ifjúsági szervezetek gyűjtőszervezeteként kívánt tevékenykedni (Borbély, 2015: 14). Toró T. Tibor visszaemlékezése szerint:

”

„GYAKORLATILAG TÖRTÉNELMI LÉPTÉKKEL, SZINTE PILLANATOK ALATT LÉTREJÖTT 20-30 IFJÚSÁGI SZERVEZŐDÉS. FŐBB HELYSZÍNEKEN, MINT NAGYVÁRAD VAGY KOLOZSVÁR SORRA JÖTTEK LÉTRE A HELYI IFJÚSÁGI SZERVEZETEK, A MADISZ-OK (MAGYAR DEMOKRATIKUS IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG).”

(Rusu, 2017: 11).

”

Ezzel az időszakkal kapcsolatban Szilágyi Zsolt is a mozgalom alulról történő szerveződését emelte ki: „*Mi nem kérdeztünk meg semmit és senkit, mi csináltuk. [...] nagyon hamar, hetek alatt létrejött egy hálózat, mert spontán módon megalakult, öntevékeny MADISZokból és ifjúsági szervezetekből tulajdonképpen két-három hét alatt egy országos hálózat jött létre. Ez volt a MISZSZ*” (Varga, 2017: 21).

1990. február 17–18. között Sepsiszentgyörgyön szervezték meg az országos kongresszust előkészítő találkozót. Az alakuló gyűlésen 21 szervezet vett részt, ahol a MISZSZ-t a helyi ifjúsági szervezetek országos hálójaként határozták meg. A MISZSZ létrehozására azért is volt szükség, hogy az erdélyi magyar ifjúság helyi szinten megfogalmazott igényeinek országos szinten is érvényt lehessen szerezni (Valkai, 2005: 10). Az 1990-es marosvásárhelyi események, az ún. „fekete március” azonban a kezdeti dinamizmus megtöréséhez vezetett.

Az 1990-es marosvásárhelyi események hatása az ifjúsági önszerveződésre

A forradalmat követő, a diktatúra éveitől általánossá vált diszkriminatív politika alóli felszabadulás katartikus élménye mindkét nemzetre hatott, és a legtöbb városban együtt örültek az átmenetnek. Azonban viszonylag hamar ismét tematizálódott az etnikai kérdés, mely Maros megyében is az egyik legérzékenyebb témává válva a marosvásárhelyi etnikai konfliktus kirobbanásához vezetett. Az egyre markánsabb etnicizálódáshoz számos tényező vezetett, úgy mint, a Ceaușescu-rezsim kádereinek, például gazdasági vezetők leváltására irányuló törekvés, a szervezetalapítási aktivizmus, illetve az oktatás területén megjelenő nemzetiségi jogkövetelés (pl. anyanyelvi oktatás, oktatási és kulturális intézmények autonómiájának igénye).

Az anyanyelvi oktatás kérdése, valamint az önálló, magyar tannyelvű iskolák megszervezése meghatározó tényezőként jelent meg a többségi-kisebbségi reláció alakulásában. Az iskolák ügyében megjelenő nemzeti-ségi konfliktus országszerte tematizálta a közbeszédet, amely aztán viszonylag gyorsan polarizálódott. Az év második felére a magyar többségű Hargita és Kovászna

⁴ Az ifjúsági szervezetekhez a következő lapok kötődtek: *Szabadság, Máramaroszigeti Napló, Európai Idő, Válaszúton, Tanú, Szamosmente, Székely Újság, Enyedi Újság, Jelenlét, Visszhang, Arad és Vidéke, Hídő* (Tóth-Bartos, 2014: 372).

megyékben a magyar tannyelvű iskolák többségét visszaállították, azonban a román közvélemény ellenállása következtében a vegyes lakosságú régiókban nem sikerült a magyar–román iskolák szétválasztásának kérdését rendezni, továbbá a kolozsvári Bolyai Egyetem ügyét sem oldották meg (Forró, 2014: 267). A legvitatottabb és legkényesebb téma az oktatás kérdéskörében a Bolyai Farkas Líceum és a marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet (OGYI) ügye volt, mely hamar a magyar közélet centrális kérdésévé vált; a középiskola magyar tannyelvű líceummá történő visszaállítása és az OGYI körüli vita a többségi-kisebbségi viszony rendezésének szimbóluma lett.

A románok az iskolaügyet az etnikai szeparatizmus felé vezető út első lépéseként értékelték, míg a magyar álláspont szerint ez a kisebbségi jogok érvényesülésének garanciája. Az iskolaügy hamar túllépett a szimbolikus kereten, és mindkét fél az érdekérvényesítő lépések megtétele felé orientálódott. Január végén a bolyais magyar diákok ülésstrájkba kezdtek, melyre reagálva a román fél is tüntetést szervezett február 7-re (Novák, 2014: 219–222). A magyar kisebbség által szervezett, több ezer főt megmozgató gyertyás-könyves tüntetést⁵ a magyarok úgy értékelték, hogy ezáltal sikerült európai módon, nyugodtan és csendben erőt demonstrálniuk, és kifejezni, hogy a kért jogokról nem hajlandók lemondani. A román fél azonban a felvonulást éppen ellenkező módon értelmezte (Novák, 2014: 227). Márciusra Marosvásárhelyen a helyzet egyre feszültebbé vált: a Vatra Românească Egyesület köré szerveződő románok igyekeztek gátat szabni a magyar törekvéseknek, és a magyar kisebbség által a nemzetiségi jogok terén követelt reformok is késtek. Az élesedő ellentétek végül az 1990. március 19–20-i véres utcai konfliktusokhoz vezettek. A marosvásárhelyi „fekete március” meghatározó fordulópontnak tekinthető az erdélyi magyarság történetében, valamint a többség-kisebbség közötti viszony alakulásában is. A román forradalmat követő felfokozott közhangulat megbicsaklott, a Ceaușescu-rezsim idején állandósuló negatív etnikai diszkrimináció alóli, rövid ideig tartó felszabadultság érzése kifulladt, és a felszínre törtek az etnikai ellentétek. A kisebbségi jogok követelése, valamint a marosvásárhelyi etnikai konfliktus megmozgatta az egész erdélyi magyar közösséget,

köztük az ifjúságot is. 1990. február 10-én a MADISZ és az RMDSZ Sepsiszentgyörgyön és Kézdivásárhelyen gyertyás-könyves néma tüntetést szervezett az anyanyelv szabad használatára való figyelemfelkeltés céljával (Nagy, 2014: 347, Tóth-Bartos, 2014: 374). 1990. március 13–15. között a Babeș-Bolyai Tudományegyetem magyar hallgatói és a Kolozsvári Magyar Diákszövetség (KMDSZ) tagjai ülésstrájkot szerveztek a marosvásárhelyi OGYI diákjaival való szolidaritásuk kifejezésekképpen (Fodor, 2014: 187). Március 14-én a a kézdivásárhelyi MADISZ szervezésében a líceumok diákjai csatlakoztak az OGYI által meghirdetett strájkhoz, hogy támogatóikról biztosítsák a marosvásárhelyieket (Tóth-Bartos, 2014: 374). A Székelyudvarhelyi Ifjak Szövetsége (SZISZ) március 17-re szervezett néma tüntetéssel csatlakozott a demonstrációhoz, majd 22-én a székelyudvarhelyi RMDSZ-szel és a Szabad Szakszervezetekkel közösen kezdeményeztek tömegtüntetést, amelyen húszezren vettek részt (Gidó, 2014: 303). Gyergyószentmiklóson több megmozdulásra is került sor: 1990. február 8-án a Bolyai Egyetem visszaállításáért vonultak fel, március 15-én megemlékezést szerveztek, illetve a marosvásárhelyi események hatására március 18-án és 20-án is jelentős tömeg gyűlt össze az utcákon (Sólyom, 2014: 318–319). Az alakulási időszak legfontosabb, paradigmaváltó töréspontját tehát a márciusi marosvásárhelyi események jelentették, amelynek eredményeképpen a magyar kisebbség és a románság is álláspontjuk felülvizsgálatára kényszerültek. Az erdélyi magyarok körében megfogalmazódott a párhuzamos magyar társadalom kiépítésének, illetve a román politikai pártrendszeren belüli önálló és egységes fellépésnek az igénye. Kezdetben ugyanis a magyar kisebbség a demokratikus átmenettől remélte a kisebbségi jogok érvényesítését, de hamar kiderült, hogy csak a kollektív jogok kiharcolása nyújthat védelmet a román nemzetállam etnokulturális hatalmi fölényével szemben (Bárdi et al., 2014: 13).

A marosvásárhelyi események az erdélyi magyar ifjúság önszerveződése szempontjából is meghatározó fordulópontnak tekinthetők, ugyanis a MISZSZ első kongresszusát közel négyszáz fiatal részvételével Marosvásárhelyen tartották 1990. március 17–18. között. A visszaemlékezések szerint a „*városban uralkodó feszült légkör egyáltalán nem kedvezett az I. MISZSZ Kongresszus*

⁵ A témáról bővebben lásd: Novák és László, 2012.; valamint Domokos, 1996.

munkálatainak. A terem levegőjében lógó tragédia előszele rányomta bélyegét a jelenlévők kedélyére. A küldöttek idegesek voltak, hosszas, meddő vitákba bonyolódtak.” (MISZSZ füzet).

A MISZSZ március 18-án elfogadott nyilatkozatában szolidaritást vállalt az OGYI magyar hallgatóival, és egyetértett követeléseikkel: az önálló magyar iskolahálózat felállításával, a Bolyai Tudományegyetem visszaállításával, a Nemzetiségi Minisztérium felállításával, a nemzetiségi törvény elfogadásával, illetve a magyar nyelv szabad használatával.⁶ A Vatra Românească Egyesülettel kapcsolatban hangsúlyozták, hogy az 1990. február 10-ei, magyar kisebbség által szervezett békés tüntetés célja kollektív jogaik érvényesítése volt, amelyre a VR sovinizta, erőszakos ellentüntetéssel válaszolt.⁷ A gyűlésen az RMDSZ nagyváradi kongresszusára készülve kijelöltek egy 15 tagú delegációt, illetve parlamenti képviselőjelölteket is választottak, akik az RMDSZ listáin indultak. Mindez azt is mutatja, hogy habár a fiatalok autonóm szereplőként kívántak tevékenykedni, politikai realizmusuk az RMDSZ felé történő közeledés által már a választások előtt is megmutatkozott (Tóth-Bartos, 2014: 372).

Ábrám Zoltán, a MISZSZ országos vezetőségi tagja, a Maros megyei MADISZ alapító elnöke szerint a marosváráshelyi kongresszusnak politikatörténeti jelentősége volt: „Azontúl, hogy ez volt az első ilyen lélegzetű, demokratikus, a kommunista típusú politizálást visszaszorítani igyekvő fórum, amely öt héttel megelőzte az RMDSZ nagyváradi kongresszusát, elsősorban az itt megfogalmazott üzeneteket emelném ki. Nyilatkozatban álltunk ki a Temesvári kiáltvány és a Marosváráshelyen alapított Pro Európa Liga mellett. Komoly előrelépésnek könyveltük el, hogy az ifjúsági szervezetek szövetségbe szerveződtek; ezt egyébként hosszas viták előzték meg, hiszen a küldöttek egy része pártként szerette volna bejegyeztetni. [...] És talán az sem mellékes, hogy a Magyarországról visszatérő Szőcs Géának, az RMDSZ majdani főtitkárának itt volt az első erdélyi politikusi megnyilvánulása. Sajnos az akkori fiatalos lendületet, kommunistaellenes hangulatot, demokráciaszomjat sikerült részben elfojtaniuk a marosváráshelyi véres eseményeknek.” (Szucher, 2020).

A márciusi események miatt a fiataloknak meg kellett szakítaniuk a kongresszust, amelyet két héttel később, Csíkseredán folytattak (Varga, 2017: 22).

A hőskorszak: 1990–1995

Az 1989-es román rendszerváltás követően, az önszerveződési és megnyilvánulási lehetőségeket kihasználva, az RMDSZ helyi szervezetei és az ifjúsági szervezetek párhuzamosan alakultak, és már a kezdetekkor megfogalmazódott az igény a különböző generációk közötti együttműködés kialakítására. Az RMDSZ 1990-ben elfogadott szándéknyilatkozatában az ifjúsággal kapcsolatban így fogalmazott: „Szövetségünk támogatja a Romániai Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetséget sajátos célkitűzéseinek elérésében, és szükségesnek véli, hogy a fiatalság képviselői minden szinten jelen legyenek vezető testületeiben. Nem irányítója kíván lenni, hanem partneri viszonyba lépni vele, a közösen vallott célok megvalósításáért. Szorgalmazzuk és helyeseljük a fiatalok minden olyan kezdeményezését, amely szellemi életünk gazdagodását, hagyományaink és szokásaink ápolását a korszerű műveltségismény európai igényével párosítja.”

Az RMDSZ első kongresszusán (1990. április 21–22., Nagyvárad) már program szintjén foglalkoztak a fiatalokkal; kifejtették, hogy az ifjúságra független társadalmi kategóriaként tekintenek és méltányolják a forradalomban játszott szerepüket is: „Az RMDSZ szerint a romániai magyar ifjúság saját sorsát alakítani tudó, önmaga teljesítő-képességének kihasználási módozatait mozgékonyan kereső és érvényesítő, jellegzetes arculatú társadalmi kategória. Nemcsak a diktatúra megdöntésének volt egyik bátor kezdeményezője, hanem ugyanakkor az egész demokratizálódási folyamatnak is dinamizáló tényezője.”

Elismerték a MISZSZ-t mint az ifjúság legitim képviselőjét, és respektálva annak függetlenségét kijelentették, hogy arra egyenrangú partnerként tekintenek: „Saját képviseleti szervezete az önálló és független MISZSZ, amelyet partneri társszövetségnek tekintünk. Céljaink és szándékaink közösek, vállaljuk és szorgalmazzuk a közös fellépést a MISZSZ-szel. Elismerjük annak jogosságát, hogy az ifjúság a maga céljait saját maga által megválasztott úton és saját eszközökkel kövesse [...] Együttműködésünk az ifjúsággal két,

⁶ A nyilatkozat a *Szabadság* (Kolozsvár) 1990. március 28-i számában jelent meg (Udvardy 1999–2023).

⁷ Az állásfoglalás a *Háromszék* (Sepsiszentgyörgy) 1990. március 20-i számában jelent meg (Udvardy, 1999–2023).

önirányított szövetség kapcsolata formájában valósul meg. A két szövetség szakosított bizottságai, a kölcsönös tisztelet alapján, szorosan együttműködnek a felmerülő problémák megoldásában.”

Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy az ifjúsági szervezetek tagjai számára lehetőséget biztosítottak az RMDSZ vezető testületeiben való részvétellelre: *„A MISZSZ partner mind az RMDSZ tevékenységében, mind döntéseiben. Ennek értelmében az ifjúsági szervezetek tagjai – társadalmi jelentőségüknek megfelelően – részt vesznek az RMDSZ vezető testületeiben, minden szinten.”*

Ezen felül kifejtették, hogy támogatják és bátorítják a többi magyar szervezetet és egyesületet, hogy segítsék a fiatalokat és lehetőség szerint igyekezzenek a munkájukba is bevonni őket: *„Az RMDSZ-ben kollektív tagként működő szervezeteket, egyesületeket arra ösztönözzük, hogy mind nagyobb számban vonják be munkájukba a fiatalokat. Ugyanakkor, a MISZSZ-szel együtt szorgalmazzuk és támogatjuk a különböző arcélű – vallásos vagy világi – ifjúsági szervezetek megalakítását, segítjük munkájukat, hogy minél sokrétűbbé váljon a fiatalok szervezeti élete. Hasznosnak tartjuk, ha ifjúságunk bekapcsolódik a nemzetközi ifjúsági szervezetek tevékenységébe, így a cserkészmozgalomba.”*

A Szövetség ifjúságpolitikáját a következőképpen fogalmazták meg a dokumentumban: *„Az RMDSZ ifjúságpolitikájának tulajdonképpeni értelme azon feltételek megteremtésének elősegítése, amelyek mellett ifjúságunk társadalmi jelentőségének megfelelően vehet részt az ország politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális életében.”* (Varga, 1990: 202–203)

A kongresszuson megválasztották a vezetőséget is, melynek Országos Választmányába húsz főt delegált a MISZSZ.

A magyar kisebbség önszerveződésének kezdeti lendülete több ezres tagságot hozott a szervezeteknek, amelyek nagy tömegeket vonzó helyi és országos rendezvényeket szerveztek, és szinte mindegyik szervezet rendelkezett helyi terjesztésű kiadvánnyal is. A rendszerváltás utáni korszak tehát a tömegmozgalmak kora volt, amely hős-korszakként vonult be a köztudatba. Az ifjúsági elit ki tudta használni ezt a történelmi pillanatot pozícióinak megszilárdítására (Kósa, 2005: 214). Mindez hozzájárult a MISZSZ érdekérvényesítő erejének növekedéséhez is, amely abban is megnyilvánult, hogy vezetői hamar lehetőséget kaptak a politikai szerepvállalásra, ugyanis az 1990. májusi első demokratikus választásokon az RMDSZ

választási listáján helyet biztosított az ifjúsági jelölteknek. A párt kezdeti ifjúságpolitikáját a „hőskorszakban” az jellemezte leginkább, hogy támogatták a fiatalokat céljaik elérése érdekében, lehetőséget biztosítottak számukra a politikai, gazdasági és kulturális életben való részvételre, valamint az RMDSZ-től független, önálló működésre.

A politikai pozíciók megszerzésével a MISZSZ az ifjúságinál jóval szélesebb, politikai keretben kezdhetett el tevékenykedni, és politikailag is jól körülhatárolt módon törekedett saját arculatot kialakítani magának. A politikai profil megerősítéséhez egyfajta kritikus, ellenzéki szerepet vett fel, az RMDSZ-en belül a „kuruc” témákkal igyekezett a politikai napirendet meghatározni. Toró T. Tibor ezzel kapcsolatban így fogalmazott: *„Egyféle gerillacsapat voltunk az RMDSZ-ben, tudtunk tematizálni, új témákat behozni, voltak szakértők mellettünk. [...] kötöttünk egy kvázi paktumot, miszerint az RMDSZ elfogadja az önkormányzati modellünket, működési struktúra javaslatunkat, viszont Bukarestbe ők fognak menni, mert minket a bukarestiek nem tekintenek partnernek. Ennek az oka az volt, hogy mi már akkor radikálisoknak voltunk megbélyegezve”* (Rusu, 2017: 15).

Az önszerveződő ifjúság valóban a fiatalságnak tulajdonított jellemvonással volt felvértezve. Szilágyi Zsolt szemléletesen festette le a korabeli fiatalt: *„az akkori magyar fiatalok, akik létrehozták a MISZSZ-t, nem szorultak semmiféle paternalista eligazításra. Pont ellenkezőleg: lázadtunk, demonstratív nem kötöttünk soha nyakkendőt, szándékosan szakállat hagyunk”* (Varga, 2017: 21–22).

A fiatalok – akiket gyakran radikálisnak is hívtak - legfontosabb politikai célkitűzései között szerepelt az autonómia elérése, az egyházi ingatlanok restitúciója, valamint az RMDSZ belső struktúrájának kialakítása. Ugyanakkor a MISZSZ sem volt teljesen egységes, homogén szervezet, tagjai és vezetői politikai gondolkodása széles ideológiai spektrumon mozgott. Toró T. Tibor ezzel kapcsolatban úgy fogalmazott, hogy a *„csapat egyes tagjai leváltak, és megmaradtak az RMDSZ főáram vezetői csoportosulásában, míg másik része ellenzéki csoportosulássá alakult a későbbiekben. Az ellenzékiiségnek volt egy generációs*

olvasata is, mivel ezek a személyek többnyire fiatalok voltak, de igazából sokkal mélyebb volt az elvi ellentét, [...] (a) kuruc-labanc ellentét. [...] a labanc vonal egy Bukarestben gondolkodó, a központi szervhez jól integrálódó csoport, akik innen kívánják intézni a magyar ügyeket, míg a kuruc attitűd azt mondja, hogy nekünk nem szabad beépülni a központi politikába, hanem Erdélyben kell maradni, s itt kell autonóm intézményeket építeni, működtetni, Bukaresttől csak ennek a politikai intézményrendszernek – közösségi autonómiának – a közjogi kereteit kell biztosítani” (Rusu, 2017: 13).

A kezdeti időkben sem a MISZSZ, sem az RMDSZ nem rendelkezett egységes, világos profillal: *„Mind az RMDSZ, mind a MISZSZ ekkor többfunkciós vállalkozás volt, tehát nem volt egy világos profilja az érdekvédelemnek. Politika, jogvédelem, érdekvédelem, gazdaság – mindenre vállalkoztunk, nem voltak letisztulva a dolgok”* (Varga, 2017: 21). A MISZSZ második kongresszusáról (Temesvár, 1990. november 9–11.) szóló beszámolóban például úgy fogalmaztak, hogy az *„elnök visszaillesztése nem adott okot a derűre: »A MISZSZ működésének nincs általános koncepciója, a napirendi összeállítás esetleges«* (MISZSZ füzet).

A MISZSZ szakadása, a politikai szárny kiválása

Az ifjúsági szervezetek egyik alapvető jellemzője a folyamatos változás; mind a tagság, mind a vezetőség – az idősebb generációk szervezeteihez képesti – gyors fluktuációja. Az ifjúsági szervezetek történetét tekintve számos példát láthatunk arra vonatkozóan, hogy a szervezetek hullámzó teljesítménye és a szervezeteiket irányító és működtető személyek ambíciói, céljai és kvalitásai között szoros összefüggés van. Mátyás Jenő⁸ szerint a MISZSZ történetében kétszer „fejezte le” önmagát: először akkor, amikor legjobb tagjait bejuttatta a parlamentbe, másodszor pedig, amikor Magyarországra küldött másik öt tagot politológiát tanulni (Valkai, 2005: 11).⁹ A szervezetek eredményességét a személyzeti tényezők mellett más is befolyásolja. A szervezeti vezetők és tagok sokszor komoly dilemmával szembesülnek, amikor az életkorból fakadó tudástöke-deficit, az ingadozó forrásbevételek, a szervezetek működtetésére szánt idő és munka korlátozott szintje miatt dönteniük kell arról,

⁸ MISZSZ alapító tag, 1993–2003 között az RMDSZ SZKT tagja, 1992–2000 között képviselő a román parlamentben, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács Közép-Erdélyért felelős régióelnöke.

⁹ 1991-ben a MISZSZ által delegált öt személy – Papp Előd, Markó Attila, Székely István, Borbély Zsolt Attila és Mátyás Jenő – Magyarországra utazott politológiát tanulni.

hogy mely tevékenységükre fordítják a viszonylag szűk erőforrásaikat. Ez a kérdés a MISZSZ-en belül is felvetődött, és végül ez vezetett a politikai szárny kiválásához.

A MISZSZ olyan sokszínű, heterogén ernyőszervezetként működött, amelynek tagszervezetei többé-kevésbé önálló arculattal rendelkeztek (Kósa, 2005: 214). A szervezeten belül viszonylag hamar megjelent a politizálás szükségessége mentén kialakuló törésvonal. Míg egyes ifjúsági vezetők egyre aktívabb politikai szerepet vállaltak és a kialakuló új politikai elit tagjaiként léptek fel, addig mások a politikamentesség szükségszerűsége mellett érveltek, és úgy gondolták, hogy az ifjúság érdekképviseletének természetes közegét inkább a civil szféra jelenti. Habár az ellentét korán kialakult, egészen 1993-ig megoldhatónak tartották a két funkció MISZSZ-en belüli ellátását. Az 1991. november 2–3. közötti temesvári választmányi ülésén is felvetődött már a kérdés, hogy a szervezetnek társadalomszervezéssel vagy politikával kellene-e inkább foglalkoznia. Ekkor még úgy döntöttek, hogy mindkét feladatot képesek ellátni (Udvardy, 1999–2023). Ezt követően a MISZSZ harmadik kongresszusán (1992. május 8–10., Marosfő) Toró. T. Tibor elnökségi beszámolója során bejelentette igényüket, amely szerint a MISZSZ az RMDSZ politikai tevékenységében is részt kíván venni mint társszervezet, de csak abban az esetben, ha érvényesül a politikai sokszínűség, vagyis a platformosodás elve is.

Végül a MISZSZ negyedik kongresszusának (1993. december 10., Félixfürdő) egyik legfontosabb eredménye a MISZSZ politikai és társadalomszervezési szárnyának szétválása lett. A MISZSZ politikai szerepre törekvő tagjai egyúttal megalakították a Reform Tömörülést (RT), amely az RMDSZ ideológia, értékrend és politika mentén szervezett platformjaként folytatta a tevékenységét. A MISZSZ depolitizált szárnya pedig továbbra is mozgalmi, társadalomszervező és közösségépítő feladatok ellátását tűzte ki célul (Udvardy, 1999–2023). A MISZSZ első generációs ifjúsági elitje tehát elhagyta az ifjúsági szervezeti szférát, amely belépőt jelentett számára a politikai életbe.¹⁰ Ezzel elindult az ifjúsági civil szféra és a politikum differenciálódása, professzionalizációja,

a MISZSZ társadalomszervezési és politizáló szárnyának szervezeti szintű elválasztását ugyanis nem szakításként élték meg, inkább a professzionalizáció felé vezető úton megtett szükségszerű lépésként tekintettek rá (Valkai, 2005: 17–18). Szilágyi Zsolt a Kongresszusi Hírmondó interjújában kifejtette, hogy mivel „a szétválás szónak tragikus felhangjai is vannak, ezért a folyamatot – tartalmi szempontból vizsgálva – nem nevezném szétválásnak. Ez egy professzionális munkának a kezdetét jelenti. Azt szeretnénk, hogy pontosan meg legyen határozva: kik azok, akik politizálni akarnak, és kik végzik majd a társadalomszervezési munkát” (MISZSZ füzet).

Kongresszusi határozatban is deklarálták, hogy a szövetség munkájának eddig is része volt a politikai és a társadalomszervezési tevékenység, valamint hangsúlyozták, hogy továbbra is szükség van mind a politikai jelenletre, mind pedig a programszervező szerepre. Kiemelték, hogy az eredményességhez és nagyobb mozgástér biztosításához elengedhetetlen a különböző jellegű funkciók szervezeti elhatárolására, így eldöntötték, hogy a „MISZSZ szellemi tőkéjét és infrastruktúráját a továbbiakban elsősorban az ifjúsági érdekvédelem és társadalomszervezés terén kívánja hasznosítani” (MISZSZ füzet).

Megbízták az Reform Tömörülést az ifjúsági érdekek politikai képviseletével az RMDSZ-en belül, továbbá a hazai és a nemzetközi politikai élet különböző színterein. Ehhez a munkához igyekeztek támogatást nyújtani és a MISZSZ országos és tagszervezetei (MADISZ-ok) tisztségviselői lehetőség szerint törekedtek elősegíteni az RT helyi csoportjainak létrejöttét, ezzel hozzájárulva az Reform Tömörülés társadalmi támogatottságának megerősítéséhez. Úgy határoztak, hogy a Szövetségi Képviselők Tanácsának megüresedő helyeire a MISZSZ és az RT közös paritásos bizottsága jelöli ki a küldötteket, valamint az RMDSZ kongresszusára küldöttek 2/3-át is a MISZSZ–RT bizottsága delegálja, 1/3-át pedig az Országos Magyar Diákszövetség küldi. Az együttműködés formalizálása érdekében úgy döntöttek, hogy a MISZSZ és az RT tisztségviselői kötelesek folyamatosan informálni egymást és a felső döntéshozó fórumaik kötelesek meghívni a másik képviselőit (MISZSZ füzet).

¹⁰ Ifjúsági szervezetekből került politikai pályára többek között Nagy Zsolt, Toró T. Tibor, Mátis Jenő, Szilágyi Zsolt, Varga Attila, Birtalan Ákos, Csutak István, Demeter Attila és Korodi Attila.

A két szárny egységét igyekeztek szimbolikusan is demonstrálni: például a különváló politikáló szárny MISZSZRT néven folytatta tovább tevékenységét, emellett mindkét fél Szócs Gézát választotta tiszteletbeli elnökévé (Bakk, 1999: 81–116). A depolitizált MISZSZ elnöke Tamás László¹¹ lett, akit később, 1994-ben az RMDSZ újonnan létesített Ifjúsági Főosztályának vezetőjévé nevezték ki (RMDSZ Tájékoztató, 320. szám, 1994. július 6), a Reform Tömörülés, az RMDSZ platformjának élére pedig Toró T. Tibort választották (RMDSZ Tájékoztató, 298. szám, 1994. június 6). A MISZSZ politikai szárnyához tartozó Szilágyi Zsolt – aki a később komoly politikai karriert befutó ifjúsági elit prominens tagja volt – a MISZSZ megalapításának céljáról úgy vélekedett, hogy az már megalakulásától kezdve „elsősorban generációs alapon szerveződő politikai mozgalom volt. Már 1990-ben alternatívát mutatott a létező főáram mellett.[...] Éppen ezért a MISZSZ-gárda tudatos politikai építkezésbe kezdett, így alakult 1993-ban a Reform Tömörülés. A program röviden: autonómia, magyar intézmények, önálló erdélyi magyar politika, temesvári nyolcas pont. Eszmeileg nemzeti szabadelvű platformként határoztuk meg magunkat.” (Bakk-Dávid, 2005: 30).

A Reform Tömörülés továbbra is az ifjúsági kérdések felvállalását tűzte ki célul, de hosszú távon ezt már nem sikerült elérniük. Toró T. Tibor úgy fogalmazott, hogy

”

UGYAN KÖTÖTTÜNK EGY ÍRÁSOS MEGÁLLAPODÁST, HOGY AKKOR MI FOGJUK AZ IFJÚSÁGNAK A POLITIKAI KÉPVISELETÉT ELLÁTNI AZ RMDSZ-NEK A STRUKTÚRÁIN BELÜL, VISZONT ERRŐL NAGYON HAMAR KIDERÜLT, HOGY ÍGY NEM FOG MŰKÖDNI.”

”

(Rusu, 2017: 14).

Később teljesen kivonultak az ifjúsági mezőből, és önálló platformot alakítottak az RMDSZ-en belül, majd a generációs diskurzust is elengedték.

A Reform Tömörülés politikai szerepvállalása egyfajta tudatos ellenzéki pozíció felvállalása volt az RMDSZ

főszórával szemben. Szilágyi Zsolt így emlékszik vissza a szerepükre: „Mi egy kényelmetlen platform voltunk: számon kértünk, tudatosan ellenzéki retorikát alkalmaztunk, de adott helyzetben kooperatívak voltunk.” (Varga, 2017: 27).

A MISZSZ első generációs vezetői tehát kiváltak, amellyel Tamás László (akkori MISZSZ- elnök) szerint a „MISZSZ-ben hatalmas úr keletkezett” (Valkai, 2005: 17). Az általuk hagyott űrt pedig a társadalomszervezői csoport tagjai töltötték be. A MISZSZ-ben maradt tagok sokként élték ezt meg, és szükségessé vált egy olyan konstrukció létrehozása, amellyel megakadályozhatták a civil szféra összeomlását, mert nagyon „megingott az egész szövetség.” (Valkai, 2005: 17).

A MISZSZ infrastruktúráját (vagyonát, irodáit, eszközeit), kapcsolati tőkéjét, valamint az RMDSZ-en belüli pozícióit (15 %-os képviselést) is a társadalomszervezői csapat örökölte. Hamarosan megjelent egy új ifjúsági elit, amely már kevésbé markáns politikai arculat mellett tevékenykedett, mindemellett több komoly sikert is elkönnyvelhetett. Az RMDSZ Ügyvezető Elnökségének struktúráján belül létrehozták az Ifjúsági Főosztályt, ezzel a magasabb prioritású szakpolitikák közé emelték az ifjúságpolitikát, valamint az Illyés Közalapítvány Romániai Alkuratóriuma döntött az Ifjúsági Szaktestület felállításáról, ezzel pedig az ifjúsági szervezetek számára nyújtott támogatások szétesztésében is szerepet kaptak, ugyanis a szaktestület tagjait az ifjúsági szervezetek jelölhették ki (Kósa, 2005: 216).

Záró gondolatok

Az alakulási korszak (1989–1990) a tömegmozgalmak kialakulásának időszaka, s a fő viszonyrendszert a gombamódon szaporodó, alulról kezdeményezett erdélyi magyar ifjúsági szervezetek megalakulása jelentette, amelyek a felnőtt szervezetekkel párhuzamosan jöttek létre. Az ifjúsági szervezetek szinte azonnal kölcsönhatásba léptek egymással, s több országos találkozó megszervezését követően kialakultak az első ernyőszervezetek. Az idősebb generációval szorosan együttműködve, de önállóságuk megőrzése mellett tevékenykedtek.

A hőskorszakot (1990–1995) meghatározó fő törésvonal a politikáló és a politikától távol maradó társadalomszer-

¹¹ 1994–1996 között a MISZSZ elnöke, majd egy évig az RMDSZ Ügyvezető Elnöksége Ifjúsági Főosztályán ügyvezető alelnök.

vező ifjúsági elit között alakult ki. A fő viszonyrendszer a MISZSZ megalakulását követő beilleszkedése az RMDSZ struktúrába, és ezzel a magyar ifjúsági elit integrálódása a kisebbségi politikai életbe. Ez a korszak leginkább a „minden lehet” izgató állapotával írható le (Bakk-Dávid, 2005: 31). Az ifjúsági szervezetek erejét sok esetben vezetőik kvalitásai, ambíciói, víziói határozzák meg. Ezért az egyes szervezetek történetében a felfutó szakaszokat gyakran gyengébb teljesítményű ciklusok váltották, amely a vezetők – az ifjúsági szervezetek természetéből fakadó – gyors fluktuációjával magyarázható.

A paktumpolitika-korszakát (1995–2001) meghatározó fő viszonyrendszert az ifjúsági szférát reprezentáló pillérek (egyetemistákat, középiskolásokat, vallásos fiatalokat, diákokat, cserkészeket, stb. képviselő szövetségek) közötti megállapodások jelentették, amelyek legfontosabb célja az egységes érdekképviselet kialakítása volt. A másik fontos együttműködés az RMDSZ és a már egységes fellépésre törekvő ifjúsági gyűjtőszervezet, a Magyar Ifjúsági Tanács (MIT) között alakult ki.

A MIT és az RMDSZ közötti konfliktus eszkalálódásával párhuzamosan létrejött egy új ifjúsági struktúra, a Magyar Ifjúsági Értekezlet (MIÉRT). Ennek eredményeképpen az ifjúsági szervezeti szféra intézményesülésének egy korszaka lezárult le 2001-ben, amelyet az erdélyi magyar ifjúsági szervezeti szféra fragmentálódásának korszaka követett. Míg az 1995 és 2001 közötti időszak hívó szava az egységes érdekképviselet volt, az ifjúsági szervezeti szféra fragmentációját követően szervezetileg is elkülönültek az RMDSZ-közeli ideológiát képviselő, azzal együttműködő ifjúsági szervezetek és az RMDSZ-től távolodó, ellenzéki szerepet betöltő ifjúsági szervezetek csoportjai. A MIT kötelékében maradó szervezetek

a civil szféra területén kívántak tevékenykedni, míg a politizálni vágyó fiatalok vagy betagozódtak az RMDSZ értékrendjét, politikai stratégiáját elfogadó ifjúsági szervezeti tömörülésbe, majd az RMDSZ struktúrába, vagy pedig a később kiváló, s intézményesülő ellenzéki szerveződések egyikébe folytatták politikai tevékenységüket. A fő alapkonfliktust továbbra is az RMDSZ-hez való viszonyulás jelentette, de emellett megjelentek egyéb alapproblémák is: például a MIT és a MIÉRT között kialakult versengés az erdélyi ifjúság legitim képviseletének szerepéért.

Irodalomjegyzék

- Bakk M. (1999). Az RMDSZ mint a romániai magyarság politikai önmeghatározási kísérlete 1989 után. *Regio*, 81–116.
- Bárdi N., Gidó A. & Novák Cs. Z. (2014). A romániai rendszerváltás és az erdélyi magyarság. In Bárdi N., Gidó A. & Novák Cs. Z. (szerk.), *Együtt és külön. Az erdélyi magyarok önszerveződése, 1989–1990* (pp.: 7–14.). Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2014.
- Borbély Zs. A. (2015). *Az erdélyi magyar politikai érdekképviselet negyed évszázada*. Kolozsvár: Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács.
- Cseke P. (1993). Intézményteremtő stratégiák (A kisebbségi értelmiség szerepe). *Korunk*, 1993/4, 3–4.
- Domokos G. (1996). *Esély I*. Csíkszereda: Pallas Akadémia.
- Fodor J. (2014). Az 1989–1990-es fordulat eseményei Kolozsváron. In Bárdi N., Gidó A. & Novák Cs. Z. (szerk.), *Együtt és külön. Az erdélyi magyarok önszerveződése, 1989–1990* (pp.: 153–190.). Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet.
- Forró A. (2014). Az 1989-es rendszerváltás csíkszeredai eseményei. In Bárdi N., Gidó A. & Novák Cs. Z. (szerk.), *Együtt és külön. Az erdélyi magyarok önszerveződése, 1989–1990* (pp.: 237–282.). Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet.
- Gidó Cs. (2014). A változás pillanatai. Rendszerváltás Székelyudvarhelyen: 1989. december 16. – 1990. május 10. In Bárdi N., Gidó A. & Novák Cs. Z. (szerk.), *Együtt és külön. Az erdélyi magyarok önszerveződése, 1989–1990* (pp.: 283–306.). Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet.
- Kántor Z. (2000). Kisebbségi nemzetépítés – a romániai magyarság mint nemzetépítő kisebbség. *Regio*, 11(3), 219–241.
- Kiss-Kozma G. (2021). Egy új perspektíva a romániai magyar ifjúsági szervezetek intézményesülésének vizsgálatához. *Pro Minoritate*, 2021/ tavasz 77–104.
- Kiss-Kozma G. (2021). Kísérlet a romániai magyar ifjúsági szervezetek intézményesülésének periodizációjára. *Kisebbségi Szemle*, 27–48.
- Kósa A. L. (2005). Timurok és Pál utcai fiúk – A romániai magyar ifjúsági elit természetrajza. In Zilahi I. (szerk.), *Másfél évtized az erdélyi ifjúsági életben: interjúk és dokumentumok* (pp.: 207–227.). Kolozsvár: MIT.
- Nagy B. (2014). Háromszék központjának viharos fél éve, 1989. december – 1990. május. In Bárdi N., Gidó A. & Novák Cs. Z. (szerk.), *Együtt és külön. Az erdélyi magyarok önszerveződése, 1989–1990* pp.: 323–354.). Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet.
- Novák Cs. Z. & László M. (2012). *A szabadság terhe. Marosvásárhely, 1990. március 16–21*. Csíkszereda: ProPrint Könyvkiadó.
- Novák Cs. Z. (2014). Forradalom és rendszerváltás Marosvásárhelyen. In Bárdi N., Gidó A. & Novák Cs. Z. (szerk.), *Együtt és külön. Az erdélyi magyarok önszerveződése, 1989–1990* (pp.: 191–236.). Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet.
- Sólyom I. (2014). Kiszárvás a forradalomban. Gyergyószentmiklós és a rendszerváltás eseményei. In Bárdi N., Gidó A. & Novák Cs. Z. (szerk.), *Együtt és külön. Az erdélyi magyarok önszerveződése, 1989–1990* (pp.: 307–322.). Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet.
- Tóth-Bartos A. (2014). Rendszerváltás és önszerveződés Kézdivásárhelyen, 1989. december – 1990. május. In Bárdi N., Gidó A. & Novák Cs. Z. (szerk.), *Együtt és külön. Az erdélyi magyarok önszerveződése, 1989–1990* (pp.: 355–376.). Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet.
- Varga G. (szerk., 1990). *A Romániai Magyar Demokrata Szövetség I. Kongresszusa – beszédek és határozatok*. Nagyvárad: Bihar megyei RMDSZ.

Interjúk:

- Rusu Sz. (2017). Ifjúsági szervezetek – az 1990-es indulás. Interjú Toró T. Tiborral, a MISZSZ valamikori elnökével, az EMNP ügyvezető elnökével. In Bodó B. (szerk.), *Erdélyi Magyar Civil Évkönyv 2016–2017 – A mi fiataljaink* (pp.: 11–19.). Kolozsvár: Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetsége.
- Varga Sz. (2017). Ifjúsági mozgalom 1990 – a kezdetekről. Interjú Szilágyi Zsolttal, az EMNP elnökével, egykori ifjúsági vezetővel. In Bodó B. (szerk.), *Erdélyi Magyar Civil Évkönyv 2016–2017 – A mi fiataljaink* (pp.: 20–28.). Kolozsvár: Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetsége.
- Valkai K. (2005). Interjú Mátis Jenővel: Nehéz választás: civil szféra vagy vegytiszta politika? In Zilahi I. (szerk.), *Másfél évtized az erdélyi ifjúsági életben: interjúk és dokumentumok* (pp.: 9–16.). Kolozsvár: MIT.
- Bakk-Dávid T. (2005). Interjú Szilágyi Zsolttal: A gyanútól a szövetségig. In Zilahi I. (szerk.), *Másfél évtized az erdélyi ifjúsági életben: interjúk és dokumentumok* (pp.: 30–34.). Kolozsvár: MIT.
- Valkai K. (2005). Interjú Tamás Lászlóval: Civil vagyok, nincs sok közöm a politikához. In Zilahi I. (szerk.), *Másfél évtized az erdélyi ifjúsági életben: interjúk és dokumentumok* (pp.: 17–23.). Kolozsvár: MIT.

Egyéb dokumentum:

- MISZSZ füzet (2017). Tusnádfürdő, 2017. július 17. [Saját példány].

Internetes forrás:

A Romániai Magyar Demokrata Szövetség Ideiglenes Intéző Bizottságának Szándéknyilatkozata. Marosvásárhely, 1990. január 13. In *Húszéves az RMDSZ 1989–2009: Eseménynaptár, dokumentumok*. Kolozsvár: RMDSZ Elnöki Hivatal – Ügyvezető Elnökség. Letöltés dátuma: 2020. 10. 03., forrás: https://regioldal.rmdsz.ro/uploads/kiadvanyok/files/Huszeves_RMDSZ_CD.pdf.

Udvardy F. (1999–2023). *A romániai magyar kisebbség történeti kronológiája 1990–2017* [keresőszó: Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége]. Letöltés dátuma: 2020. 09. 01., forrás: <https://udvardy.adatbank.transindex.ro>.

RMDSZ Tájékoztató, 320. szám, 1994. július 6. In Udvardy F. (1999–2023). *A romániai magyar kisebbség történeti kronológiája 1990–2017* [keresőszó: Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége]. Letöltés dátuma: 2020. 09. 01., forrás: <https://udvardy.adatbank.transindex.ro>.

RMDSZ Tájékoztató, 298. szám, 1994. június 6. In Udvardy F. (1999–2023). *A romániai magyar kisebbség történeti kronológiája 1990–2017* [keresőszó: Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége]. Letöltés dátuma: 2020. 09. 01., forrás: <https://udvardy.adatbank.transindex.ro>.

Háromszék (Sepsiszentgyörgy), 1990. március 20. In Udvardy F. (1999–2023). *A romániai magyar kisebbség történeti kronológiája 1990–2017* [keresőszó: Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége]. Letöltés dátuma: 2020. 09. 01., forrás: <https://udvardy.adatbank.transindex.ro>.

Szucher E. (2020). *Fekete március – Ábrám Zoltán az ifjúság szerepéről, a 30 éve történt véres események megalázó következményeiről*. Letöltés dátuma: 2020. 02. 15., forrás: <https://kronikaonline.ro/kultura/fekete-marcius-n-abram-zoltan-az-ifjusag-szereperol-a-30-eve-tortent-ve-res-esemenyek-megalazo-kovetkezmenyeirol#>.

Szabadság (Kolozsvár), 1990. március 28. In Udvardy F. (1999–2023). *A romániai magyar kisebbség történeti kronológiája 1990–2017* [keresőszó: Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége]. Letöltés dátuma: 2020. 09. 01., forrás: <https://udvardy.adatbank.transindex.ro>.

HÁLÓZATOSODJUNK! KORAI ISKOLAEELHAGYÁS ELLENI KÜZDELEM ÉS A KOMPLEX ALAPPROGRAM

– Kolozsvári Krisztina – Fejes Judit –

A korai iskolaelhagyás az általános iskolában elkezdődő komplex folyamat, amelynek leküzdése komoly kihívást jelent. A végzettség nélküli iskolaelhagyás több szempontból is komoly probléma: negatívan befolyásolja a munkaerőpiaci elhelyezkedést, a megszerezhető jövedelem mértékét és az egyén társadalomba történő beilleszkedését, egész életpályáját is. Tekintettel arra, hogy az alacsony iskolai végzettség az a társadalomra és a gazdaságra is erős hatást gyakorol, a 2000-es évek óta az Európai Unió tagállamainak is kiemelt célja a korai iskolaelhagyás csökkentése (Degroote et al., 2019; Nouwen & Clycq, 2019). A cél elérésének érdekében tagállamok eltérő stratégiákat és programokat alkalmaznak, ilyen például az alacsonyabb létszámú osztályok vagy személyre szabott tanulási környezetek kialakítása, a tankötelezettség korhatárának növelése.

Magyarországon a végzettség nélküli iskolaelhagyás mérséklését célzó prevenciók beavatkozásai egyike az általános iskolákban bevezetett Komplex Alapprogram¹ (továbbiakban KAP), mely a pedagógusok módszertani továbbképzésén, adaptív pedagógiai kultúra kialakításán és szakmai támogatási rendszer működtetésén keresztül igyekszik elérni a célját, és növelni a tanulók motivációját. A Komplex Alapprogram főbb jellemzői (Révész et al., 2018):

- rendszerbe szervezi a differenciált fejlesztést támogató pedagógiai módszereket;
- az intézmények pedagógiai kultúrájába illeszti a képességek szerinti heterogén tanulócsoportokban együttműködő tanulást eredményező módszereket;
- a tanulásszervezés gyakorlatába integrálja azt a pedagógiai módszert, amely figyelembe veszi a tanulók közösségi státuszát;
- a tanulókat kedvező iskolatapasztalathoz juttatja, így növeli a tanulási motivációt, amely hozzájárul a diákok megtartásához;
- a pedagógiai gyakorlat fókuszába helyezi a tanulók alapvető készségeinek fejlesztését, amelyhez célzott rész- és alprogramokat kínál.

A Komplex Alapprogram megvalósítását, és ezáltal a korai iskolaelhagyás prevencióját, az intézmények szoros együttműködéséből létrejött kapcsolatrendszer, a KAPOCS-iskolahálózat biztosítja. Erre való tekintettel cikkünkben a hálózatosodás főbb aspektusait mutatjuk be a 2018/19-es tanév második felében, illetve a 2019/20-as tanév időszakában végzett intézményvezetői interjúk alapján. Többek között bemutatjuk, milyen előnyöket tulajdonítanak az intézményvezetők a hálózatba lépésnek, milyen tényezők gátolják/gátolhatják a hálózathoz csatlakozást, milyen elvárások és várokozások körvonalazódnak a belépést követően, és legfőképp, hogy milyen jövőbeli tervek rajzolódnak ki.

Hálózatdefiníciók

Az 1950-es években Georg Simmel (idézi Szántó & Tóth, 1993: 33) elsőként mutatta ki az emberi hálózatok működését, miközben egyes marginális pozícióban lévő csoportokat összekötő embereket figyelt meg. Ennek eredményeképp megfogalmazta, hogy „a harmadik szereplő szociológiai jelentősége egyes esetekben az eredeti két fél viszonyának megerősítésében, máskor viszont annak szétzilálásában állhat. A harmadik fél számos módon kapcsolódhat két személy (vagy

¹ Az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú „A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából” keretében megvalósuló „Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben” című pályázati program eredményei elérhetők a <https://komplexalapprogram.hu/> (Letöltés dátuma: 2023. 03. 28.) „eredmények” menüpontja alatt. A program kutatási tevékenységét és eredményességét az Eszterházy Károly Egyetem Mérés, Értékelés, Minőségügy Munkacsoportja látta el.

csoport) már létező relációjához: konfliktusok esetén például döntőbíróként léphet fel, vagy éppen ellensúlyozhatja a másik két szereplő egymásnak ellentmondó követeléseit”.

Az elmúlt évtized során számos definíció született, melyek a hálózat más-más elemét emelik ki. A fogalom meghatározásában nehézséget jelent, hogy sokan a rendszer szinonimájaként értelmezik a hálózatot. Szreseny definíciója szerint a hálózat együttműködési szövetségek halmaza. Szereplői (aktorai) között formalizált vagy nem formalizált, igen sokrétű kapcsolat állhat fenn. A hálózat szervezetek közötti kapcsolatrendszerként is értelmezhető, mely segíti a hálózat tagjai által kitűzött célok elérését (Szreseny, 2015:2). Veres és Csermely kiegészíti a fogalmat és úgy véli, hogy „egy hálózattal jellemzett komplex rendszer mindig több, mint az elemeinek és kapcsolatainak összessége. A komplex rendszernek csoportjellemző (emergens) tulajdonságai vannak, amelyek nem egyértelműen következnek az elemeinek a tulajdonságaiból” (Veres & Csermely, 2012: 1).

Bármely fogalmat is vesszük alapul, a hálózat egy olyan struktúra, mely aktorokat (egyének, szervezetek, vállalatok stb.) kapcsol össze egy közös cél elérése érdekében, és ahol a kölcsönös függésből eredően a hálózat tagjainak teljesítménye hatással van a hálózat többi tagjának teljesítményére. A közös cél bármi lehet, amit a hálózati szerveződés során a tagok meghatároznak, például versenyelőny

megszerzése és/vagy megtartása, tartós együttműködés kiépítése, eredményesség növelése, új tudás generálása, erőforrások koncentrációja, kompetenciák fejlesztése, vagy éppen szervezetfejlesztés, intézményfejlesztés.

A KAPOCS iskolahálózat

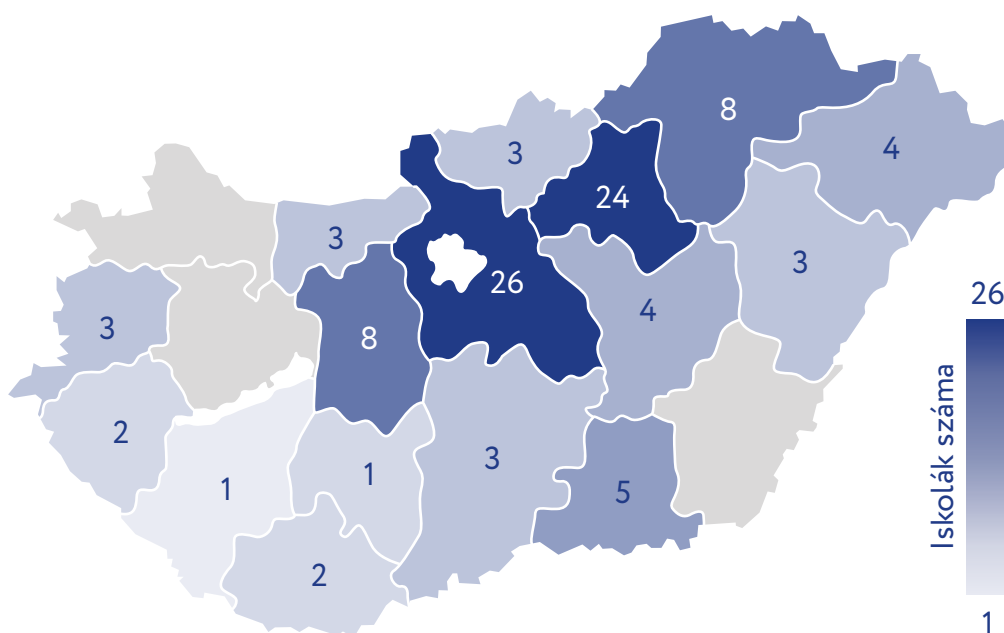
A Komplex Alapprogram megvalósítását támogató iskolahálózat – számos hazai és nemzetközi kapcsolatra építve – 2018-ban kezdte meg működését, és 2021-ben már 100 partnerintézménnyel rendelkezett. A hálózati szerveződés a Komplex Alapprogram bevezetésének, megismertetésének egyik nagyon fontos alappillére, hiszen működésének legfőbb célja, hogy a programot megvalósító intézmények számára olyan platformot biztosítson – személyes és online támogatással –, mely a programban kínált pedagógiai, módszertani újítások révén a korai iskolaelhagyás csökkenését eredményezik.

A hálózat működése három csomópont köré szerveződik:

- Szakmai Támogatórendszer (továbbiakban SZTR);
- KAPOCS-partnerintézmények;
- Élménysulik (a KAPOCS-iskolahálózat mintaiskolái).

A hálózat számos oktatási intézmény területi és helyi sajátosságaiból kiindulva igyekszik összegyűjteni a jógyakorlatokat, tapasztalatokat, az ország számos vármegyéjét összefogva (1. ábra).

1. ábra. A Komplex Alapprogramba belépő intézmények területi eloszlása 2018-2021 között

Forrás: saját szerkesztés

Az iskolahálózat célkitűzései

Egy hálózat elemeinek kapcsolódása többféle funkciót, célt követhet. Az aktorok kapcsolódhatnak egyetlen közös érdek elérése céljából (pl. új tudás generálása), de az is előfordulhat, hogy eltérő érdekek találkoznak a hálózatban és így próbálnak az aktorok nagyobb eredményességre szert tenni. A KAPOCS-iskolahálózat céljai és funkciói igen összetettek: oktatási célú reformként törekszik a heterogén összetételű oktatási intézmények közötti tartós együttműködés kiépítésére, tudásmegosztásra és új tudás generálására (új ismeretek és készségek átadására), a kompetenciák fejlesztésére, szakmai innovációra, oktatási feladatok erősítésére és a társadalmi kiegyenlítés funkciójának megvalósítására. „Általános” célként ugyanakkor megjelenik az intézmény- és szervezetfejlesztés lehetősége, az erőforrás-koncentráció, a versenyelőny megszerzése és megtartása, illetve maga a program fenntartása és ezáltal a végzettség nélküli iskolaelhagyás mérséklése.

A hálózatosodás előnyei

Egy hálózat résztvevői – így a KAPOCS-iskolahálózat esetében a partnerintézmények – a részvételből eredő kedvező hatások elérése céljából válnak tagokká, autonómiájukat ennek érdekében bizonyos mértékben alárendelik a hálózatnak. Az iskolahálózati tagság az alábbi előnyök megszerzését biztosítja:

- Élménysuli cím elnyerésének lehetősége, mely a Komplex Alaprogram bevezetése alatt végzett szakmai munka elismerését szolgálja;
- szakmai napokon való részvétel, mely elősegíti az intézmények közötti tudás- és információcserét;
- óralátogatás, melynek keretében jógyakorlatok, újfajta pedagógiai módszerek elsajátítására nyílik lehetőség;
- online szakmai támogatás és tanácsadás igénybevétele (Szakmai Támogató Rendszer – SZTR), Tudástár elérése;
- részvétel egy komplex oktatási reformban, innovátor szerep.

A hálózati szerveződés nagy előnye, hogy figyelembe veszi az iskolák eltérő méretét és összetételét, illetve helyi sajátosságait, így biztosítva a hatékonyabb működést és együttműködést. A hálózat tagjai között a verseny és kooperáció egyszerre van jelen, hiszen nem csak egyetlen átfogó program révén kívánnak eredményességre törni az intézmények, de önmaguk státuszát is erősíteni próbálják. Ennek a kettősségnek eredménye a kölcsönös tanulás, mely a hálózat fejlődését és a program fenntarthatóságát szolgálja.

Révész László szakmai vezető egy 2021-ben adott interjúban felhívta a figyelmet arra, hogy a program az eltérő településtípust képviselő, eltérő tanuló létszámú iskolákban más-más módon valósul meg. *A szorosabb kapcsolatok általában a hasonló tulajdonságokkal bíró iskolák között alakulnak ki. Ugyanakkor az iskolahálózat tudásmegosztásban betöltött szerepét mutatja, hogy a programot megvalósító iskoláknak szóló rendezvényeken az eltérő jellegzetességekkel bíró intézmények is sokat tanulhatnak egymástól* (Fejes, 2021: 4). Révész arra is rámutat, hogy a hálózatépítésnek és az ezen keresztül történő tudásmegosztásnak különösen hátrányos helyzetű régiók esetében van jelentős szerepe, mivel ezek az intézmények a kedvezőbb helyzetű iskoláknál sokkal nehezebben reagálnak az innovációkra.

Az iskolák a hálózat tagjaként megtapasztalhatják a közösséghez tartozás élményét, erősíthetik és egyúttal bővíthetik meglévő kapcsolatrendszerüket, továbbá az információ- és tapasztalatcserének köszönhetően megismerhetik és hatékonyan alkalmazhatják a jógyakorlatokat. A Komplex Alaprogramban résztvevő intézmények a belépést követően az iskolahálózat online felületén keresztül, vagy akár személyesen is fel tudják venni egymással a kapcsolatot, és kereshetnek a saját iskolájukhoz hasonló partnereket. Az intézmények közötti tapasztalatcsere és kommunikáció segíthet abban, hogy az intézmények könnyebben adaptálódjanak a feladatokhoz, megismerhessenek jógyakorlatokat és ezáltal a programot magabiztosan és sikeresen valósíthassák meg (Fejes, 2021: 2).

A hálózati szerveződés az intézmények hosszú távú elköteleződését és kölcsönös függését jelenti, melyben a célok megvalósítása idő-, energia-és anyagi befektetéssel, esetlegesen teljes struktúraváltással jár. A hálózati részvétel megköveteli bizonyos kompetenciák meglétét, mint például a kooperatív és innovatív hozzáállást, kreativitást, rugalmasságot, alkalmazkodóképességet, IKT-műveltséget, továbbá azt, hogy a partnerintézmények egy nagyobb egység részeként tevékenykedjenek. A KAPOCS iskolahálózatban így a heterogén összetételű intézmények eredményesen tudnak működni, amely a program fenntarthatóságát is nagy mértékben elősegíti. A Komplex Alaprogram nem kívánja felülírni a jelenlegi intézményi kereteket, hanem egy lassú reformként tesz kísérletet a kitűzött célok elérésére.

Kapcsolatmenedzsment a hálózatban

Mint tudjuk, a hálózat tagjai külön-külön korlátozott számú kapcsolatot tudnak létesíteni – ez adja működésük és fejlődésük alapját –, a kapcsolati kör bővülésével ugyanakkor a hálózaton belüli interakciók és az arra való reakcióképesség felgyorsul. A kapcsolatépítés szempontjából fontos, hogy az adott intézmény milyen településtípushoz tartozik: a kistérségi iskolák esetében ugyanis kevés, de sokszor igen erős, beágyazott kapcsolatok vannak jelen, míg a nagyvárosok intézményei több, kevésbé erős kötődést mutatnak. A hálózatosodás szempontjából a kistérségi intézmények közreműködésével lehet legnagyobb hatékonysággal hálózatot fejleszteni. (Czók et al., 2019: 12). Molnár Pál (2013) rámutat annak fontosságára, hogy „a nagyobb hálózatokban több kapcsolaton keresztül tud áramolni az információ. A nagyobb hálózatok változatosabb társas környezetet és információhoz, kapcsolatokhoz jutást biztosítanak. Ezen felül úgy tűnik, hogy a több kapcsolattal rendelkező emberek több hálózatnak is tagjai. Azáltal pedig, hogy több hálózatnak is a részesei, összekötik ezeket a hálózatokat, ezzel segítve a társadalom integritását.” (Molnár, 2013: 5)

A Komplex Alapprogram köré épült hálózat tagjai egymással többféle módon is kapcsolatot létesíthetnek: közvetlenül személyes formában, rendezvényeken való megjelenés útján, továbbá az információs és kommunikációs technológiák igénybevételével (telefon, online fórum, Tudástár, Facebook és más közösségi oldalak). A partnerintézmények közötti tudás és tapasztalat, illetve a jógyakorlatok megosztásában a személyes találkozások, elsősorban hospitálások kapnak nagy szerepet.

A Komplex Alapprogram mintaiskolái

A Komplex Alapprogram megvalósítását kiemelkedő módon végző iskolákat az Élménysuli-pályázat keretében díjazták, amely a Komplex Alapprogramban végzett munka hatékonyságát segíti elő. Az intézmények értékelését kiválósági kritériumok² alapján végzik, a pályázat nyertesei pedig a Komplex Alapprogram mintaiskoláinak tekinthetők.

A KAP bevezetését követően, 2019-ben 12 intézmény nyerte el az Élménysuli címet, közülük 11 intézmény a következő tanévben megújította pályázatát, illetve további 14 iskolát is díjaztak. 2021-ben már 23 iskola első alkalommal, 10

² A kiválósági kritériumokat a KAPOCS-koncepció 5. fejezetének b) alfejezete tartalmazza (Czók et al., 2019: 19–20).

második, 11 iskola pedig harmadik alkalommal (ők az ún. örökös Élménysuli-díjasok) szerepelt eredményesen (1. számú melléklet).

Intézményvezetők tapasztalatai a hálózati részvétellel összefüggésben

Az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 kódjelű kiemelt projekt keretében a Komplex Alaprogram Mérés, Értékelés, Minőségügy Munkacsoportja 2018-tól kezdődően követte nyomon a Komplex Alaprogramban érintett intézményi kört. 2018-2021 között az újonnan belépő és már tagként működő intézmények körében kvantitatív és kvalitatív módszerrel vizsgálták a program hatékonyságát. Jelen cikk terjedelmi korlátai miatt a 2019-es/2020-as belépő intézmények intézményvezetői tapasztalatait felmérő interjúk adatok felhasználásával kívánjuk bemutatni a tagság mellett szóló érveket és tapasztalatokat. A program hatékonyságával kapcsolatos jelentések és annak módszertani leírásai a Komplex Alaprogram hivatalos honlapján megtalálhatók: <https://www.komplexalaprogram.hu/>.

A KAPOCS iskolahálózatban részt vevő intézmények érvei a hálózati tagság mellett

Az intézményvezetők tapasztalatai alapján elmondható, hogy a hálózatba lépés mellett az információ- és tudáscsere, kompetenciafejlesztés és a kölcsönös szakmai-módszertani segítségnyújtás mutatkozik domináns érveknek. A KAPOCS-iskolahálózat tagjai egymástól tanulhatnak, megismerhetnek új eszközöket és jógyakorlatokat, eset-

leg intézményi struktúrákat, egyúttal pedig saját iskoláik helyzetét, presztízsét is növelhetik.

Az intézményvezetők kiemelték, hogy a tudás- és tapasztalatcsere folyamatában nagy hangsúlyt kap az iskola típusa, összetétele és egyéb sajátosságai. Vannak, akik a partneriskolák heterogenitása miatt érzik hasznosnak a hálózat működését, hiszen az egyes intézmények eltérő problémákkal találkoznak, melyekre más-más megküzdési stratégiákkal és megvalósítási módokkal felelnek; mások ugyanakkor éppen az iskolák hasonlósága miatt tartják fontosnak az együttműködést. Érdeemes megjegyezni, hogy egyes földrajzilag közel eső iskolák esetében a hálózatosodás már spontán módon megindult azelőtt, hogy megkezdődött volna a KAPOCS szervezett kiépítése. Az intézményvezetők szerint így a tapasztalatcsere és tudásmegosztás hasznát külső ösztönzés nélkül, saját maguk fedezték fel.

A tudásmegosztás és jógyakorlatok elsajátítása mellett az intézményvezetők fontosnak tartják saját iskolájuk eredményességének és hatékonyságának növelését, így az egyes önálló célok a hálózatban szorosan összekapcsolódnak a Komplex Alaprogram célkitűzéseivel. A programba bekapcsolódó intézmények vezetői és pedagógusai a célok elérése érdekében motiváltan teljesítik a program megvalósításához szükséges feladatokat. Mindemellert az iskolahálózat tagjainak lelkesedése további intézményeket is belépésre ösztönözheti, hiszen egy adott térség hasonló problémákkal küzdő iskoláinak motivációt nyújthat, hogy a

hálózat tagjai már rendelkeznek megküzdési stratégiákkal. A KAPOCS-iskolahálózatba belépő intézmények számára elérhetőek különböző, a projekt sikeres megvalósítását segítő támogatási formák. A kérdezettek ezek közül főként az óralátogatásokat, bemutató órákat emelték ki, mint az új tudás generálásának, ismeretátadásnak és tudásmegosztásnak a lehetőségeit. A szakmai fórumok lehetővé teszik, hogy a résztvevők közvetlen tapasztalatot szerezzenek a program megvalósításával kapcsolatban, továbbá megteremtik az intézmények egymástól való kölcsönös tanulásának kereteit, amely így lehetővé teszi az önreflexiót is. A tudásmegosztás által egy-egy intézmény megtapasztalhatja, hogy sikeresen végzi-e a programot. A másik intézménytől kapott visszajelzés rávilágíthat arra, hogy bizonyos gyakorlatokat esetleg kiemelten jól végez. Ez az intézményvezetők és pedagógusok szakmai munkájával kapcsolatos önbizalmára is pozitívan hat, így motivációjukat is erősítheti.

Az Élménysuli-pályázat megítélése intézményvezetői szemmel

Ahogy a KAPOCS mintaiskoláinak bemutatásánál ismertettük, az Élménysuli-pályázat egy olyan kezdeményezés, mely a Komplex Alaprogram hatékony és célzott megvalósítását segíti. Tekintve, hogy az intézményvezetők megítélése a programról más és más, nem meglepő, hogy a program célkitűzéseit támogató Élménysuli-pályázatról is eltérően vélekednek a vezetők.

Az intézményvezetői interjúk alapján elmondható, hogy az Élménysuli-pályázat elnyerése – tehát a kiválósági kritériumok teljesítése – összefügg az iskolák önreflexiójával. Ott ugyanis, ahol a vezetők az iskola helyzetéből és jellegeből adódóan (különösen érvényes ez akkor, ha az adott intézménybe jelentős számú hátrányos helyzetű tanuló jár) jobb versenyhelyzetet és kedvezőbb társadalmi megítélést kívánnak elérni, a dolgozók motiváltsága magas. Egy intézményvezető például abbéli reményét fejezte ki, hogy a díj elnyerése javíthatna az iskola megítélésén, ugyanis az a városban jelenleg az utolsó helyen áll ilyen szempontból.

A pályázat elnyerése a pedagógusok munkáját is kétségkívül pozitívan minősíti, hiszen a Komplex Alaprogrammal összefüggő kihívások lelkiismeretes teljesítésének szakmai elismerését jelenti. Bár a szakmai elismerés jelképes, feltételezhetően motiváló erőt gyakorolhat a pedagógiai munkára.

A KAPOCS-iskolahálózatban részt vevő intézmények együttműködésének gátló tényezői

A hálózati tagság elköteleződéssel, bizonyos szabályok betartásával jár, ami bizony idő- és energiabefektetést igényel. A következőkben áttekintjük, melyek azok a jellegzetes tényezők, melyek a KAP-ot megvalósító iskolák esetében gátolhatják az együttműködés létrejöttét.

Az intézményvezetői interjúkban leggyakrabban elhangzott gátló tényező kétségkívül a humán erőforrás hiánya, illetve a pedagógusok ebből fakadó túlterheltsége. Ezen iskolákban a pedagógusok és intézményvezetők lelkesek és elkötelezettek a program iránt, azonban a pedagógushiányból és túlterheltségből adódóan nehezen birkóznak meg a többletfeladatokkal. A szakma mellőzöttsége így nem csak az intézményben zajló feladatok ellátását, de a partnerintézmények pedagógusaival való együttműködést is jelentősen nehezíti. A tanítók és tanárok túlterheltsége ráadásul fokozottan megmutatkozik az olyan intézményekben, ahol több a speciális nevelési igényű és problémás családi háttérű gyermek.

Fontos megjegyezni, hogy a pedagógushiány és túlterheltség nem csak az iskolahálózat tagjai között jelentkező probléma, de a programhoz csatlakozni szándékozó intézmények körében is belépést fenyegető tényező. Sok esetben ugyanis az intézmények szívesen csatlakoznának az iskolahálózathoz, de a program és a tagság követelményei túl nagy elköteleződést jelentenek, melyeknek nem tudnak megfelelni.

A hálózati együttműködést gátló tényezők között visszatérő elem az iskolák közötti vélt vagy valós érdekellentét. Az intézmények – legyen az akár általános vagy középiskola – folyamatosan versenyeznek a felvételiző tanulókért, így sokszor félve adják át a kidolgozott jógyakorlatokat.

Az intézményvezetők a hálózati együttműködésben jelentős szerepet tulajdonítanak az intézményi fenntartónak. Meggyőződésük ugyanis, hogy a fenntartó hatékony együttműködést képes kiépíteni a partnerintézmények között: erőforrást biztosíthat számukra a program megvalósításához – ez jelenthet humán erőforrásban vagy pénzügyekben megjelenő támogatást is –, továbbá módszerek és eszközök (pl. utazási eszköz, óraszámok csökkentése) alkalmazásával is az intézmények mellé tudna állni.

Hálózati jövőkép

Tekintve, hogy a Komplex Alapprogram a végzettség nélküli korai iskolaelhagyás mértékét kívánja csökkenteni, a hálózat működése hosszú távon indokoltá válik. Révész László szakmai vezető elmondása szerint a KAPOCS működtetése a KAP fenntarthatóságát eredményezi, hiszen az iskolahálózat a projekt zárása után is biztosítja a tudás- és információcserét, az iskolák közötti együttműködést és a megvalósításhoz szükséges eszközöket, módszereket. A hálózat működtetésének célja ezáltal felfogható úgy is, hogy a programba fektetett idő és energia megtérül, tovább kamatozik.

”

„SOKSZOR TAPASZTALHATÓ, HOGY AZ A FEJLESZTÉS, AMI ELINDULT EGY PROJEKTBEN, ELHALVÁNYUL, VAGY AKÁR MEG IS SZÜNIK AZ ISKOLAI GYAKORLATBAN ÉVEKKEL KÉSŐBB. VISZONT, HA EZ ILYEN ALULRÓL SZERVEZŐDŐ RENDSZER – MÁRPEDIG EBBE AZ ISKOLÁK ÖNKÉNT LÉPNEK BE, ÉS SAJÁT MAGUK IS FONTOS SZEREPET TULAJDONÍTANAK ENNEK –, AKKOR NAGY VALÓSZÍNŰSÉGGEL A PROJEKT VÉGÉT KÖVETŐEN IS FOLYTATNI FOGJÁK A MEGKEZDETT MUNKÁT, ÉS JÓL FOG TUDNI MŰKÖDNI A PROGRAM”

(Fejes, 2021: 1).

”

Bár a Komplex Alapprogram projekt hivatalosan 2021 novemberében lezárult, a Komplex Alapprogram országos Központjának fontos törekvése, hogy a fenntartási időszakban is szakmai támogatást nyújtson a belépő intézmények számára.

Összegzés

A Komplex Alapprogram megvalósítását és fenntarthatóságát a KAPOCS-iskolahálózat biztosítja, melynek legfőbb célja, hogy a belépő intézmények számára szakmai fórumot működtessen a korai iskolaelhagyás prevenciójához, lehetővé téve ezáltal az intézmények közötti együttműködést, tudás- és tapasztalatszerét, jógyakorlatok elsajátítását.

A hálózati tagság számos előnnyel párosul, melyet a program szakmai vezetője és a partnerintézmények vezetői is elismernek. A négy fő érv a belépés mellett kétségkívül a tudás- és tapasztalatszerés, jógyakorlatok elsajátítása,

intézmény- és szervezetfejlesztés lehetősége, valamint az intézmények közötti versenyhelyzet javítása. A program fenntarthatóságának egyik említésre méltó eszköze az Élménysuli-pályázat bevezetése, melynek elnyerésével a program megvalósítását kiemelkedő módon végző iskolákat díjaznak.

A hálózati együttműködést, valamint magát a programba való belépést ugyanakkor több tényező akadályozhatja: ilyen gátló tényezőként jelenik meg a humán erőforráshiány és a dolgozói túlterheltség, az intézmények közötti érdeklentét, továbbá a fenntartói támogatás hiánya. A szakmai vezetés szerint ezen gátló tényezők leküzdése szavatolná a program fenntarthatóságát, amely egyfajta pozitív hálózati jövőképet vázol elénk. A program hasznosulása tekintetében mindenképp nagy hangsúlyt és jelentőséget kap az iskola típusa, összetétele és egyéb sajátosságai.

Figyelembe véve, hogy a KAPOCS-iskolahálózat a program zárását követően is biztosítja a tudás- és információcserét, az iskolák közötti együttműködést, valamint a megvalósításhoz szükséges eszközöket és módszereket, az iskolahálózat működtetése a program fenntarthatósága szempontjából indokolt.

Élménysuli-pályázat nyertesei (2019-2021)					
Intézmény neve	Intézmény helye (megye szinten)	KAPOCS- iskolahálózat tagja (év)	Pályázat elnyerésének évei		
			2019	2020	2021
Csemői Ladányi Mihály Általános Iskola	Pest vármegye	2018	igen	igen	igen
Eszterházy Károly Egyetem Gyakorló Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai Intézet +1	Heves vármegye	2018	igen	igen	igen
Füzesabonyi Teleki Blanka Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola +1	Heves vármegye	2018	igen	igen	igen
Galgamácsai Fekete István Általános Iskola	Pest vármegye	2018	igen	nem	nem
Huszka Hermina Általános Iskola	Pest vármegye	2018	igen	igen	igen
Jászkarajenői Széchenyi István Általános Iskola	Pest vármegye	2018	igen	igen	igen
Kisnánai Szent Imre Általános Iskola	Heves vármegye	2018	igen	igen	igen
Pétervásárai Tamási Áron Általános Iskola	Heves vármegye	2018	igen	igen	igen
Poroszlói Vass Lajos Általános Iskola	Heves vármegye	2018	igen	igen	igen
Pusztavacsi Általános Iskola	Pest vármegye	2018	igen	igen	igen
Sütő András Általános Iskola Gárdonyi Géza Tagiskolája	Heves vármegye	2018	igen	igen	igen
Székesfehérvári István Király Általános Iskola	Fejér vármegye	2018	igen	igen	igen
Aba Sámuel Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola +1	Nógrád vármegye	2019	nem	igen	igen
Csehimindszenti Mindszenty József Általános Iskola	Vas vármegye	2019	nem	igen	igen
Csurgay Franciska Általános Iskola	Pest vármegye	2018	nem	igen	nem

Egervári László Általános Iskola	Zala vármegye	2019	nem	igen	igen
Id. Szabó István Általános Iskola	Nógrád vármegye	2019	nem	igen	nem
Kompolt-Nagyúti Általános Iskola	Heves vármegye	2018	nem	igen	nem
Lőrinci Hunyadi Mátyás Általános Iskola	Heves vármegye	2019	nem	igen	igen
Mátray Gábor Általános Iskola	Pest vármegye	2018	nem	igen	igen
Monori Ady Úti Általános Iskola	Pest vármegye	2019	nem	igen	igen
Monori Jászai Mari Általános Iskola	Pest vármegye	2019	nem	igen	igen
Noszvaji Fige János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Heves vármegye	2019	nem	igen	igen
Székely József Református Általános Iskola	Pest vármegye	2019	nem	igen	igen
Szent II. János Pál Katolikus Általános Iskola	Borsod-Abaúj- Zemplén vármegye	2018	nem	igen	nem
Vántus István Általános Iskola	Szabolcs-Szatmár- Bereg vármegye	2019	nem	igen	igen

Irodalomjegyzék

Czók B., Jobbágy Zs., Révész L. & Varga Sz. (szerk.) (2019). KAPOCS. Komplex Alapprogram – Iskolahálózat Koncepció. Eger: Líceum Kiadó. Letöltés dátuma: 2023. 03. 28., forrás: https://www.komplexalapprogram.hu/upload/kapocs_koncepcio.pdf

Degroote, E., Demanet, J. & van Houtte, M. (2019). The Influence of School Mobility and Dropout Rates on Non-Mobile Students' School Engagement: A Chicken-and-Egg Situation? *Research Papers in Education*, 35(4), 1–24.

Indri D. J. (2019). KAPOCS az iskolák között. Iskolahálózat, Élménysuli és szakmai támogatás a Komplex Alapprogramban. Új Köznevelés, 75(7–8). Letöltés dátuma: 2023. 03. 28., forrás: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/kapocs-az-iskolak-kozott>

Lucza D. (2019). *KAP iskolai interjúk*. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Pétervására.

Molnár P. (szerk.) (2013). *Hálózatosodás és tanulás hálózati környezetben*. Budapest: ELTE.

Nouwen, W. & Clycq, N. (2019). The Role of Social Support in Fostering School Engagement in Urban Schools Characterised by High Risk of Early Leaving from Education and Training. *Social Psychology of Education*, 22(5), 1215–1238.

Révész L., K. Nagy E. & Falus I. (2018). *A Komplex Alapprogram koncepciója*. Eger: Líceum Kiadó.

Szántó Z. & Tóth I. Gy. (1993). A társadalmi hálózatok elemzése. *Aula*, 15(1), 30–55.

Szreseny D. (2015). *Hálózatok és hálózati teljesítmény*. Letöltés dátuma: 2023. 03. 28., forrás: https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/3770/tananyagfejlesztes_projekt_halozatok_es_halozati_teljesitmeny_szd.pdf?sequence=1

Urbán O. (2020). *KAP iskolai interjúk*. Interview with Intézményvezető, Szülők. Isaszeg.

Veres D. & Csermely P. (2012). *Hálózatok az élővilágban*. Letöltés dátuma: 2021. 10. 23., forrás: http://eduvital.net/files/biol-hatteranyag/Veres_Halozatok%20az%20elovilagban.pdf

Interjúk

Bíró D. (2019). Székesfehérvár.

Borsodi Cs. N. (2019). Köröm.

Farkas G. (2019). Monor.

Fejes J. (2021). A KAPOCS iskolahálózat működése. Interview with László Révész.

Gulyás B. (2019). KAP iskolai interjúk.

Molnár P. (2019a). Kömlő.

Molnár P. (2019b). Hangony.

Révész L. (2021).

Sándor L. (2019a). Poroszló.

Sándor L. (2019b). Nagykáta.

**1 BIZONYTALANSÁG,
KISZÁMÍTHATATLAN
JÖVŐ**

Székely Levente

**2 ANYAGI NEHÉZSÉGEK,
SZEGÉNYSÉG**

*Isépy Tamás, Képíróné
Huber Judit, Koncz Péter*

6 MUNKAERŐPIAC

*Bördös Katalin, Koltai
Luca*

3 CÉLTALANSÁG
Kollár Dávid, Pillók Péter

7 BŰNÖZÉS
Rosta Andrea

4 KÖZÖSSÉGEK HIÁNYA
Grúz László, Fekete Balázs

8 LAKÁSPROBLÉMÁK
Kocsis János Balázs

**5 KÁBÍTÓSZER ÉS
ALKOHOL**
Arnold Petra

**9 CSALÁDI ÉLET
KIHÍVÁSAI**
*Engler Ágnes, Pusztai
Gabriella*

**10 KÜLFÖLDRE
VÁNDORLÁS**
*Kiss-Kozma Georgina, Ruff
Tamás*

KÍVÁNJ TIZET! KÖNYVISMERTETŐ - MIT TUDUNK A FIATALOK LEGÉGETŐBB PROBLÉMÁIRÓL ÉS MILYEN MEGOLDÁSOKAT JAVASOLNAK A SZAKÉRTŐK?

– Radnai Fanni –

„Ön szerint ma Magyarországon mi az ifjúság legégetőbb problémája?” – ezt a kérdést tették fel a kutatók, amelyre a 15–29 éves magyarországi fiatalok válaszoltak. A kötet egyes fejezetei a legfontosabb tíz problémát fejtik ki hazai és nemzetközi környezetben, a fiatalok válaszaira alapozva. A *Kívánj tizet!* a Nemzeti Ifjúsági Tanács (NIT) és az Ifjúságkutató Intézet együttműködésével készült, szerzői pedig az adott témák szakértői közül kerültek ki. A kötet a problémaköröket empirikus megközelítésben vizsgálja, és megoldási javaslatokat is kínál rájuk.

2020-ban a fiatalok problématerképének első helyére a bizonytalanság, a kiszámíthatatlan jövő került (23%). Épphogy második helyen végzett az anyagi nehézségek, elszegényedés, szegénység problémája (22%). A harmadik, amit a fiatalok nemzedékük legégetőbb problémájának tartanak, pedig a céltalanság (12%). A kötet azonban nemcsak a három legfontosabbnak ítélt, hanem az első tíz problémát elemzi, ugyanis a fiatalok életében mindegyik kellően fontos szerepet tölt be.

A fiatalok legégetőbb problémái a (1) Bizonytalanság, kiszámíthatatlan jövő; (2) Anyagi nehézségek, elszegényedés, szegénység; (3) Céltalanság; (4) Baráti társaságok, közösségek hiánya; (5) Kábítószer és alkohol elterjedtsége; (6) A magyar fiatalok munkaerőpiaci helyzete; (7) Bűnözés; (8) Lakáshoz jutás, lakásproblémák; (9) A családi élet kihívásai; (10) Külföldre vándorlás, kivándorlás.

Felkészülni az ismeretlenre

A kötetből az is kiderül, hogy a legutóbbi nagymintás ifjúságkutató alapján a magyar fiatalok nagyobb valószínűséggel érzik céltalannak életüket, ha hiányoznak mindennapjaikból a szilárd keretek. Ennek ellenére a fiatalok nagy része (45%) továbbra is bizakodó saját jövőjével kapcsolatban.

Érdekes jelenség, hogy a fiatalok az internetet kevésbé érzik biztonságos helynek, mint Magyarországot, vagy más közeli országokat, hiszen napjaik jelentős hányadát – ahogy a kötetből is kiderül –, átlagosan hat, de akár tizenkét órát is internetezéssel töltik.

Káros szenvedélyek

A könyv az alkohol- és drogfogyasztás, valamint a bűnözés problémakörével is foglalkozik. Megtudhatjuk, hogy 2010 után az alkoholfogyasztás mértéke csökkent a fiatalok körében, amely nagyrészt a fiatalok növekvő egészségtudatossága és a szülői kontroll hatására történt. A korábbi évekhez képest a magyar fiatalok ritkábban, de akkor nagyobb mennyiségben fogyasztanak alkoholt. Más országokhoz képest a fiatalok alkoholfogyasztása súlyosnak mondható, a szerhasználat viszont már kevésbé kiemelkedő.

A fiatalok bűnelkövetése az utóbbi évtizedben a teljes népességhez képest mindössze 5,2–9,5% között mozgott, leggyakrabban pedig lopás miatt kerültek összeütközésbe a törvénnyel. Az összébűnözéshez hasonlóan, a fiúk sokkal nagyobb arányban (82,5%) követnek el bűncselekményeket, mint a lányok (17,4%).

Kivándorlási tervek

A fiatalság jellemzően a leginkább mobil korcsoport, hiszen a családalapítás, a biztos lakhatás és a munkavégzés korai időszakában állnak. Magyarországon 2015-ig megfigyelhető volt egy jelentős kivándorlási hullám, de az azt követő években növekedett a be- és visszavándorlás.

A kötetből azt is megtudhatjuk, hogy a magyar fiatalok nagy része nem rendelkezik migrációs tervekkel, de még mindig körükben a legjellemzőbb ennek a tervezése. Ezen a téren nagy a befolyásoló ereje, ha ismerőseik, vagy ők maguk már korábban tapasztalatot szereztek

külföldön. Azoknak, akik dolgoztak, vagy tanultak más országban, 33%-a ugyanezt tervezi a következő években is, míg az ilyen irányú tapasztalattal nem rendelkező fiatalok nagyjából fele (16%) tervezte a külföldre vándorlást.

A könyvet azok számára ajánljuk, akik érdekeltek a fiatalokat érintő kérdésekben, valamint akik mélyebben meg akarják ismerni a magyar fiatalok helyzetét és nehézségeit. A kötet az ifjúságról szóló könyvsorozat első része, amelynek a következő kötete is hamarosan megjelenik, angol nyelven.

A teljes kötet a NIT és az Ifjúságkutató Intézet oldalán érhető el, az alábbi linkeken:

https://ifjusagitanacs.hu/wp-content/uploads/2023/01/Kivanj-tizet_B5_WEB.pdf

<https://ifjusagkutatoiintezet.hu/kiadvany/kivanj-tizet>

Az YZ Folyóirat kiadását az Erasmus+ támogatta a PRIME projekt keretében.

A projekt címe és azonosítója:

„Promoting and Improving Existing Methods of Youth Participation”

2022-1-HU01-KA220-YOU-000089532

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

PRIME
DIÁKÉRDEKKÉPVISELET
NEM KÖZÉPISKOLÁS FOKON.

KIK VAGYUNK?

Hazánk ifjúságának szócsöve vagyunk nem csak itthon, de Európában is. Számos érdek-képviselési fórum és tanács

tagjaként képviseljük a fiatalok érdekeit az adott szervezet asztalánál ülve, így többek között jelen vagyunk a Nemzeti Tehetségügyi Koordinációs Fórumban és a Nemzeti Fenn tartható Fejlődési Tanácsban is.

Ifjúsági szervezetként kiemelt stratégiai partnerségi kap csolatot ápolunk a Kulturális és Innovációs Minisztéri ummal, a Területfejlesztési Minisztériummal és a Tempus Közalapítvánnyal biztosítva ezáltal a szilárd és hatékony érdek-képviselést.

MIÉRT VAGYUNK?

• hogy edukáljunk!

Tréningek segítségével a fiatalok problémamegoldó és kommunikációs készségeit, az érvelési technikájukat. Növeljük közéleti aktivitásukat.

• hogy támogassunk!

A fiatalokat mentorprogramok és vezetői készségeket fejlesztő programok által. Tagszervezeteinket a szolgáltatási portfóliónk segítségével közel 15 területen.

• hogy képviseljünk!

A mindennapi problémákat, az azokra adott megoldási javaslatokat, az ifjúság és a velük foglalkozó civil szervezetek érveit és érdekeit a dön téshezők előtt.

• hogy összehozzunk!

Rendezvényeink, önkéntes- és mentorprogramjaink által közösségeket kovácsolunk össze.

• hogy ösztönözzünk!

Ösztönözzük az ifjúság és a civil szektor vállalkozási kedvét, támogassuk az innovatív ötleteiket.

PROJEKTJEINK

ÉPÍTSD FEL!

A települési szinten működő diák- és ifjú sági önkormányzatok számára találkozási pontot generál, képzéseket és szerve zetfejlesztést biztosít, pályázati lehetőségeket és szakmai támogatást nyújt.

KÖZÉLETI MENTORPROGRAM

A tehetséges fiatalok közéleti aktivitását fokozza, a társadalmi felelősségvállalást erősíti a felnövekvő generációk körében.

LÉPJ FEL!

Célja, hogy egy hazai turné alkalmával országos szinten felmérje és összegezze a fiatalok problémáit, majd azokra meg oldási javaslatokat dolgozzon ki.

SZÓLJ BELE!

Az Ifjúsági Párbeszéd projekt megvaló sí tása. A hazai fiatalok becsatornázása EU-s szinten az őket érintő ügyek és kérdések kapcsán.

PRIME

DIÁKÉRDEKKÉPVISELET
NEM KÖZÉPISKOLÁS FOKON.

• **PRIME:** A „Promoting and Improving Existing Methods of Youth Participation” (röviden: PRIME) projekt célkitűzése az iskolai keretek közötti és önkormányzati ifjúsági részvételi formák értékalapú fejlesztése a Kárpát-medencében (Magyarország, Szlovákia, Románia), a mai fiatalokkal foglalkozó szakemberek (pedagógusok, ifjúsági referensek) leginkább indokolt problémáira reagálva.

DIYO

• **DIYO:** A „Promoting dialogue between European youth organisations for inclusive democratic participation in Europe” (röviden: DIYO) projekt célkitűzése, hogy a fiatalok aktív demokratikus állampolgárságra nevelését a tradicionális értékek integrálásával újragondoljuk, hogy az (ismételten) felkerüljön az értékalapú ifjúsági munka napirendjére. Ezzel támogatva az ifjúsági szervezetek és képzők / ifjúságsegítők munkáját, Európa-szerte egyre több gyermek és fiatal számára (18-29 évesek) életképes választási lehetőséget adva az érdemi, tradicionális értékek mentén szerveződő szerepvállalásra az európai közéletben.

KÖZÖSSÉGKÉPZŐ

• **Közösségképző:** Az ifjúsági szektor utánpótlásképzését biztosítja, a 35 év alatti szakemberek és önkéntesek vezetőképzése.

SZABADEGYETEM

• **Szabadegyetem:** Célja a fiatalok megszólítása, edukálása egy több napos, szórakoztató nyári program keretei között.

Y.Z.

SAKMAI FOLYÓIRAT

• **Y.Z. szakmai folyóirat:** A folyóirat célja, hogy közérthető módon rendszeresen biztosítson szakmai tartalmakat érdekes és fontos témákban.

DIGITÁLIS VALÓSÁGOK

• **Ifjúság szakmai konferenciák:** Igyekszünk minden évben az ifjúság szakmához kapcsolódóan olyan konferenciákat rendezni az érdeklődők számára, melyek aktuálisan kapcsolódnak az ifjúságot érintő problémákhoz, valamint lehetőséget biztosítanak a fiataloknak a fejlődésben és a jó gyakorlatok elsajátításában. Ilyen konferenciánk például a Digitális Valóságok, a Roma Ifjúsági Konferencia, valamint az Ifjúsági Munka Konferencia.

SZÁMADATOK

105

tagszervezet

7

fős elnökség

közel
100 EZER

megszólított fiatal

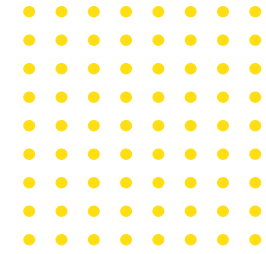
több, mint
15

projekt évente

5

munkacsoport

A jövő(de)t képviseljük!

PRIME
DIÁKÉRDEKKÉPVISELET
NEM KÖZÉPISKOLÁS FOKON.

SZÓLJ BELE!
IFJÚSÁGI PÁRBESZÉD

LÉPJ FEL!
KÖZÖSSÉGI FÓRUM

**NIT KÖZÉLETI
MENTORPROGRAM**

ÉPÍTSD FEL!
DIÁKSZERVEZET-FEJLESZTÉS

**NIT
SZABADEGYETEM**

**NIT
KÖZÖSSÉGKÉPZŐ**

DIGITÁLIS VALÓSÁGOK
ISMERD A JÖVŐD!

TALK WITH NIT
KÖZÉLETRŐL KÁVÉ KÖZBEN

Y.Z.

**A NIT IFJÚSÁGSZAKMAI
FOLYÓIRATA**

ifjusagitanacs.hu
facebook.com/HungarianNYC
instagram.com/ifjusagitanacs/
youtube.com/@nemzetiifjusagitanacs2142

**NEMZETI
IFJÚSÁGI
TANÁCS**